

RENĐŐRSÉGI TANULMÁNYOK

A RENĐŐRSÉG TUDOMÁNYOS TANÁCSÁNAK FOLYÓIRATA

PAPP KÁROLY

Ajánló

POZSGAI ZSOLT

Előszó

SALLAI JÁNOS

Beköszöntő a Rendőrségi Tanulmányok első számához

**MALÉT-SZABÓ ERIKA – HEGYI HELLA – HEGEDŰS
JUDIT – SZELES ERIKA – IVASKEVICS KRISZTIÁN**

Rendőri alapkompentenciák az egységes közszolgálati alapkompentenciák tükrében

KALMÁR ÁDÁM

Innovációs javaslatok a határrendészeti szolgálati ág részére a tömeges méretű migráció kezelésében

I. évfolyam 2018/1.

SZERKESZTI A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

ELNÖK:

Dr. Pozsgai Zsolt rendőr vezérőrnagy

TAGOK:

Dr. habil. Boda József nyugállományú nemzetbiztonsági vezérőrnagy

Dr. Boros Gábor rendőr ezredes

Dávid Károly rendőr dandártábornok

Dr. univ. Dsupin Ottó rendőr dandártábornok

Dr. Gárdonyi Gergely PhD rendőr ezredes

Dr. habil. Hautzinger Zoltán

Dr. Janza Frigyes nyugállományú rendőr vezérőrnagy

Prof. Dr. Kerezi Klára MTA doktora

Dr. habil. Kovács Gábor rendőr dandártábornok

Dr. Németh József PhD rendőr ezredes

Prof. Dr. Sallai János rendőr ezredes

Dr. Sipos Gyula rendőr vezérőrnagy

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Dr. Gaál Gyula PhD rendőr ezredes

MŰSZAKI SZERKESZTŐ:

Steib Norbert

FELELŐS KIADÓ:

Dr. Németh József PhD rendőr ezredes, Rendőrség Tudományos Tanácsa elnök

KIADÓ

Rendőrség Tudományos Tanácsa

Cím: 1139 Budapest, Teve u. 4-6.

1903 Bp. Pf.: 314/15.

Telefon: +36 1 443-5533, BM: 33-355

Fax: +36 1 443-5784, BM: 33-884

E-mail: rtt@orfk.police.hu

Webcím: www.bm-tt.hu/rtt/index.html

ISSN HU ISSN 2630-8002 (online)

KÖZLÉSI FELTÉTELEK

A szerkesztőség olyan kéziratokat vár közlésre, amelyek a bűnmegelőzés, a bűnüldözés, a közbiztonság, a közrend, a határrendészet, a vezetés-irányítás és a mindenoldalú biztosítás kérdéseit elemzik, értékelik. A kéziratokon kérjük feltüntetni a szerző nevét, szolgálati helyét, beosztását, telefonszámát. Kérjük, hogy a cikkek szövegét e-mailben küldjék meg. A szerkesztőség a beérkezett kéziratot szakmai szempontból lektoráltatja, és fenntartja a jogot a kéziratok stilizálására, korrigálására, tipografizálására. A megjelenő írások nem a Rendőrség Tudományos Tanácsa, hanem a szerzők saját, tudományos szabadságán alapuló álláspontját képviselik. El nem fogadott kéziratot nem áll módunkban visszaküldeni. A szerkesztőség másodközlést nem vállal.

SZERZŐK 2018/1.

- DR. MED. ANGYAL MIKLÓS** PhD rendőr ezredes,
tanszékvezető egyetemi docens,
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Rendészettudományi Kar Kriminál-
taktikai és Metodikai Tanszék
- DR. GÁRDONYI GERGELY** PhD rendőr ezredes,
főosztályvezető,
Készenléti Rendőrség Nemzeti
Nyomozó Iroda Bűnügyi Technikai
Főosztály
- DR. HEGEDŰS JUDIT** egyetemi docens,
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Rendészettudományi Kar Magatar-
tástudományi és Módszertani Tan-
szék
- DR. HEGYI HELLA** szakpszichológus,
Baranya Megyei Rendőr-főkapi-
tányság Humánigazgatási Szolgálat
Egészségügyi és Pszichológiai Al-
osztály
- IVASKEVICS KRISZTIÁN** tanársegéd,
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Rendészettudományi Kar Rendé-
szeti Magatartástudományi Intézet
Kriminálpszichológiai Tanszék
- KALMÁR ÁDÁM** rendőr alezredes,
osztályvezető,
Baranya Megyei Rendőr-főkapi-
tányság Rendészeti Igazgatóság
Határrendészeti Szolgálat Idegen-
rendészeti Osztály

DR. MALÉT-SZABÓ ERIKA PhD rendőr alezredes,
oktató,
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Rendészettudományi Doktori Is-
kola

PROF. DR. SALLAI JÁNOS rendőr ezredes,
tanszékvezető egyetemi tanár,
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Rendészettudományi Kar Rendé-
szetelméleti és –történeti Tanszék

SZELES ERIKA rendőr alezredes,
vezető szakpszichológus,
Országos Rendőr-főkapitányság
Humánigazgatási Szolgálat Egész-
ségügyi Szakirányító és Hatósági
Főosztály

Ajánló

Tisztelt Olvasó!

Ajánlom figyelmébe a Rendőrségi Tanulmányok szakmai és tudományos folyóiratot valamennyi munkatársamnak, a rendészettudomány művelőinek, akik a mindennapok elfoglaltságai mellett időt fordítanak a szakmai tudásuk fejlesztésére, a tudományos igényű gondolkodásra.

Napjainkban egyre több, új típusú biztonsági kihívással kell szembenéznünk, ezért a Rendőrség működése szempontjából is nélkülözhetetlen, hogy kutatásokkal, fejlesztésekkel, a rendészettudomány új eredményeinek felhasználásával alakítsuk ki a jó gyakorlatot.

E kiadvány célja is az, hogy támogassa a tudományos tevékenységet, beszámoljon a szakmai, a rendőri munkát segítő tudományterületek legújabb eredményeiről, melyek elősegíthetik a hatékonyabb szolgálat-, és feladatellátást, tovább erősítve szervezeti kultúránkat, a Rendőrség társadalmi megbecsülését.

Reményeim szerint a kiadvány lehetőséget biztosít számos munkatársamnak, mint szerzőnek és kutatónak, hogy a nélkülözhetetlen tapasztalatait, kreatív gondolatait közkinccsé tegye közösségünk számára.

Köszönöm a Rendőrség Tudományos Tanácsa és a Rendőrségi Tanulmányok kiadásában szerepet vállalók közreműködését, különösen a Szerzők munkáját, akik értékes tanulmányaikkal segítették az első szám megjelenését.

Budapest, 2018. március 7.

**Papp Károly r. altábornagy
rendőrségi főtanácsos
országos rendőrfőkapitány**

Előszó

A Rendőrség Tudományos Tanácsa a Rendőrség hatáskörébe tartozó feladatok magasabb színvonalú végrehajtásának támogatása érdekében – a tudomány és a gyakorlat szakavatott művelőinek a bevonásával – olyan szakmai, tudományos folyóiratot indít, amely a Rendőrség eredményes és hatékony tevékenységét hivatott szolgálni.

A periodika létrehozásának deklarált célja, hogy évente legalább kettő elektronikus kiadványban beszámoljon a rendőrségi tevékenységhez kapcsolódó tudományterületek – különösen a rendészettudomány – új kutatási és szakmai eredményeiről, a gyakorlati módszerekről, valamint a rendészet és a bűnüldözés nemzetközi helyzetéről, tapasztalatairól.

A folyóirat indításának motívuma, hogy teret adjon a tudományos gondolkodásnak, a publicitásnak és támogassa a rendőrszakmai munkát, valamint a rendészeti kutatás-fejlesztést.

Elképzelésünk szerint a Rendőrségi Tanulmányok alkalmas lesz arra, hogy hazai és nemzetközi vonatkozásban is maradandó értéket közvetítsen, és magas színvonalával rangot vívjon ki a szakmai és tudományos folyóiratok között.

E gondolatok jegyében minden olvasónak hasznos időtöltést kívánok!

Budapest, 2018. március 7.

Dr. Pozsgai Zsolt r. dandártábornok
rendőrségi főtanácsos
Szerkesztőbizottság elnöke

Beköszöntő a Rendőrségi Tanulmányok első számához (Rendőrségi szakfolyóiratok a „Közbiztonság”-tól napjainkig)

Az az igény, hogy a rendőrségnek szüksége van egy szaklapra nem mai keletű. Az, hogy milyen legyen a rendőrségi szaklap, annak milyen nehézségei vannak, erről a következőképpen írt már 1927-ben Markovich Miklós rendőrtanácsos: *„Rendőri szaklapot írni már nehezebb. A rendőrség munkaköre szélesen tagozódik. Minden irányban olyan kiterjedt, hogy igazán kiválót csak a specialisták írhatnak. Igazi rendőri szaklapot... amelyben minden szak és őrszemélyzet megtalálja a mag témáit, szinte lehetetlen...”*¹ A továbbiakban a szerző részletezi, hogy nem lehet megírni laikus formában a tisztán elméleti, jogi, közigazgatási problémákat, valamint véleménye szerint a rendőrségnél a gyakorlat fontosabb az elméletnél. A rendőrségi szaklapokkal kapcsolatban már 1869 óta megfogalmazódtak vélemények. Egyben azonosak voltak; szükség van egy olyan folyóiratra, amely a közbiztonságról, rendőrségről, rendészetről valamilyen formában tudósít a közönség és a rendőrök felé is.

A magyar rendőrség, és rendészet nagyon szerencsésnek vallhatja magát, mert imponáló tradícióval rendelkezik szakfolyóiratokban. Még nem is beszélhettünk állami rendőrségről, amikor már 1869-ben, Forster József főszerkesztő ambíciói és szakmai rátermettsége nyomán útba indult 16 ezer példány mutatóanyag²: a „Közbiztonság” c. „rendészeti elméleti és tapasztalati ismereteket terjesztő heti szak közlöny.” Mutatóanyag példányában a szerkesztő, Forster József nyílt kérelemmel fordult a „bűnfenyítő” és köz-

¹Markovich Miklós: A szaklap problémája. Rendőr 1927. 1. szám. 1 oldal

²Deák József: A polgári magyar állam rendvédelmi sajtója. In: Ünnepi tanulmányok Parádi József 65. születésnapja tiszteletére, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, Budapest, 2015. 72. o.

rendészeti tisztviselőkhöz, és arra kérte a közrendészettel foglalkozó tisztviselőket, hogy az általuk megtapasztalt érdekesebb ügyeket („különösen tekintettel a bűnesetek kikutatás módjára”) tegyék közzé a lapban, amelyből a „gondolkodó rendész” tanulhat. A szerkesztő a lap jelszavának az „előre”-t adta, amelynél rövidebb motiváló szót nem találhatott. Az első ízben kinyomott, Magyarországon szétküldött mutatóvány példányt valószínűleg inkább érdekesnek, mint fontosnak találták, mert az első megrendelések mintegy 25 példányról szóltak, ami koránt sem örvendeztette meg a szerkesztőt és a nyomdát. A kezdeti nehézségek miatt a költségeket a nyomda átvállalta, majd később a megrendelők száma 400-ra növekedett. A lapot Budapesten az Aranykéz utcában nyomták, a Fanda és Frohna nevezetű nyomdában. A szerkesztő mellett Kakujav Adolf főmunkatárs³ dolgozott. Mivel az első szaklapról korábban a Magyar Rendészetben⁴ Abonyi Magdolna, a Pécsi határőr⁵ kötetekben pedig személyesen én írtam, ezért a részletes bemutatástól most itt eltekintek. Csak néhány fontosabb gondolat a „Közbiztonság” illusztrálásához, amelyben a következő főbb címszavak alatt találhatunk tudósításokat:

- toloncügy,
- belföld,
- tárcza,
- külföld,
- vegyesek,
- szerkesztői üzenetek.

„Azzal, hogy Forster felismerte az igényt és saját indíttatásától vezérelve kiadott egy rendészeti szaklapot, felhívta a figyelmet arra, hogy van létjogosultsága egy ilyen jellegű periodikának hazánkban is, és bár ahhoz

³ Szöllősy Alfréd: Az első rendőri szaklap. A rend. 1927. február 19.

⁴ Abonyi Magdolna: A magyar rendőri szakajtó kezdetei: a Közbiztonság. Kézirat. 2017. Magyar Rendészet 2016

⁵ Sallai János: Első rendészetelméleti szakközlöny folyóiratunk a: Közbiztonság (1869) In: Gaál Gyula - Hautzinger Zoltán (szerk.) A határrendészettől a rendészet tudományig. 332 p. Pécs: MHT Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, 2016. 271-274. oldalak

nem kapott kellő támogatást – sem a szakmától, sem a hivatalos szervektől –, hogy sikerre legyen ítélve a kezdeményezése, a Közbiztonság megjelenésével elindult a magyar nyelvű rendészeti szaklap, olyan 19. századi utódokkal, mint a Közrendészeti Lap, a Rendészeti Közlöny, a Rendőri Lapok vagy a Magyar Közrendészet. Hozzájárult a szakmai nyilvánosság kiszélesedéséhez, néha talán provokatívan, de vitára sarkallt, amihez teret és lehetőséget biztosított, így azon szakemberek számára, akikben megvolt a kellő elhivatottság, megnyílt annak lehetősége, hogy a hangjukat hallassák a rendőrség valódi problémáinak feltárása és a megoldási javaslatok közvételében.”⁶

A második rendészeti szaklap 1870. március 27-én *Közrendészeti Lap* címen indult el. A folyóirat címében valószínűleg meghatározó szerepet játszott, hogy megjelenése előtt 1862-ben, és 1870-ben „Közrendészeti tudományok” címmel, Karvasy Ágostonnak két jelentős alkotása látott napvilágot. Felépítésében, rovataival a korábbi lapokat követi. Újdonságként jelentkezik a „könyvészet” rovat, amely könyvajánló funkciót tölt be, továbbá a „lapszemle”, és a tisztí kinevezések felsorolása. Emellett pedig Európa országainak rendőrségi híreit is esetenként tárgyalta. A lap biztonságos kiadását segítette elő a belügyminiszter, még az első számok megjelenését követően valamennyi törvényhatóság számára közzétételében.⁷

A továbbiakban folyamatosan jelen volt a rendőri, rendészeti szakfolyóirat, ám elnevezése, szerkesztői folyamatosan változtak.

A Rend, Rendészeti, társadalompolitikai és közgazdasági szaklap. A Rendőr, A Rendőrkutya, Az Országos Magyar Rendőrkutya Egyesület hivatalos lapja. Belügyi Szemle, Csendőrségi Lapok, a m. kir. csendőrségi szaklapja (1894-től Rendőri Lapok címmel jelent meg, 1907-től Csendőrségi Lapok címen új évfolyamjelzéssel indult). Csendőr-Újság, Detektív Krónika, igaz történetek az életből. Detektív Szemle, Detektív, a nyomozó tisztviselők országos egyesületének hivatalos lapja. A Hazáért, a határőrség- és eleinte a karhatalom közös lapja, majd utóbb: Határőr, Ország Határ

⁶ Abonyi Magdolna: A magyar rendőri szaklap kezdetei: a Közbiztonság. Kézirat. 2017. Magyar Rendészet 2016.

⁷ Szöllősy Alfréd: A második rendőri szaklap. A rend. 1927. február 19.

magazin. A magyarországi rendőrtisztviselők országos egyesületének hivatalos lapja. (Előzőleg: 1894-től, 1–14. évf. jelzéssel: Rendőri Lapok.) Közbiztonság (Rendőri Lapok). Rendészeti elméleti és gyakorlati ismereteket terjesztő heti szak-kiadvány. Közrendészeti Lap. Kiadvány a rendőri büntető igazságszolgáltatás tárgyait illető törvényhozás és közigazgatás köréből. Magyar Detektív, képes folyóirat, a magyar kir. államrendőrség detektívtestülete nyugdíjpótló és segélyező egyesületének hivatalos lapja. Magyar Közrendészet; a közrendészet összes ágait felölelő hetilap. Magyar Rendészet (Főiskolai Figyelő) Magyar Rendőr. A magyar királyi rendőrség szaklapja. Nemzetbiztonsági Szemle; a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Nemzetbiztonsági Intézetének elektronikus (online) megjelenésű tudományos folyóirata. Rendészeti Kiadvány, Rendőr, Rendőri Lapok (Magyar Csendőr); A Csendőrség és Rendőrség Lapja. Rendőri Lapok. A szatmárnémeti rendőr-főkapitányi hivatal tisztikarának és rendőrlegénységének szaklapja. Rendőrségi Lapok, Rendőrségi Szemle.

A fenti felsorolásból kitűnik, hogy milyen sokféle, hasonló (többször azonos) elnevezéssel, és tartalommal jelent meg, rendőrséghez, rendészethez kapcsolódó szakfolyóirat, amelyek egyenkénti bemutatása szinte lehetetlen, olyan terjedelmet igényelne. Ezért a fent megemlített első két szaklap mellett csak néhányat emelek ki közülük.

1894-ben megjelent Rendőri Lapok beköszöntőjében a szerkesztő fontosnak ítélte megjegyezni, hogy minden társadalomban élnek olyan emberek, akik veszélyeztetik a társadalom rendjét, és nem tesznek különbséget saját és más vagyontárgyai birtoklása között, ezért a rendőrségre szükség van, hogy a polgárok életét és vagyontárgyait megóvják. A közönségnek félelmei vannak a tolvajlás miatt, amelyet már az akkori sajtó is csak fokozott, és amelyet a Rendőri Lapok olvasó majd megtapasztalhatnak, hogy alaptalanok. Aki elolvassa a Rendőri lapokat, az felkészülhet a veszélyek elhárítására, amely tulajdonképpen a lap egyik fő célja volt. A lapot erősítette, hogy a világ minden tájáról levelezőkkel tartotta a kapcsolatot, így a világ rendőri eseményeit is olvashatták az olvasók. „*A Rendőri Lapok egy másik nagy célzt tűzött ki maga elé, a bűnügyi irodalom fejlesztését, mely*

nálunk teljesen parlagon hever.”⁸Ezen a területen szinte a kezdetektől szinte minden szaklap megemlítette a szakirodalom hiányát, ám a változást nagyon lassan érték el. Csak 1920-as évektől az elindult rendőrtisztviselői szaktanfolyamokkal párhuzamosan születtek meg tankönyvek, és egyéb szakirodalmak.

Az első világháború előszele a rendőrségi folyóiratokban és más napilapokban is érezhető volt. 1914-ben Szatmárnémetiben megjelent egy *Rendőrségi lapok* külön szám, amely a Magyarországi Rendőrtisztviselők Országos Egyesületének jubileumi közgyűléséről számolt be. Az általános egyesületi életéről írt tájékoztató írások mellett több, rendészethez kapcsolódó szakmai előadás anyaga is megjelent a különszámban. Így a kivándorlás és leánykereskedelem rendészeti aspektusból, és a rendőrképzésről szóló is. E lap első, Budapesten kiadott számának címdoldalán már a szarajevói merényletről lehetett tudósítást olvasni.

Az akkor Nagy háborúnak nevezett, később első világháború néven a történelemben beiratkozott világegés Magyarországra katasztrófaként sújtott le, a háborút lezáró Trianoni Békediktátum révén, valamint az azt követő forradalmak által. Ezért újra kellett szervezni a közigazgatást, a határőrizetet, és a rendőrséget. Ekkor került sor a vidéki rendőrségek a fővárosi és határrendőrség államosítására. Ezután 1922. november 15-én indult újra „A Rend” néven a rendőrség lapja. Horthy Miklós kormányzó mellett gróf. Bethlen István miniszterelnök is világos üzenetet küldött a címdoldalón a lap olvasóinak: „*Meg kell erősíteni a rend sziklavárát.*” Ugyanezen számban Nádasy országos főkapitány a háború utáni időszak lezárásaként azt üzenté, hogy: „*Fordítsunk hátat a politikának.*” A lap indítását támogatta a belügyi és az igazságügyi minisztérium vezetése is. A főszerkesztő a magyar közönség számára a következőképpen fogalmazta meg; „A Rend” lényegét: „*A Rendnek címében benne van a legteljesebb társadalmi harmónia, benne van az egymásra utalt magyarság összeforrása, benne van a katonás szellem, az önfegyelem, az állami és társadalmi biztonság, – amelyek tragikus hiánya szerencsétlen hazánkat vesztébe sodorta, s amelyek helyreállítása nélkül a területében és szellemében ép Magyarország*

⁸ A közönség és közbiztonság. Rendőri Lapok 1894. I. évfolyam 1. szám 1–2 oldalak

*helyreállítását el sem lehet képzelni.*⁹ A *Rend* nagyon nehéz időkben született. A folyóiratban Nagy Valér cikkéből tudhatjuk, hogy a Rendőrség jövője is a legfontosabb témák közé tartozott. További lényeges rendészetről szóló cikkek jelentek meg a következő témákban: rendőrség és kívándorlás, légtérrendészet, szükséges reformok, rendőri hatalom és a tömegmozgalmak, bevezetés a bűnügyi tudományokba, a rendőrség discrecionális jogának kiterjesztése, a falu rendészete, légtérrendészet és jogalkotás, a rendőri képzés intézményi szabályozása.

A Rend után 1926 és 1934 között a Magyar Kir. Államrendőrség Detektívtestülete Nyugdíjpótló és Segélyező Egyesületének gondozásában havi két alkalommal jelent meg a Magyar Detektív, illetve ezzel párhuzamosan 1927 és 1931 között „A Rendőr”. Mindkét folyóiratban jelentős elméleti és gyakorlati ismertekről, tapasztalatokról olvashatunk cikkeket.

A második világháború után teljesen átalakult Magyarország nemzeti környezete és belső politikai intézményrendszer. Magyarországon a baloldal a kezdetektől kisajátította belügyminisztériumot, és a fegyveres testületeket. Megszüntette a Csenedőrséget, és a korábbi rendőrségi tisztviselők tömegeit elbocsátotta. Az új rendőrségi tiszthelyettesi és tisztviselői állományt az alapoktól kezdve fel kellett készíteni. Mind a felkészítéshez, mind az országban az egységes központi elképzelések megvalósítása érdekében Közlönyt adtak ki, amelyben a legfrissebb szabályokat, utasításokat, jogszabályokat minden kapitányságra lejutatták. Ebbe a folyamatba illeszkedik, hogy 1947-től Magyar Rendőr néven újraindították a rendőrségi folyóiratot. Az első szám címlapján Szabó Endre minisztériumi osztályfőnök, a közrendészeti főosztály vezetője „Útravaló” címen a következőképpen fogalmazta meg a Magyar Rendőr céljait: *„A Magyar rendőr célja a magyar államrendőrség központi céljainak támogatása, a rendőrség demokratikus nevelésének biztosítása, a hivatalos tanfolyamokon és iskolákon kívül az általános és különös szakképzettségnek teljesebbé tétele, a rendőr anyagi helyzetének fokozatos, a stabilizáció érdekeit azonban soha nem veszélyeztető módon való emelése, a különböző részekből adódó egy-*

⁹ A Rend, 1921/1., 1. oldal

*séges magyar államrendőrség hatóságainak és szerveinek egybehango-
lása, magyar államrendőrség tagjai bajtársai közösségének megteremtése
és megszilárdítása, a rendőr társadalmi életének, a rendőregyesületek mű-
ködésének a szakfoglalkozással való összhangba hozatala, végül a magyar
rendőr és a magyar nép egységének vitátlan fenntartása.”¹⁰*

A Magyar Rendőr 1947–1990 között hetente látta el olvasóit zárt ter-
jesztésben. A Magyar Rendőr és a Határőr magazin haladó hagyományait
ötvözte magába 2008 és 2013 között „Rendőrr” néven, az ORFK havi, két-
havi, majd negyedéves intranetes lapja.¹¹ Ezzel párhuzamosan 1953-tól
1962-ig Rendőrégi Szemle,¹² majd 1963-tól Belügyi Szemle néven a bel-
ügyi vezetés szakmai-tudományos¹³ folyóiratot indított el,¹⁴ amely a mai

¹⁰ Szebenyi Endre: Útravaló. Magyar rendőr 1947. 1. évf. 1 sz. 1-2 oldalak

¹¹ Deák József: Az állambiztonsági propagandától a nemzetbiztonságig - a Belügyi Szem-
lében megjelentek tükrében. Rendvédelem, A Belügyminisztérium Oktatási, Képzési és
Tudományszervezési Főigazgatóság online folyóirata. 2. évfolyam. 3. szám. 2013, p. 15 –
22.

<http://www.rvki.hu/images/downloads/rentudfoly/2013.%20vi%203.%20szm.pdf>

Letöltés ideje: 2017. október 16.

¹² „A Belügyminisztériumban már az 1950-es évek elején igény jelentkezett a tapasztalatok
közreadására, tudományos igényű művek készítésére. Ennek irányítója és összefogója a
BM Tanulmányi és Módszertani Osztály volt, színtere pedig az 1953-ban alapított Rend-
őrségi Szemle lett.”

Forrás: Boda József: A tudomány az állambiztonság és a nemzetbiztonság szolgálatában.
In Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán: Rendészettudományi gondolatok, írások a Magyar
Rendészettudományi Társaság megalapításának egy évtizedes jubileuma alkalmából, Bu-
dapest, 2014. 104. oldal

¹³ József Deák: *The Police, then Interior Review for the Forming of the Science of Law
Enforcement; from its Beginning to the Change of the Political System.* West Bohemian
Historical Review) 4. évfolyam 2. szám. Pilsen–Hamburg. 2017. ISSN: 1804-5480 pp.
237–250.

<https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/11025/15549/1/Deak.pdf>

Letöltés ideje: 2017. október 16.

¹⁴ Deák József: The State Security Articles of the Interior Ministry Review Prospectus at
the Service of the Current Politics and the Internal Affairs Propaganda (1963–1972)
CENTRAL EUROPEAN PAPERS (ISSN: 2336-3312) (eISSN: 2336-369X) 2: (1) pp.
150-159. (2014)

napig¹⁵ 2001-től a Magyar Rendészettel kiegészülve biztosít teret a tudományos igényességgel íródott, rendészeti, rendőrségi témájú cikkek publikálásának. A tudományos folyóiratok sorát indító első szaklap a Rendőrségi Szemle¹⁶ fő feladatait a következőképpen fogalmazták meg: „... összegezze mindazt a tapasztalatot, melyet a rendőrségi munka gyakorlata alkotott. Ez nem kis feladat és meglehetősen új feladat is, amellyel rendőrségünk eddig rendszeresen nem foglalkozott, és aminek hiányát mindjobban érezni lehet. ...a rendőri gyakorlat eddigi tapasztalatai, egyesek tapasztalatai, amelyek nem váltak az egész szervezet közös kincsévé, nem termékenyítették meg munkáját...”¹⁷

Összegezve megállapítható, hogy rendőrségi, rendészeti témában mindig volt igény a szakemberek, és az egyszerű olvasók részéről is egy szakfolyóiratra, ahol a legfrissebb bűnügyi eseményekről, külföldi bűnügyi tudósításokról, szakmai élet eseményeiről, és más a szakmához kapcsolódó eseményről olvashassanak. Ezért is üdvözlöm az új, egyenlőre még online rendőrségi folyóiratot, és bízom benne, hogy a rendőrség állományában meghallgatásra, olvasásra fog találni. Továbbá azt is remélem, hogy az új folyóiratban a tudományos és szakmai cikkek mellett olvashatóak lesznek humán hírek (sikeres életpályákról, 30, 40 éves szolgálat megtestesítőiről, rendőrségi, rendészeti tradíciókról, sportról), valamint szakmai sikerek leírására buzdító pályázatok is.

¹⁵ Deák József: *A Belügyi Szemle közpolitikai, rendészetelméleti és szerkezeti fejlődése a rendszerváltásig* Hadtudományi Szemle. 10. évfolyam 2. szám. 2017. eISSN: 2060-0437 pp. 339–355. http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2017/2017_2/17_2_alt_deak.pdf; Letöltés ideje: 2017. október 16.

¹⁶ Deák József: *A Belügyi Szemle a közpolitika szolgálatában (1953–1990)*. Hadtudományi Szemle. 10. évfolyam 1. szám. 2017. eISSN: 2060-0437 pp. 375–390. http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2017/2017_1/17_1_alt_deak.pdf; Letöltés ideje: 2017. október 16.

¹⁷ Előszó. Rendőrségi Szemle. 1. évfolyam 1. szám. Budapest, 1953. p.3.

MALÉT-SZABÓ ERIKA - HEGYI HELLA - HEGEDŰS JUDIT - SZELLES ERIKA - IVASKEVICS KRISZTIÁN

RENŐRI ALAPKOMPETENCIÁK AZ EGYSÉGES KÖZSZOLGÁLATI ALAPKOMPETENCIÁK TÜKRÉBEN

Tanulmányunkban a Rendőrség Tudományos Tanácsa, valamint a KÖFOP-2.1.5-VEKOP-16. azonosító számú, *A versenyképes közzszolgálat személyzeti utánpótlásának stratégiai támogatása* elnevezésű projekt (a továbbiakban: Projekt) Kiválasztási Munkacsoportjának keretében megalkult Alapkompetencia Kutatócsoport közös kutatási eredményeit ismertetjük. A kutatás célja az egységes közzszolgálati alapkompetenciákra épülve a specifikus közzszolgálati és rendészeti alapkompetenciákon keresztül a *rendőri alapkompetenciák* meghatározása volt. Az egységes közzszolgálati alapkompetenciák meghatározását célzó kutatás során a vonatkozó hazai és nemzetközi elméleti ismeretekre és gyakorlati tapasztalatokra építve strukturált interjúkat vettünk fel az egyes érintett közzszolgálati és rendészeti szervek vezetői által kijelölt vezetőkkel, melynek tartalomelemzési eredményeire építve egy online kérdőívet állítottunk össze és vettünk fel egy sokkal szélesebb (összesen 1443 főt elérő) mintán, melyből 378 kérdőívet rendőri vezetők töltöttek ki. A rendőrökkel szembeni specifikus elvárások meghatározása érdekében az így kapott adatokat elemeztük annak érdekében, hogy meghatározzassuk, miben és milyen mértékben térnek el a rendőrökkel szembeni elvárások a közzszolgálat egészében jellemző elvárásoktól.

Elméleti összefoglaló

A nemzetközi kitekintés sok hasznos tapasztalattal járhat a hazai rendőri kompetenciák elemzésénél. A társadalmi, kulturális és szervezeti különb-

ségek ugyan jelentősen kihathatnak a nemzetközi eredmények általánosíthatóságára (Campbell & Kodz, 2011), ugyanakkor módszertanilag adalékul szolgálhatnak számunkra azok a kutatások, melyek közvetve-közvetlenül a kompetenciák feltárására, mérésére szolgálnak.

A rendőrök kiválasztásával kapcsolatos nemzetközi kutatások

A rendészeti alapkompenciák meghatározása szorosan összefügg a rendőrök kiválasztásával és képzésével. A legtöbb szakirodalom e két területtel összekapcsolva taglalja a rendőri kompetenciák témakörét.

A rendőrök kiválasztásának hatékonyságát mérő eszközök vizsgálata közkezdvelt témaként jelent meg a nemzetközi kutatásokban. A legtöbb kutatás, amely a rendőrök kiválasztásának pszichológiai eszközeit tesztelte arra fókuszált, hogy felmérje az egyes módszerek prediktív érvényességét. Varela, Boccaccini, Scogin, Stump és Caputo (2004) metaelemzésükben 175 tanulmány eredményeit vizsgálták meg arra vonatkozóan, hogy a három akkoriban legismertebb (Minnesota Multiphasic Personality Inventory, MMPI; California Psychological Inventory, CPI; Inwald Personality Inventory, IPI), rendvédelmi kiválasztásban alkalmazott eszköz milyen mértékben mutat összefüggést a későbbi teljesítménnyel. A három eszköz közül a CPI mutatta a legjobb értékeket, azonban mindhárom eszköznél mérsékelt volt a hatásmagyság. Több más kutatás is hasonlóan visszafogott eredményt mutatott mind az MMPI-al, mind pedig a CPI-al kapcsolatban (Aamondt, 2004; Sarchione, Muchinsky, Nelson & Cuttler, 1998).

A Candidate and Officer Personnel Survey-t (COPS) (Guller & Guller, 2003) már kifejezetten azzal a céllal fejlesztették ki, hogy rendvédelmi szervezetekhez jelentkezőket, valamint felülvizsgálati igény/előléptetés esetén a már állományban lévő munkatársakat lehessen megbízhatóan értékelni. A COPS egy 240 elemből álló kérdőív, amelynek minden kérdése igaz/hamis válaszlehetőségekből áll, és 18 faktorra áll össze. Az eszköznek egy kutatás tesztelte a konkurrens validitását, amely igen jónak bizonyult (McGrath & Guller, 2009), azonban még további vizsgálatok szükségesek annak érdekében, hogy további konklúziókat lehessen leszűrni az eszköz alkalmazhatóságáról.

A fenti két kutatás is arra utal, hogy alapvetően fontos a kiválasztási eszközök folyamatos elemzése, fejlesztése, hiszen a kiválasztási folyamatnak alkalmazkodnia kell a változó társadalmi közeghez, kihívásokhoz.

Létezik-e rendőri személyiség?

A nemzetközi kutatásokban felmerül a kérdés, hogy létezik-e egyáltalán – ahogy ők fogalmazzák – „rendőri személyiség”? Igen érdekes du Preez, Cassimjee, Ghazinour, Lauritz és Richter (2009) kutatása, akik 1145 rendőrhallgatót személyiségét vizsgálták meg a Temperamentum és Karakter (TCI) kérdőívvel, és hasonlították össze hasonló korú nem rendőri pályán lévő egyetemi hallgatók eredményeivel. A TCI négy temperamentum dimenziót - (az újdonságkeresés (Novelty Seeking-NS), az ártalomkerülés (Harm Avoidance-HA), a jutalomfüggőség (Reward Dependence-RD), és a kitartás (Persistence-P) - valamint három karakterdimenziót - (önirányítottság (Self-Directedness-S), az együttműködés (Cooperativeness-C) és a transzcendenciaélmény (Self-Transcendence-ST) - mér. Összességében véve a TCI kérdőív 240 tételt tartalmaz, melyeket igen-nem döntéssel kell megválaszolni (Cloninger et al., 1993 idézi Rózsa et al., 2004). A rendőrhallgatók a kontrollcsoporthoz képest szignifikánsan alacsonyabb átlagpontszámot értek el az újdonságkeresés, az ártalomkerülés és az együttműködés alskálákon, viszont szignifikánsan magasabbak voltak az értékeik az önirányítottság, a kitartás és a transzcendenciaélmény alskálákon. Fontos azonban, hogy a hatásnagyság csak az újdonságkeresés és az ártalomkerülés alskálákon volt erős, és az együttműködés esetében kifejezetten gyenge volt.

A Saltes-Pedneault, Ruef és Orr által 2010-ben végzett kutatás (2010) 206 újonc rendőr és tűzoltó személyiségvonásait hasonlította össze a Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R) kérdőívet felhasználva. A NEO-PI tesztet elsőként Costa és Mcrae publikálta. A kérdőív 240 állítást tartalmaz, egy ötfokú Likert típusú skálán kell megválaszolni azt, hogy az egyén mennyire ért egyet az adott állítással. Ennek alapján 5 alapidimenziót és azon belül összesen 30 mutatót határoztak meg, melyek az alábbiak:

Az egyes Big Five-dimenziók harminc alkálaja (facets) a Neo-Pi@-ben				
Neuroticizmus/ Érzelmi stabilitás (N)	Extraverzió (E)	Nyitottság (O)	Barátságosság (A)	Lelkiismeretesség (C)
N1 Szorongás	E1 Melegség	O1 Fantázia	A1 Bizalom	C1 Kompetencia
N2 Ellenségeség	E2 Társaság- kedvelés	O2 Esztétika	A2 Egyenesség	C2 Rendezettség
N3 Depresszió	E3 Asszertivi- tás	O3 Érzelmek	A3 Altruizmus	C3 Kötelességtu- dat
N4 Feszélyezett- ség	E4 Aktivitás	O4 Cselekvé- sek	A4 Alkalmazko- dás	C4 Teljesítményre törekvés
N5 Impulzitivás	E5 Izzalomke- resés	O5 Gondola- tok	A5 Szerénység	C5 Önfegyelem/ önkontroll
N6 Sebezhetőség	E6 Pozitív ér- zelmi meg- nyilvánulás	O6 Értékek	A6 Légyszívűség	C6 Megfontoltság

1. számú táblázat
NEO-PI dimenziói¹

Az eredmények azt mutatták ki, hogy a tűzoltókhöz képest az újonc rendőrök szignifikánsan magasabb átlagpontszámot értek el a Társaságkedvelés, a Kötelességtudat és a Megfontoltság alkálákon.

Abrahamsen és Strypes (2010) a Big Five Inventory kérdőívvel hasonlították össze 179 rendőr válaszait egy 389 fős kontrollcsoporttal. A legnagyobb, statisztikailag szignifikáns különbség a rendőr minta javára az Érzelmi stabilitás dimenzióban volt. Ezzel szemben a kontrollcsoport szignifikánsan magasabb értékeket adott az Új élmények iránti nyitottság dimenzióra. Ez azt jelenti, hogy a rendőrök sokkal konzervatívabbnak bizonyultak, kevésbé nyitottak az új élmények iránt. Különbséget találtak továbbá a konfliktuskezelésben is a kontrollcsoport és a rendőrök között: elsősorban abban volt különbség, hogy a rendőrökre kevésbé volt jellemző a konfliktuskerülés, mint a kontrollcsoportra.

A fentebb bemutatott kutatások alapvetően abból indultak ki, hogy létezik egy úgynevezett rendőri személyiség, vannak olyan személyiségvonások, melyek inkább jellemzők azokra az emberekre, akik a rendészeti pályát választják, mint mások

¹ Idézi Mirnics Zsuzsanna: A személyiség építőkövei. Bölcsész Konzorcium, 2006.

Rendészeti kompetenciák

A rendőri kompetenciák meghatározását célozta meg 2009-ben az osztrák Belügyminisztérium Biztonsági Akadémiája a „Rendőség. Hatalom. Emberek. Igazság”² című projektjével, melynek egyik legfőbb célja a szervezetfejlesztés volt. A szervezetfejlesztés fő fókuszában a civil társadalom és a rendőség közötti kapcsolat javítása állt. E cél elérése érdekében fontosnak tartották azoknak a kompetenciáknak a feltárását, melyek segítségével a rendőrök meg tudnak felelni a társadalmi elvárásoknak. Arra a kérdésre keresték a választ, hogy milyen tulajdonságokkal rendelkezzen az a személy, aki a rendőrségnél akar elhelyezkedni. E kérdés megválaszolása nem olyan egyszerű, mint ahogy első pillantásra tűnik, hiszen – ahogy arra a cikk szerzői Thomas Schlesinger, Andreas Nagl és Julia Kremnitzer (2016) is felhívták a figyelmet – nagyon gyakran hiányzik az a tudományos bázis, amellyel a kiválasztást segíthetik. Kutatásuk során az Erpenbeck és Heyse kompetenciaatlaszából indultak ki, mely véleményük szerint kiválóan alkalmazkodik a rendőri munkához. Ennek alapján próbálták meghatározni a rendőrökkel szemben egységes elvárásként megfogalmazható kompetenciaprofil. A Heyse és Erpenbeck kompetenciamodellje 4 alapkompenciát határozott meg (Heyse, Erpenbeck, 2007):

1. Személyes kompetenciák
2. Vezetői kompetenciák
3. Szakmai kompetenciák
4. Szociális-kommunikációs kompetenciák

A rendészeti szervezetspecifikus kompetenciamérés 3 szakaszban történt: az első fázisban meghatározták azt a célcsoportot, akiknek a kompetenciáit fel akarták tárni. Ezt követően próbálták meghatározni azokat az

² http://www.bmi.gv.at/cms/BMI_Service/Aus_dem_Inneren/Die_Polizei_als_Menschen_rechtsschutzorganisation.pdf
Letöltés ideje: 2017. január 5.

általuk végzett tevékenységeket, amihez kompetenciákat csatoltak. Ezeket felmérve a harmadik részben pedig kialakították a kompetenciaprofil.

A kutatás során a négy alapkompenciához kapcsolódóan 64 állítást fogalmaztak meg, melyet 7-es skálán kellett értékelni, hogy mennyire releváns a rendőri munka szemszögéből. 871 rendőr töltötte ki az online kérdőívet. Az 2. számú táblázat eredményei a négy alapkompenciára vonatkozó eredményeket mutatja (Schlesinger, Nagl, Kremnitzer 2016):

Alapkompenciák	Átlag	Szórás
<i>Személyes kompetenciák</i>	4,43	0,70
<i>Vezetői kompetenciák</i>	4,09	0,78
<i>Szociális és kommunikációs kompetenciák</i>	4,44	0,74
<i>Szakmai kompetenciák</i>	3,61	0,83

2. számú táblázat
Alapkompenciák

Annak a kérdésnek a megválaszolása érdekében, hogy vajon a szakmai kompetenciák milyen viszonyban vannak a többi kompetenciákkal, t-próbákat végeztek el a kutatók. Végkövetkeztetésként azt fogalmazták meg a szerzők, hogy a rendőrök számára az elméleti ismeretek nem olyan relevánsak.

A kompetenciaprofil kialakításához a kutatás harmadik fázisában interjúkat és fókuszcsoportos beszélgetéseket készítettek a lakossággal, melyet összehasonlítottak a 2. fázisban kapott eredményekkel. Ennek alapján az alábbi kompetenciaprofil határozták meg:

- Szociális és kommunikációs kompetenciák: ezen belül pedig a kooperációra való képességet, a segítőkészséget és a kommunikációs készségeket emelték ki.
- Személyes kompetenciák: ezen belül a felelősségvállalás, hitelesség, megbízhatóság részelemek kerültek felsorolásra.

- Rendőri szakmai kompetenciák: szaktudás, szakterületen túlmutató tudás, szisztematikus, stratégiai gondolkodásmód elemeket fogalmazták meg.
- Reflektivitás: melynek elemei a készenlét, az értékelésre való képesség, a problémamegoldás
- Szituációhoz alkalmazkodó vezetői kompetenciák: terhelhetőség, a konfliktus-megoldási képesség, eredményorientáltság

A projekt eredményeképpen tudományos kutatásra építve kialakították az egységes rendészeti kompetenciaprofilt, és ehhez kapcsolódóan kidolgoztak egy képzési programot. Véleményünk szerint mind kutatás-módszertanilag, mind pedig képzésfejlesztést tekintve példaértékű e projekt.

A rendőri vezetés főbb megközelítései

Érdeemes áttekinteni, hogy a szakirodalom tesz- e különbséget a vezetők és a beosztottak kompetenciái között. Több kutatás rámutatott arra, hogy a rendészeti alapkompenciák preferenciája függhet az adott személy által betöltött pozíciótól/rendfokozattól (Baker, 2006). Wagfield (1996), valamint Wagfield és mtsai (1998) kutatásaikban sussex-i rendőrökkel készített felmérést arról, hogy miként vélekednek a számukra szükséges főbb kompetenciákról. Az eredmények azt mutatták ki, hogy míg például egy felsőbb szintű rendőri vezetőnél fontosnak tartják a numerikus számolási képességeket, addig ez a kompetencia egy alacsonyabb beosztású rendőrnél nem volt elvárásként megfogalmazva. Bryman és Stephens (1996) kutatásukban kimutatták, hogy míg az alacsonyabb rendfokozatban lévő vezetőknél nem volt fontos az, hogy legyen egy általános küldetéstudata, addig ez a felsőbb szintű vezetőknél már megjelent igényként. Hasonlóan rendfokozatfüggő eredmény született Andreescu és Vito (2010) felmérésében. Míg az alacsonyabb rendfokozatban lévő vezetőknél fontosnak tartotta az állomány, hogy a vezetői pozícióját aktívan gyakorolja, addig a felsővezetőknél ez a készség az utolsók között szerepelt. (Megjegyzendő, hogy a rendfokozat sok esetben a vezetői beosztáshoz rendelt, így annak a szintjét jelzi.)

Azonban lehetnek rendfokozattól független, általános rendőri kompetenciák is. Densten (2003) felmérésében azt találta, hogy a rendvédelmi dolgozók pozíciójuktól és rendfokozatuktól függetlenül fontosnak találták, hogy az adott vezető ne hárítsa el a felelősséget, illetve ne halogassa a meghozandó döntéseket.

A rendőri vezetéssel kapcsolatos kompetenciák feltárását célzó kutatásokban elsődlegesen az egyéni különbségeket vizsgálták, különös tekintettel a kognitív képességekre és a személyiségjellemzőkre. Ugyan személyiségteszteket számos helyen alkalmaznak arra, hogy megállapítsák, kiből lehet effektív rendőri vezető, azonban számos kutatás utal arra, hogy a vonások, illetve a személyiségjellemzők nem megbízhatóak abban, hogy előjelezzék, kiből lesz hatékony vezető, továbbá nem túl hatékonyak abban sem, hogy megkülönböztessék a vezető és nem vezető beállítottságú rendőröket (Bolden, 2004; Roberg és mtsai, 2002). A vonásos megközelítéssel szemben más kutatások a szakértelemre/képességekre helyezik a hangsúlyt, amelyek tanulhatóak, illetve fejleszthetőek. Ezzel a megközelítéssel szemben azonban sokan kritikával éltek arra hivatkozva, hogy a szakértelem egy túlságosan tág fogalom, és nem mutatja meg azt, hogy az egyes képességek közötti különbségek hogyan hatnak a vezetői teljesítményre (Northouse, 2004).

Az ideális rendőri vezetők kompetenciáival kapcsolatos kutatások közül érdemes megemlíteni Stevens kutatását, aki Amerikában a rendőri szerv állományából 97 személyt kérdezett meg arról, hogy miként képzelel el az ideális rendőri vezetőt. A legtöbben az akcióorientáltságot részesítették előnyben (91%), ezen túlmenően nagy számban előfordult a döntéshozói képesség (76%), illetve viszonylag alacsonyabb értékben ugyan, de az integritás is megjelent, mint fontos faktor (62%). Érdemes kiemelni, hogy a korábbi kutatásokban az integritás, mint vizsgálandó terület egyáltalán nem jelent meg.

Pearson-Goff és Herrington (2013) 66 brit, amerikai, kanadai és ausztrál, rendőri vezetéssel kapcsolatos kutatást összegzett annak érdekében, hogy feltárják, milyen kompetenciákkal rendelkezhetnek az ideális rendőri vezetők. Általánosságban hét olyan visszatérő kompetencia volt, amely a legtöbbször megjelent a kutatási eredményekben:

- Etikusak
- Példaképek
- Jó kommunikációs képességekkel rendelkeznek
- Kritikusan és kreatívan gondolkodnak
- Képesek döntéseket hozni
- Szavahihetőek
- Legitimek

Fontos azonban, hogy ezek a kutatások a jó vezetőt nem objektív kimeneti indikátorokon (pl.: munkahelyi teljesítmény) keresztül definiálták, hanem a beosztottak, felsővezetők visszajelzései és véleményei alapján. Mindamellettként merül fel az is, hogy amennyiben ezeket objektívebb mutatókon keresztül vizsgálták volna, az vajon visszatükrözte volna-e az adott munkatárs vezetői képességeit.

Összegző gondolatok

Ebben a fejezetben arra törekedtünk, hogy összefoglaljuk azokat a nemzetközi kutatásokat, amelyek elsősorban a rendészeti kompetenciákra fókuszálnak. A kutatások áttekintése során jól láthatóvá vált, hogy az egyik fő fókuszban a pszichológiai tesztek hatékonyságvizsgálata állt, illetve ezzel szorosan kapcsolatba hozhatóak a rendőri személyiségre vonatkozó vizsgálódások. Kifejezetten kompetenciák rendszerbe foglalására irányult az osztrák Belügyminisztérium projektje, mely célul tűzte ki egy rendészeti kompetenciaprofil létrehozását. E projekt azért is érdekes számunkra, mert kutatási metodológiáját tekintve kiválóan ötvözte a kvantitatív (online kérdőíves kutatás) és kvalitatív (fókuszcsoportos interjúk, egyéni interjúk) módszereket.

A kompetenciakutatásokban alapvetően fontos kérdésként merült fel, vajon van-e különbség a vezetők és a beosztottak kompetenciái között? Ennek az összefoglalásnak nem feladata a vezetői kompetenciák elemzése, de a vezetői kompetenciákkal kapcsolatos kutatások eredményeinek áttekintését és felhasználását nem tudjuk megkerülni, hiszen jól példázzák,

hogyan az egyes specifikus feladatkörök/munkakörök elemzése, az általuk támasztott követelmények figyelembe vétele igen fontos szempontként jelenik meg a specifikus rendőri kompetenciák meghatározása során.

A nemzetközi kutatások áttekintése során számos kutatási irány határozható meg. A teljesség igénye nélkül érdemes átgondolni az alábbi területeket, melyek a hazai rendészeti kompetencia-kutatásokhoz is adalékul szolgálhatnak:

- A rendészeti alapkompenciák és vezetői kompetenciák közötti különbségek
- Feladatkörökhöz, munkakörökhöz kapcsolódó kompetenciák feltárása
- Társadalmi elvárások a rendészeti szakemberekkel szemben
- Kompetencia alapú mérőeszközök kifejlesztése

Természetesen ezek a témakörök tovább bővíthetők, a nemzetközi kutatások összehasonlító elemzése további új szempontokat adhat a rendészeti kompetencia-rendszer kialakításához, fejlesztéséhez.

Kompetenciák a gyakorlatban – eddigi tapasztalatok

A nemzetközi szakirodalom rövid összefoglalását követően fontosnak tartjuk, hogy betekintést adjunk a vonatkozó hazai gyakorlat eddigi tapasztalataiba is annak érdekében, hogy világosan láthassuk, a kompetencia, mint rendezőelv alkalmazása a különböző HR-funkciók – mint kiválasztás, képzés és teljesítményértékelés – során már régi törekvésnek tekinthető a közszolgálatban, ezen belül is a rendészeti szakterület, illetve a rendőrség vonatkozásában. A jelen legfontosabb kihívása ezen törekvés gyakorlatba való átültetésének megvalósítása. Ezt kívánja szolgálni a KÖFOP-2.1.5-VEKOP-16. számú „*A versenyképes közszolgálat személyzeti utánpótlásának stratégiai támogatása*” elnevezésű, a Belügyminisztérium Személyügyi Helyettes Államtitkárságának irányítása alatt megvalósuló projekt, melynek egyik alapvető célja egy integrált kompetencia alapú kiválasztási

és képzési rendszer (röviden: KOMP rendszer) kialakításának és bevezetésének megalapozása a teljes közszolgálat vonatkozásban.

Ezen integrált rendszer lényege, hogy egységes kompetencialista képezi az alapját a kiválasztási, a képzési és optimális esetben a teljesítményértékelési rendszernek, ami így lehetővé teszi a tudatos és egyben valóban az állományban lévő személyek képességeire épülő humánerőforrás-gazdálkodást. Egy ilyen rendszer kialakításának főbb lépései a következők:

1. Első lépés a szükséges kompetenciák – jelen esetben a belépő állománnyal szemben elvárásként megfogalmazható alapkompenciák – tudományos kutatáson alapuló meghatározása, amit jelen kutatás is célzott. Ehhez szorosan kapcsolódik az egyes szervekre/főbb szakterületekre vonatkozó, ezen kompetenciákra épülő specifikus kompetenciaprofil-elvárásrendszerek (neurális modellek) meghatározása, mely lehetővé teszi, hogy a rendszer az egységes alapkompenciák ellenére igazodni tudjon az egyes szervek/főbb szakterületek egyedi elvárásaihoz.
2. Ezt követi ezen meghatározott alapkompenciák komplex módon történő felmérésére alkalmas vizsgálati módszertan kialakítása és beépítése az állomány pszichológiai alkalmasság-vizsgálati rendszerébe. Ennek eredményeként a kiválasztási rendszer egyrészt képessé válik arra, hogy meghatározza, egy egyén milyen mértékben felel meg az adott szerv/szakterület elvárásainak. Mindemellett pedig arra vonatkozóan is képes útmutatást adni, hogy mely kompetenciáit kellene az egyénnek fejlesztenie ahhoz, hogy ezen megfelelés, azaz a jövőbeni beválásának a mértéke növekedni tudjon.
3. Ehhez igazodva a rendszer kialakításának harmadik lépésként a szervezet továbbképzési rendszerének a felülvizsgálata történik meg, melynek során megállapításra és rögzítésre kerül, hogy a rendelkezésre álló kompetenciafejlesztést célzó továbbképzések mely kompetenciák fejlesztésére alkalmasak a meghatározottak közül. Ezt követően válik lehetővé az, hogy az egyének számára a kötelező továbbképzési rendszer olyan képzések elvégzésnek lehetőségét ajánlja fel, melyek specifikusan igazodnak az egyén igényeihez.

Optimális esetben ezen kompetenciarendszerhez igazodva kerül kialakításra az egyéni teljesítményértékelési rendszer, mely a rendszer gyakorlati lábát jelenti azzal, hogy segítségével az is mérhetővé válik, hogy az egyén a kompetenciafejlesztési igényeihez igazodó képzsések elvégzsését követően mennyire válik képséssé ezen fejlődésének a gyakorlati munkavégzsésbe történő átültetésére, azaz mennyire válik az egyén és ezen keresztül a szervezet hasznára a képszsése. Esetünkben a közszolgálat egészére vonatkozóan egységesen meglévő egyéni teljesítményértékelési rendszer és a kidolgozandó kompetenciarendszer közötti megfeleltetés lehetősége tudja mindezt megteremteni.

Ezen rendszer kialakításának érdekében kerültek összefoglalásra az alábbiak, valamint zajlott le a tanulmány későbbi fejezeteiben részletesen ismertetett, az egységes közszolgálati alapkompenciák meghatározását célzó kutatás.

Áttekintve az eddigi hazai gyakorlati tapasztalatokat, megállapítható, hogy számos próbálkozás volt mind a közigazgatás, mind pedig a rendszet területén a kompetenciák alkalmazására vonatkozóan. A közszolgálati alapkompenciák meghatározását előkészítendő elemzéshez azonban mindezen gyakorlati eredményekből csak azokat használtuk fel, melyek valóban *létező kompetencia listáknak* tekinthetők, illetve amely kompetencia modellek kidolgozási háttere – legalább részben – *nyomon követhető* a hozzáférhető szakmai anyagokban, azaz *közszolgálati szakemberek készítették bevált dolgozók bevonásával, szem előtt tartva a tudományos, modern munkalélektani alapelveket a modell kidolgozására vonatkozóan.* Fontos kritérium volt továbbá, hogy a kompetenciák tartalmi definíciója valóban csak egy kompetenciára vonatkozzon, ne több kompetencia keveredése legyen, mivel az a későbbi mérési eljárások kidolgozását nagyon megnehezítette volna. Végül nagyon fontos kritérium volt, hogy olyan tulajdonságok, készségek, képszsések kerüljenek csak bele a kutatással megvizsgálendő listába, amelyek a *mindennapi munkahelyi viselkedés kapcsán ténylegesen megfigyelhetők*, és nem spekulatív módon magyarázott személyiségtulajdonságok.

Ezen kritériumoknak a közszolgálat, különösen pedig a rendészet területén az alábbi, általunk részletesen áttekintett és elemzett kompetencialisták feleltek meg:

4. *Versenyképességet befolyásoló kompetenciák az EU-ban* (Karcics, 2007. 128.o.), mely listából a kulcs-és a munkaköri kompetenciákra fókuszáltunk.
5. *Rendészeti alapkompentenciák*, melyek a 2007-es Twinning projekt keretein belül, 4 ezer magyar rendészeti szakember, bevált munkaerő bevonásával kerültek összeállításra tudományos igényességgel pont azokban a munkahelyi szervezetekben, amelyek jelentős része a mostani projekt szempontjából is érintettnek tekinthető (Szelestey, 2007).
6. *A TÉR kompetencia térképében szereplő kompetenciák és kompetencia szintek* (Szakács at al. 2012), amelyek az ÁROP 2.2.5 „Humánerőforrás-gazdálkodás a központi közigazgatásban” című kiemelt projekt keretében kerültek kidolgozásra.

Egységes közszolgálati alapkompentenciák - ajánlás -	Rendészeti alapkompentenciák	Közszolgálati TÉR kompetenciák	EU verseny-képességet befolyásoló kompetenciák
<i>Önfejlesztési, teljesítmény-fejlesztési készség</i>	Önfejlesztés/tanulási készség	Egyéb ismeretek alkalmazásának képessége	Tanulási és teljesítmény-fejlesztési készség
<i>Szabálytudat és fegyelmezetség</i>	Szabálytudat, szabálytartás	Etikus magatartás/megbízhatóság Szabálytudat és fegyelmezetség	
<i>Alkalmazkodás, rugalmasság</i>	Alkalmazkodó-képesség és készség	Rugalmasság	Rugalmasság
<i>Döntési képesség</i>	Döntési képesség	Döntésképesség	Kezdeti önálló döntéshozatal
<i>Együttműködés, csapatmunka</i>	Együttműködés	Kapcsolattartás	Csoportmunka
<i>Felelősségvállalás</i>	Felelősségvállalás	Felelősségtudat	Felelősségtudat
<i>Problémamegoldó képesség</i>	Problémamegoldó képesség		Problémamegoldó készség
<i>Konfliktuskezelés</i>		Konfliktus-kezelés	

Egységes közszolgálati alapkompenciák - ajánlás -	Rendészeti alapkompenciák	Közszolgálati TÉR kompetenciák	EU verseny-képességet befolyásoló kompetenciák
<i>Kommunikációs készség</i>	Kommunikációs készség		Kommunikációs készség
<i>Önbizalom, magabiztosság</i>	Önbizalom	Határozottság, magabiztosság	Magabiztosság
<i>Önállóság</i>	Önállóság	Önállóság	Cselekvőképesség
<i>Önkontroll</i>	Önkontroll	Integritás (benne önkontroll)	
<i>Pszichés terhelhetőség</i>		Integritás (benne önfegyelem)	
<i>Empátia (megértés)</i>	Empátia	Mások megértése (empátia)	
<i>Minőségre törekvés</i>	Minőségre törekvés		
<i>Teljesítmény-orientáció</i>	Teljesítmény-orientáció	Mások motiválása	
<i>Szervezőkészség</i>		Szervezőkészség, tervezőkészség	
<i>Ügyfél- és szolgáltatás-közponúság</i>		Ügyfél-orientáltság	
<i>Kreativitás</i>			
<i>Helyzetfelismerő képesség</i>		Rendszer-gondolkodás	
<i>Szervezet iránti elkötelezettség</i>		Szervezet iránti lojalitás	

3. számú táblázat

Javaslat az egységes közszolgálati alapkompenciákra

A fenti három kompetencialista elemeit, valamint az ezek összegzése alapján javasolt, az empirikus kutatás bemeneti információjaként tekinthető javasolt alapkompencia listát foglalja össze a 2. számú táblázat. Hangsúlyozandó, hogy – bár jelen tanulmányban nem ismertetjük őket mégis – számos további kompetencialista (pl. NAV EU alapvető értékek és szakmai kompetenciák, stb.) is összhangban van ezen javasolt listával.

Az interjúk elemzése

A nemzetközi kutatások áttekintése során már szembesülhettünk azzal, hogy a rendészeti alapkompenciák meghatározásához a kvantitatív kutatási módszerek mellett a kvalitatív megközelítésnek is helyet kell adni. Ebből kiindulva a kérdőíves kutatást előkészítve strukturált interjúkat készítettünk rendészeti vezetőikkel. Az interjúk vázlatát egy szakértői csoport dolgozta ki: a vázlat elkészítése során arra törekedtünk, hogy elsősorban a személyes tapasztalatokra fókuszáljunk. Az interjúalanyok személyes véleményének feltárása volt a célunk, mégpedig abból a célból, hogy feltérképezzük, mit gondolnak az interjúalanyaink általában a rendőröknek szükséges kompetenciákról, illetve milyen különbséget látnak a vezetői és a beosztotti állomány kompetenciái között.

Kérdéseink az alábbi fő témákra fókuszáltak:

1. Az interjúalany *személyes munkatapasztalataira* vonatkozó kérdések
2. Az *alapkompenciákra* vonatkozó kérdések (személyiségjegy, képesség, motiváció, ismeret, attitűd, morális felfogás)
3. *Szakterület-specifikus kompetenciákra* vonatkozó kérdések (személyiségjegy, képesség, motiváció, ismeret, attitűd, morális felfogás)
4. *Szakmai és vezetői tehetségekre* vonatkozó kompetenciák (személyiségjegy, képesség, motiváció, ismeret, attitűd, morális felfogás)
5. Etalon személyek és a rájuk jellemző tulajdonságok azonosítása
6. Az egyéni fejlesztési törekvések irányának azonosítása a képzésfejlesztés céljából

A kutatási minta kiválasztása ún. *szakértői mintavétel* volt, melynek során kifejezetten vezetőket kerestünk meg, akik az adott szervezetben közép- és felsővezetői beosztásokat töltenek be. Emellett a mintaválasztás fontos szempontja volt, hogy minél teljesebb, lehetőség szerint az egész országra kiterjedő legyen a mintavételünk.

A rendőri kompetenciák azonosítását célzó kutatás egy nagyobb, a KÖFOP-2.1.5-VEKOP-16. azonosító számú, *A versenyképes közszolgálat személyügyi utánpótlásának stratégiai támogatása* elnevezésű projekt ke-

retében megalakult *Alapkompencia Kutatócsoport* vezetésével végrehajtott, a közszolgálat egészére vonatkozó alapkompencia kutatás részeként valósult meg. Ezen kutatás első lépésének az volt a célja, hogy azonosítsa azokat az ún. *egységes közszolgálati alapkompenciákat*, melyek a közszolgálat egészére vonatkozóan – beleértve ebbe a teljes közigazgatási és rendvédelmi szakterületet – elvárhatóak az újonnan belépő állománnyal szemben annak érdekében, hogy a jövőben hatékonyan legyenek képesek ellátni a feladatukat.

Az egységes közszolgálati alapkompenciákat meghatározó kutatásban felvett interjúk szervezeti megoszlását tartalmazza az alábbi táblázat jól illusztrálva a szakterületek tekintetében igen széles spektrumúnak tekinthető mintavételt:

Szervezet	Interjúk száma
<i>Nemzeti Adó- és Vámhivatal</i>	6
<i>Közigazgatás</i>	10
<i>Alkotmányvédelmi Hivatal</i>	3
<i>Nemzetbiztonsági Szakszolgálat</i>	3
<i>Büntetés-végrehajtás</i>	5
<i>Katasztrófavédelem</i>	5
<i>Rendőrség</i>	78
<i>Nemzeti Közszolgálati Egyetem (oktatók)</i>	5

4. számú táblázat
A kutatási minta eloszlása

Külön érdemes kihangsúlyozni, hogy az általános rendőri feladatok ellátására létrehozott szerv (a továbbiakban: Rendőrség) igen magas létszámmal való szereplését a kutatási mintában – a rendvédelmi szervek közötti legmagasabb létszáma mellett – az indokolja, hogy a kutatásba a Rendőrség Tudományos Tanácsa is bekapcsolódott annak érdekében, hogy az általános rendészeti alapkompenciák megfogalmazásán túl a specifikus rendőri

alapkompenciák is meghatározásra kerülhessenek. Ez utóbbi cél megvalósulása érdekében az Országos Rendőr-főkapitányság, Humán Szolgálat Egészségügyi Szakirányító és Hatósági Főosztályának Pszichológiai Szakterülete is a kutatás mellé állt.

A rendőri vezetői interjúkat a Rendőrség alapellátó pszichológusai vették fel és jegyzőkönyvezték a számukra előzetesen megküldött interjú-forgatókönyv alapján. A többi szerv esetében az *Alapkompencia Kutatócsoportban* őket képviselő szakértők vették fel és jegyzőkönyvezték a vezetői interjúkat.

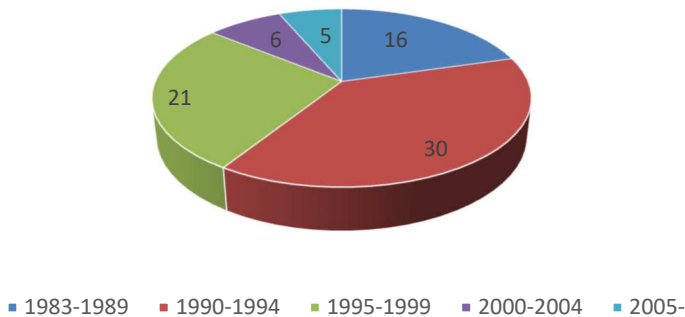
Az interjújegyzőkönyvek szó szerinti legépelése révén kapott szöveget a tartalomelemzés módszerével elemeztük, mely lényegileg abból áll, hogy egy szöveg elemzési egységeit – amely lehet a szó, a mondat vagy a bekezdés – előzetesen meghatározott kategóriákba soroljuk, majd a megoszlás alapján elemezzük. Az interjúk szövegét az ATLAS TI tartalom-elemző program segítségével kódoltuk, illetve *Krippendorf* tartalom-elemzési módszerét alkalmaztuk, melynek főbb lépései a következők voltak: Kódolás – Elemzés – Értelmezés. Az ATLAS TI szoftver egyaránt alkalmas kvalitatív és kvantitatív kutatási stratégiák megvalósítására. A vizsgálatra szánt szövegeket külön fájllokként töltöttük fel a programba, majd ezeket kódoltuk. Mivel az interjúk felvétele elsősorban a kutatás második lépésfokaként szánt online kérdőíves kutatás előkészítése volt, főként kvalitatív módon elemeztük az eredményeit, melyeket – elsősorban a Rendőrségi mintára fókuszálva – az alábbiakban ismertetünk.

Az interjúk alanyai

A kutatásban a Rendőrség állományából 78 vezetőt interjúvöltünk meg. A megkérdezettek közül 15 főt kivéve – akik a civil diplomájuk megszerzését követően felsőfokú rendőrszervezői képzésen szereztek meg a rendőri végzettségüket – mindenki a Rendőrtiszti Főiskolát végezte el. Viszonylag nagy százalékban (32 fő) jogi tanulmányokat is folytattak. Négy fő pedig a Nemzeti Közszerületi Egyetem Rendészettudományi Karán MA diplomát is szerzett. Szolgálati éveik számát tekintve (részletesen lásd 1. számú ábra)

általában elmondható, hogy interjúalanyaink több éves tapasztalattal rendelkeztek, és inkább jellemző volt rájuk, hogy a ranglétra több fokát is megjárták (pl. tiszthelyettesből vált rendőri vezetővé 38 fő). Többen hangsúlyozták, hogy a különféle beosztásban szerzett tapasztalataik sokrétűek, ismerik a beosztotti állomány problémáit annak ellenére is, hogy már több éve vezetői beosztást töltenek be.

Szolgálati évek száma (N=78)

1. számú ábra

Az interjúalanyok szolgálati éveik szerinti megoszlása

A Nemzeti Közszolgálati Egyetemről választott interjúalanyainkkal kapcsolatos mintaválasztásunk során fontosnak tartottuk, hogy legyen a hivatásos kollégák (2 fő) mellett civil kolléga (3 fő) is, illetve a szaktárgyi ismereteken túl a magatartástudomány körébe tartozó ismerteket oktató pedagógust is megkérdeztünk.

Mielőtt részletesen is elemeznénk az interjúkon elhangzottakat, érdemes megemlíteni azt a különös eredményünket, miszerint a megkérdezett interjúalanyaink általában igen nehezen tudták megfogalmazni azt, hogy önmagukat miért tekintik jó szakembernek. Mindennek ellenére leggyakrabban az elhivatottságot és a hivatástudatot jelölték meg oknak, majd a fegyelmet és fegyelmezettséget jelző tulajdonságok következtek, mint a szabálytudat és fegyelmezettség, végül pedig említésre kerültek olyan személyiségjel-

lemzők is, mint a magabiztosság, kiegyensúlyozottság, stabilitás. Mindemellett viszonylag sokan a család támogató erejét is megemlítették, mint olyan háttértényezőt, ami nélkül elképzelhetetlen, hogy jól végezzék a munkájukat.

Az általános kompetenciák

Az interjúk során kíváncsiak voltunk arra, hogy interjúalanyaink szerint milyen tulajdonságokkal kell rendelkeznie a „jó” rendőrnek.

Az elkészített strukturált interjú forgatókönyvben a kompetenciáknál – a vonatkozó szakirodalmat követve – külön kerültek említésre a személyiségvonások, a képességek, a motiváció, az attitűd, az erkölcsi értékrend, illetve az ismeret. Az interjúk jegyzőkönyvei alapján azonban egyértelműen látható volt, hogy az interjúalanyok nehezen tettek különbséget a személyiségjegyek és a képességek között, így elemzésünk során a kompetenciákra vonatkozó kérdéseket egységekként kezeltük, nem vettük külön azok szakirodalmilag elkülönülő elemeit.

Tekintettel arra, hogy a személyiségjegyek és képességek/készségek közötti különbség akár egy külön tanulmány témája is lehetne, így alapvetően a személyiségpszichológiában elfogadottak mentén soroltuk be az egyes kategóriákba a felsoroltakat (v.ö. Carver – Scheier, 2006). Elmondható, hogy „vegytiszta” kategorizálással nem igazán találkoztunk, interjúalanyaink több esetben rámutattak a kapcsolódási pontokra, több jellemzőt több kategóriánál is felsorolták.

A részletes elemzés előtt érdemes megemlítenünk az egyik oktató kollega megjegyzését, miszerint nem mindegy, hogy kinek a szemszögéből vizsgáljuk a „jó rendőr” kritériumait: *„Kinek feleljen meg? Az előljárójának? A munkatársainak? Az állampolgároknak? Mert – tette hozzá – nem feltétlenül ugyanazok a tulajdonságok jelennek meg. Ha az előljáróknak kell megfelelnie, akkor nagyon gyakran a fegyelmezettség, a szabálykövetés és a pontos, precíz munkavégzés jelenik meg. Lehet, hogy munkatársként inkább az együttműködést emelik ki, míg az állampolgár jó fizikai állapotban lévő, kommunikatív, szakszerű „csoda” rendőrt képzel el.”*

Ha a *személyiségjegyeket* megvizsgáljuk, akkor azt látjuk, hogy a rendőröknel legtöbbször (36 említés) a *határozottságot*, a *magabiztosságot* említik ki, mely interjúalanyaink véleménye szerint „elengedhetetlen” a rendőri munkában, ugyanakkor ez nem párosulhat durvasággal. A határozottság, a magabiztosság a társadalomnak azt üzeni, hogy a rendőrség tudja, hogy mit akar, és képes szükség esetén intézkedni: *„Legyen kellő határozottsága, tudja képviselni magát, intézkedésnél ne bizonytalanítsa el az állampolgár.”*

A második helyen a *kiegyensúlyozottság* kategória szerepel. Ebbe a kategóriába soroltuk a nyugodtság, az önuralom, az önkontroll, a megfontoltság, a higgadság, a türelem és az önfegyelem kifejezéseket. Ennek a személyiségjegynek az értelmezése egyrészt megjelent az állampolgárokkal való bánásmóddal, másrészt pedig a döntési helyzetekkel kapcsolatban. Egyik interjúalanyunk kiválóan összekapcsolta a szakmai tapasztalat – döntési helyzet – nyugalmi helyzet hármasságát: *„És minél több időt tölt el valaki a területen, annál nagyobb szerintem a döntési helyzeteknél a nyugalmi helyzet, hogy úgy tud meghozni egy döntést, hogy közben nem azon töri a fejét, jól döntök vagy rosszul döntök, hanem tulajdonképpen nyugtázza a döntését.”* Nemcsak a szakmai tapasztalatot emelték ki kollégák a higgadsággal kapcsolatban, hanem a személyiségfejlődésből adódó érettséget is.

A harmadik helyen az *alkalmazkodás*, a *szabálykövetés*, az *engedelmeség* és az *alázat* (itt elsősorban szakmai alázatról beszéltek) témaköréhez kapcsolódó személyiségjegyek kerültek besorolásra: *„Biztos, hogy kell a Rendőrségnél egy magas fokú, nem alázatnak mondanám, de ami alkalmassá teszi, hogy a parancsokat végrehajtsa. Kell egyfajta elfogadása ennek a rendszernek. El kell fogadnia, és tudnia kell kezelni, hogy neki megmondják, hogy mit kell csinálni. Ez azért is fontos, mert egyébként egy ekkora szervezet, nem tudja a saját szervezeti céljait érvényesíteni, ha az egyén nem tudja elfogadni ezt, ha belső meggyőződése nem diktálja, és nem tudja elfogadni a parancsot és az utasítást.”* Mindez természetesen nem zárja ki az önállóság iránti elvárást. Alkalmazkodnia kell a szervezeti és jogi szabályozókhöz, ugyanakkor munkájában az önállóságra kell törekednie.

E kategóriában többen megfogalmazták az *intelligencia, illetve az általános műveltség* szükségességét is, bár ez nem igazán tekinthető személyiségjegyeknek. Viszonylag nagy számban (15 említés) említették meg az *empátiát*, mint az egyik legfontosabb rendőri személyiségjegyet: *„Az empátiát én mindig kihangsúlyozom, mert szerintem az nagyon-nagyon fontos. Akár a szakmán belül, az egymáshoz való viszonyulás érdekében fontos az, hogy az ember a másikat megértse, tudjon azonosulni vele, még ha nem is ért egyet vele, de azért tudjon azonosulni, együtt dolgozni, illetve én ugye bűnügyi területen töltöttem a szakmai pályafutásom jelentős részét és azt tapasztaltam, hogy itt is akkor sikeres valaki, hogyha érti akár a sértettet, akár a tanút, akár az elkövetőt. Ekkor jut közelebb a megoldáshoz.”* Többen említették meg a *nyitottságot*, mely egyrészt az új ismeretek, helyzetek felé történő odafordulásként értelmezték, illetve a másság elfogadása is megfogalmazódott e kifejezéssel kapcsolatban.

A *képességek, készségek* témakörének elemzése során is számos átfedéssel találkoztunk a személyiségjegyeknél említettek kapcsán. Az első helyre (41 említés) a *kommunikációs* készségeket, képességeket tették, hiszen *„egy rendőr alapvető fegyvere nem a pisztolya, hanem a kommunikáció. Ez vonatkozik az írásbeli képességekre is: ha rosszat is intézkedik, de ügyesen le tudja írni, meg tudja magyarázni, indokolni mit miért tett, az jó. Fordítva is igaz: ha egy jó intézkedést rosszul ír le, azért még börtönbe is kerülhet.”* A kommunikáción belül mind a *szóbeli, mind az írásbeli, mind pedig a nonverbális kommunikáció* jelentőségét hangsúlyozták a kollégák: ezt nemcsak spontán kell tudnia, hanem tudatosan kell alkalmaznia ezt. A beszédképesség, a szókincs minősége mellett többen kiemelték a szövegértés szerepét, illetve egyik interjúalanyunk a nonverbális kommunikáció kapcsán emelte ki, hogy *„minden rendőrnek képesnek kellene lenni arra, hogy adott szituációkban milyen testtartással, gesztikulációval, mimikával nyugtázz, illetve közöl információkat.”*

Igen fontosnak tartották a *probléma-megoldó képességeket*, melyhez a helyzetfelismerést, a gyors felfogó képességet, a lényeglátást soroltuk. Bár külön kategóriaként kezeltük a rendszerben való gondolkodást, a rendszerre való képességet, a logikus gondolkodást, de érdemes a probléma-megoldó gondolkodáshoz kapcsolni, hiszen ezek az elemek szoros összefüggésben

vannak egymással. Ezek a tényezők interjúalanyaink szerint a munkavégzés feltételei bármilyen beosztásban is van az ember: *„A képességek vonalán haladva, a problémamegoldásra hívnám fel a figyelmet, a törekvésre, mint képességre, az általánosításra, a koncentrálásra, az eseményeknek konkretizálásának képessége is fontos. Erre is kell képességet kialakítani. Összefüggések felfogása és ebből levont következtetés, gyakorlatilag az események és a tapasztalatok szintetizálása, mindezek biztos, hogy olyan képességek, amelyekre akár a járőről kezdődően a felsővezetőig mindenképpen nagy szükség van.”*

A harmadik helyre a *fejlődési, tanulási képességeket* sorolták, melyet rendszeresen összekapcsoltak a motivációval. Itt nemcsak arról beszéltek interjúalanyaink, hogy a munkatárs tudjon tanulni, fejlődni, hanem motivált is legyen ebbe az irányba. Ezzel kapcsolatban az *önképzés, önfejlesztés iránti igényt* hangsúlyozták beszélgető partnereink, hiszen – idézve egyik interjúból – *„a fejlődni akarás legyen fő szempont, hiszen olyan mértékben változik az a jogszabályi környezet, ami a rendőri munkát befolyásolja, ha ezt valaki nem érzi magának fontosnak, hogy elsajátítsa, akkor az előbb-utóbb menet közben el fog veszni.”*

A személyiségjegyeknél láthattuk, hogy harmadik helyen a szabálykövetéssel, alkalmazkodással kapcsolatos ismérvek jelentek meg, itt is érdemes kiemelni, hogy az *alkalmazkodó képességet* 12 alkalommal is megemlítették.

Szinte mindegyik interjúbán szóba került a *motiváció* témaköre. Kétféleképpen értelmezték interjúalanyaink a motivációval kapcsolatban feltett kérdést. Egyik értelmezés alapján arról beszéltek, hogy mi motiválja a munkatársakat, míg mások a motiváció következményeit sorolták fel (azaz ha motivált az egyén, akkor ő jó munkatárs lesz).

Kifejezetten sokan előhozták a külső motiváció problémakörét. Többen megfogalmazták, hogy óriási nagy hiba, ha valaki az anyagi biztonság miatt lesz rendőr, azaz az úgynevezett „megélhetési rendőröket”, akik nem belső motiváció miatt választották a rendőri pályát: *„Mindenki pénzből él, az anyagiak is fontosak, de problémának látom, ha egy rendőr ezt helyezi az első helyre. Akit elsődlegesen a pénz motivál, az soha nem lesz jó rendőr,*

interjúalanyaink tapasztalatai szerint előbb-utóbb pályaelhagyókká válnak.”

Nyilvánvalóan fontos szempont az egyén életében az anyagi biztonság, azonban – összhangban a szakirodalomban olvasottakkal – nem ezt hangsúlyozták ki interjúalanyaink, inkább a hivatástudatra, a hivatásszeretetre, a belső elkötelezettségre, elhivatottságra fókuszáltak, amely a kollégák megközelítése szerint magában foglalja a szervezet céljaival való azonosulást is. Ezzel szorosán összekapcsolták a *fejlődés vágyát*, mely szerintük a motivációt támogatja: *„Motiválja az, hogy egyre jobb ember legyen, egyre jobb legyen szakmailag, bármilyen emberrel kerül kapcsolatba, arra jó benyomást tegyen, szakmailag, emberileg. Így általánosságban az egész rendőrségről alkotott képet is rajta keresztül javítsa, jobbá tegye.”*

Igen fontos elem volt a válaszokban az *emberek szolgálata*, a segítségük annak érdekében, hogy a társadalmat jobbá tegyék. A rendőri munkát szolgálatként értelmezők köre viszonylag nagy volt (a válaszadók 70%-ánál közvetve vagy közvetlenül megjelent ez a gondolat).

A motivátorok között sorolták fel viszonylag nagy számban az *eredményesség iránti igényt* is. Ez nem feltétlenül a magasabb beosztás elérését jelenti, hanem inkább azt, hogy az új feladatokat kihívásként értelmezik, például egy sikeres felderítés tudja tovább motiválni az egyént: *„Az előremeneteli lehetőségek lehetnének motivációk, de van, olyan vezető - például én is – akit nem az előremeneteli lehetőség motivál. Valaki egy adott beosztásban szeret dolgozni akkor őt nem az, fogja motiválni, hogy abból a beosztásból még magasabb beosztásba kerülhet. Az, hogy az a beosztás számára megfelel, olyan kihívás a számára és olyan feladat rendszerrel látja el, ami minden nap új feladatot és kihívást jelent. Minden nap motiválva van, és minden nap akár saját magát is tudja motiválni. Nem az motiválja, hogy jutalmazva lesz, vagy magasabb beosztásba kerül, hanem maga az adott feladat végrehajtása, hogy egy olyan helyen dolgozhat, ami számára megfelelő, hogy akár gyakorlati akár szakmai téren tovább tud fejlődni.”*

A motivációval foglalkozó részben több esetben felmerültek a motiválással kapcsolatos nehézségek. Úgy tűnik, hogy a vezetőknek igen nagy

nehézséget okoz a kollégák motiválása. Megfogalmazták, hogy bár a dicséret és a jutalmazás nagyon fontos motivációk, a kiszámítható életpályát és a versenyképes fizetést nem tudja helyettesíteni. Mindezt jól illusztrálja a következő megfogalmazás: „...egy idő után azért ez, hogy én megveregetem a vállát a kollégának, nem biztos, hogy az elegendő lesz. Tehát nagyon nehéz kérdés. Én magam sem tudom, hogyan lehetne igazából motiválni most az embereket ebben az időszakban, nagyon nehéz. Hát az emberséges hozzáállással talán, azzal lehet még pályán tartani a rendőröket, tehát arra készíteni, motiválni, hogy ugyanúgy végezzék a dolguk, mint mondjuk, amikor 20 évvel ezelőtt jóval kevesebb feladata volt egy rendőrnek. Jóval komplexebb lett most már a feladatunk, százfelé kell szakadni egy embernek, és ugye százfelé szakadunk, meg kell felelni otthon, családnak, barátoknak, munkahelyen, vezetőknek, beosztottaknak.”

A kompetencia fontos részeleme az ismeret. Az interjú során arra is rákérdeztünk, hogy milyen ismereteket tartanak szükségesnek a vezetők a belépő állomány vonatkozásában. Az eredmények alapján elsődleges szerepe van a szaktudásnak, illetve azonos számban a jogi ismereteket is kiemelték az interjúalanyaink. Emellett az általános műveltséget is alapvető feltételnek tartják a rendőri munkában. Az általános műveltség alatt a társadalomban való tájékozottságot, olvasottságot értették: „A rendőr, amikor az ügyfelek, állampolgárok, a sértettek a terheltek dolgaival foglalkozik, csak úgy tudja megérteni az ő mindennapjaikat, ha pontosan tudja, pontosan érti, hogy ők hogyan élik az életüket. Nyitottnak kell lenni a világra. Nem árt például olvasni felnőttkorban is.”

Érdekes eredménynek tekinthető, hogy interjúalanyaink zöme fontosnak tartotta, hogy élettapasztalattal, emberismerettel rendelkezzenek beosztottjaik, ismerjék a társadalmi különbségeket, ismerjék önmagukat, azaz elvárásként fogalmazott meg emellett, hogy a kezdő rendőr legyen jó szakember, legyen érett személyiség is. Ez utóbbit erősíti az a tény is, hogy interjúalanyaink közül 10 fő a pszichológiai és a kommunikációs ismereteket is fontosnak tartotta.

Az attitűdhöz kapcsolódó válaszok között a motivációnál is gyakran emlegetett elhivatottság, munkaszeretet, motiváltság és ezzel szorosan összefüggő szorgalom jelent meg. Ennél a kategóriánál a csapatmunka, az

együttműködés és a bizalom mint érték fogalmazódott meg. Örömmel tapasztaltuk, hogy az empátia, a figyelmesség, a pozitív hozzáállás is „dobogós” helyet kapott, mindez arra utal, hogy interjúalanyaink teljes egészében tisztában vannak azzal, hogy a rendészeti munkában az *érzelmi intelligenciának* mennyire fontos szerepe van.

Az általános kompetenciák meghatározásánál fontosnak tartottuk rákérdezni a *morális tényezőkre*. Olyan, kissé általános megfogalmazások születtek, mint tartsa be az etikai elveket, legyen erkölcsi tartása, jogkövető magatartással rendelkezzen. Interjúalanyaink közel 40%-ánál megjelent a rendezett magánélet, a feddhetetlenség, a tisztesség, a szabálykövetés mint érték. A példamutató magatartás alapvető elvárásként fogalmazódott meg, egyfajta zéró tolerancia érzékelhető a válaszoknál: *„Én azt gondolom az erkölcsi részről, hogy ha már valaki rendőr, akkor annak már úgy kell viselkedni, ahogy azt vele szemben a társadalom elvárja. Mert nehéz úgy a rendőrnek érvényesíteni az akaratát, ha szolgálaton kívül ugyanúgy viselkedik, mint a többiek. Gyakorlatilag így biztos, hogy nem hiteles. Például az az ember, aki folyamatosan gyorsan hajt, utána felhúzza az egyenruhát és így bírságolja meg az állampolgárt, ettől mit várhatunk? Mit gondoljon róla egy hétköznapi ember. Nyilván csak a negatívát. Vagy aki munkaidő után nyilvánosan alkoholt fogyaszt a kocsmában, az hogyan fog utána alkoholistát bírságolni? Nyilván őt sem fogják komolyan venni. Ezzel ellenpéldát mutat. A rendőrnek le kell mondani néhány dologról. Például arról is, hogy ittasan tömegrendezvényekre menjen. Itt is bele kerülhet valamilyen balhéba. Inkább kerülje ezeket a helyeket, én is kerülöm az ilyen helyeket. Az a biztos, hogy ha nem találkozom senkivel. Ha úgy érzi, hogy neki lazulni kell, csinálja valamilyen olyan társaságban, akiket nem látnak. Nem is tudják, hogy ez mekkora kárt okozhat.”*

A speciális kompetenciák

Az interjúkban arra is kíváncsiak voltunk, hogy mennyire érzik szükségesnek azt az interjúalanyaink, hogy különbséget tegyünk az alapkompenciáknál az egyes *szakterületek* között. Itt azzal szembesültünk, hogy kifejezetten nehézséget okozott a személyiségjegyek – képességek – motiváció

– moralitás vonatkozásában különbséget tenniük az egyes szakterületek között. Érdekesen megoszlottak a vélemények. Kisebbségben voltak azok, akik szerint általában nincs különbség a szakterületek között, szerintük mindenkinek ugyanolyan kompetenciákkal kell rendelkezniük, ugyanakkor néhányan azért jelezték, hogy például az ismeretek között van különbség, de az erkölcsi tényezőknél, a motiváltságnál, vagy az attitűdnél nincsen. Ezzel szemben – a különbségek konkretizálási nehézsége ellenére – többségben voltak azok, akik differenciáltan gondolkodtak a kompetenciákról, alapvetően különbséget téve az egyes szakterületek között. Az alábbiakban ezeket a területek szerinti különbségeket mutatjuk be.

A *bűnügyi* állománynál (különösen a nyomozók esetében) a *személyiséggel* kapcsolatban a *kreativitást* emelték ki a legtöbben. Arra hivatkoztak, hogy a nyomozói munkánál nagy szükség van arra, hogy kreatívak és lazábbak legyenek, egyfajta csibészséggel rendelkezzenek a kollégák: „*Egy nyomozónál sokkal másabb lehet ez a történet, hiszen egy nyomozónak akár egy operatív felderítésben kapcsolatot kell tartania a bűnözőkkel, olyan helyre kell menni, ahol egyébként egy rendőr nem biztos, hogy megfordulna. Tehát nyilván ilyen helyeken rafkósnak kell lenni.*” A bűnügyi nyomozóknál mindemellett kiemelten fontosnak tartották a *logikai gondolkodást és a probléma-megoldó képességeket* is. Több interjúban érzékelhető volt az a sztereotípiá, hogy a bűnügyesek kvalifikáltabbak, sokoldalúbbak, mint a többi szakterületen dolgozók.

A *motivációnál* általában nem tettek különbséget a kollégák, azonban egy fontos jelenségre felhívta a figyelmet egyik interjúalanyunk, mégpedig arra, hogy a bűnügyeseket jobban fenyegeti a kiégés.

Az *ismeretek* tekintetében kiemelten fontosnak tartották a jogi ismereteket, speciálisan az adott szakterületre vonatkozóan, illetve hangsúlyosabban jelentek meg a kriminalisztikai ismeretek. Interjúalanyaink gyakran ennél a kérdésnél csak annyit fogalmaztak meg, hogy az adott szakterületnek megfelelő speciális szakismeret szükséges, azt azonban nem részletezték, hogy ezalatt mit is kell értenünk.

Igen nehezen tudtak választ adni arra a kérdésünkre, hogy *attitűd*, illetve *morális* felfogás tekintetében van-e különbség. Az erkölcsi felfogással

kapcsolatban interjúalanyaink fele vagy nem válaszolt, vagy pedig nem fogalmazott meg alapvető különbséget ebből a szempontból. Érdekességként idéznénk egyik interjúalanyunk gondolatát, miszerint a mentális stabilitás nagyon fontos a nyomozók számára, hiszen ők a társadalom „mocskával” foglalkoznak, ennek elviseléséhez pedig elengedhetetlen a *pszichés terelhetőség*.

Viszonylag kevesen emelték ki a *vizsgálókat*, de azért itt is találhatunk olyan jellemzőket, melyek inkább jellemzőek rájuk, így például a *precizitás*, az *aprólékosság*, a *monotóniatűrés*, az *írásbeli kommunikáció* erőssége.

A közrendvédelemmel kapcsolatban a személyiségjegyek között a *türelmet*, a *fegyelmezettséget*, a *monotóniatűrést*, a hierarchia jobb tartását, a *parancsuralmi rendszerhez való alkalmazkodást* említették meg. Több interjúalanyunk véleménye szerint ehhez a munkához több emberismeretre, empátiára van szükség, mint más szakterületeken, illetve itt a *kommunikációs készségek* fejlettségére is nagyobb hangsúlyt helyeztek beszélgetőpartnereink. A közrendvédelmi járőr feladatának fontosságát és komplexitását hangsúlyozandó egy bűnügyi vezető kolléga megfogalmazását idézzük: „A legnagyobb elismerés hangján kell szólni a közrendőrökről, az őrmesterről, aki kinn van az utcán. Miért? Mert Ő az első, aki az adott szituációval találkozik, nem úgy, mint a nyomozó, aki papírból dolgozik túlnyomó többségében. Nem úgy, mint egy rendőri vezető, aki esetleg három-öt jelentés alapján kap képet valamiről. Nem úgy, mint egy ügyész, aki egy kimunkált nyomozati iratot kap, és annak alapján kell döntenie. A rendőr az, aki ott van, az összes külső körülmény ellenére, akár a hideg, a meleg, a sértettek idegállapota, az elkövetőnek szintén az idegállapota vagy az erőszakossága, vagy a támadó jellege, vagy az ő éppen rossz napja ellenére a jogi könyvek hiányában gyakorlatilag három másodperc alatt kell kérdéseket eldöntenie. A legnagyobb, legnehezebb munkák egyike mindenképpen a közterületen lévő rendőr feladata.”

Elgondolkodtató, hogy a közrendvédelemmel kapcsolatban, az egyik legfőbb értéknek a *kollegialitást* emelték ki, elvárásként pedig a *helyzetfelismerést*. Az ismereteknél a jogismeret mellett az *intézkedéstaktikát* tartották fontosnak.

A *határrendészeti* feladatokat ellátókra is gondolt néhány interjúalanyunk. A *monotóniatűrés* mellett a *kötelességtudatot* hangsúlyozták, illetve a *jó megfigyelést*, a memória kapacitását is fontosnak tartották. Egyik interjúalanyunk szerint a határőrök kevésbé nyitottak az innovációk iránt, ugyanakkor a jelenlegi, migrációs feladatok ellátása miatt teherbírásukra fokozottabban szükség van.

Említésre került még az *igazgatásrendészeti szakterület*, azonban itt nem sok információt közöltek a kollégák. Ami megjelent, az a *monotóniatűrés*, az ügyfelekkel való *kommunikáció* minősége, a *szabályokhoz való alkalmazkodás*.

Öt alkalommal a *közlekedésrendészeti szakterület* is szóba került. Itt elsősorban a *stressztűrő képességet*, a *pszichés alkalmasságot* emelték ki, hiszen a balesetek elviselése különösen a helyszínelőknek komoly mentális terheket jelent. A korrupció kapcsán itt került említésre az *erkölcsi stabilitás*.

Összegezve ennél a kérdéskörnél azt tapasztaltuk, hogy továbbra is a bűnügyi, nyomozói terület kap hangsúlyos szerepet.

Az oktatás és képzés területe

Arra a kérdésre, hogy melyek azok a területek, ahol *folyamatosan tökéletesítenie kellene magát egy rendőrnek*, a válaszok sokszínű palettáját kaptunk, ahol a szakmai tudás, a személyiségfejlesztés, a kommunikáció elemei egyaránt helyet kaptak. Legtöbbször a jogszabályismeretet, valamint a szakmai ismereteket emelték ki. Ugyanakkor a konfliktuskezelés, a kommunikáció, a stresszkezelés és az önismeret is több „szavazatot” kapott.

Az interjúkban gyakran megjelent ennek a témakörnek a komplexitása, melyet az alábbi vélemény is illusztrál: *„Hogy igazából hiteles legyen, itt sok mindent fel kellene sorolni. Tehát ismernie kell a társadalmi folyamatokat azért, hogy képbe legyen a körülötte zajló világról. Ez nagyon fontos. Tudnia kell a saját munkáját befolyásoló, szabályozó normák változásairól, azoknak a pontos tartalmáról, hogy az mit jelent a munkában, mit miben módosít, hogyan alakítja át az ő tevékenységét. Ha csapatban gondolkozunk, akkor ismernie kell az ő vele közvetlenül kapcsolatot tartóknak a jogi*

és társadalmi környezetét, mert abból az információból fog tudni dolgozni. Abban a környezetben kell neki tevékenységet kifejtteni. Nem lehet ezt egy konkrét példában megfogalmazni. Túlságosan leegyszerűsíttem, ha azt mondom, hogy képbe kell lennie a körülötte zajló körülményekkel, de gyakorlatilag ez van megfogalmazva. Tehát mind a saját maga, mind a közvetlen környezetének társadalmi, szociális jogszabályi keretek által biztosított kereteivel tisztában kell lennie, és nyomon is kell követnie minden változást ahhoz, hogy ő a rend őre maradhasson, és hozzá bizalommal forduljon, elismert legyen.”

Az NKE oktató kollégáinak nagyon konkrét elképzeléseik voltak az oktatással kapcsolatban. Mind az öten egyértelműen hangsúlyozták a gyakorlati képzés fontosságát, illetve a kompetenciaalapú képzés felerősödésének szükségességét. A folyamatos önképzés interjúalanyaink véleménye szerint elengedhetetlen akár szakmai, akár a személyiségfejlődés tekintetében. Hivatásos kollégáink kiemelték a jogi tájékozottság frissen tartását, valamint a legújabb szakmai trendek megismerését, míg a magatartástudománnyal foglalkozó oktatók a különféle személyiségfejlesztő, kommunikációfejlesztő tréningeken való részvételt hangsúlyozták. Az oktatás módszerét tekintve egyértelműen a tanulói aktivitáson alapuló módszereket emelték ki, így például a tréningeket, a gyakorlatokat, a kooperatív módszereket. Kevésbé tartották hatékonynak a frontális, nagy létszámú előadásokat, az elméleti oktatásokat.

Érdekes és egyben elgondolkodtató kérdést vetett fel az egyik interjúalany azzal kapcsolatban, hogy egy 18 éves fiatal valójában alkalmas-e arra, hogy rendészeti képzésben vegyen részt. Interjúalanyunk véleménye szerint egy *„18-19 éves fiatal személyisége még kialakulatlan, nincs élet-tapasztalata, nem érti a körülötte lévő eseményeket. Nagyon nehéz őket felkészíteni azokra a feladatokra, melyet elvárhatunk egy rendészeti szakembertől. És akkor még arról nem is szóltunk, hogy mennyire más generációval kell dolgoznunk. Teljesen másként működnek a mai fiatalok, mint ahogy mi. Nem egyszerű feladat a rendészeti szervezeti kultúrába beilleszteni a mai generációt.”*

Az interjúk eredményeinek összegzése

Az interjúk fentiekben részletezett eredményeit összegezve az alábbi kompetenciák elengedhetetlenségét fogalmazhatjuk meg a belépő rendőri állomány vonatkozásában:

- döntéshozatali képesség
- empátia
- erkölcsösség
- fegyelmezettség
- felelősségvállalás
- határozottság
- magabiztosság
- önfejlesztés
- szakmai ismeret

Hangsúlyozandó, hogy az interjú eredményei alapján is egyértelműen kiderült, hogy az alapkompenciák meghatározása elengedhetetlen feladat mind a képzés, mind pedig a gyakorlat számára. Az elvárások, az igények és a szükségletek feltárása ugyanis mind-mind hozzájárul ahhoz, hogy a képzés és a gyakorlat ne ellenpólusként legyen jelen, hanem komplex egységben, egymást támogatva és kiegészítve gondoskodjanak az utánpótlásáról.

Az online kérdőíves felmérés eredményei

Az interjúk fentiekben ismertetett eredményeit összevetve a vonatkozó hazai gyakorlati eredményekkel az *5. táblázatban* bemutatott 19 elemű kompetencia lista került kialakításra.

Ezen kompetenciák gyakorlati relevanciájának felmérését célozva került kialakításra az az online kérdőív, melyet a kutatásban résztvevő szervezetek első számú vezetői által kijelölt szakértők (főként vezetők) számára küldtünk szét személyre szóló egyedi levelek kíséretében, melyekben pontosan tájékoztatva lettek a projektről és a kutatás céljáról és menetéről.

Közszolgálati Alapkompetencia lista - javaslat az elmélet és a gyakorlati tapasztalatok alapján -
Önfejlesztési készség
Szabálytudat, fegyelmezettség
Rugalmasság, alkalmazkodóképesség
Döntési képesség
Együttműködési készség
Felelősségvállalás
Problémamegoldó képesség
Konfliktuskezelés
Kommunikációs készség
Önbizalom, magabiztosság
Önállóság
Önkontroll képessége
Pszichés terhelhetőség
Empátia (megértés)
Minőségre törekvés
Teljesítményorientáció
Szervezőkészség
Kreativitás
Helyzetfelismerés, lényeglátás

5. számú táblázat

Javaslat az egységes közszolgálati alapkompetenciákra 1.

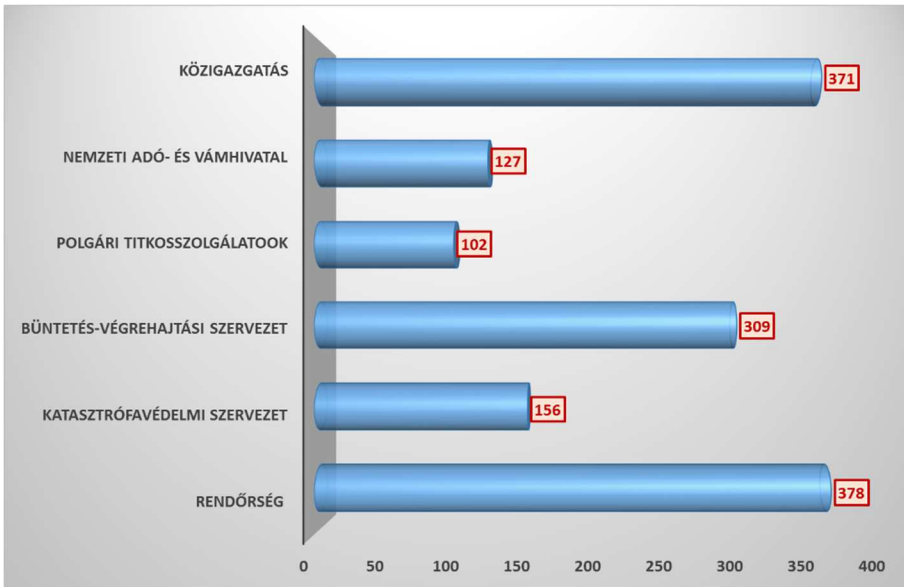
A kérdőívben a fontosabb demográfiai és munkahelyi adatokra való rákérdezést követően a 19 javasolt alapkompetencia mindegyikére vonatkozóan a következő kérdéseket tettük fel:

1. Jelölje meg azt az 5 kompetenciát, melyek meglétét elengedhetetlennek tartja ahhoz, hogy valaki a *közszolgálatban* hatékonyan legyen képes a munkáját végezni!

2. Jelölje meg azt az 5 kompetenciát melyek meglétét elengedhetetlennek tartja ahhoz, hogy valaki az Ön szervezetében hatékonyan legyen képes a munkáját végezni!
3. Jelölje meg azt az 5 kompetenciát melyek meglétét elengedhetetlennek tartja ahhoz, hogy valaki az Ön szakterületén hatékonyan legyen képes a munkáját végezni!
4. Jelölje meg azt az 5 kompetenciát, melyek meglétét a legkevésbé tartja fontosnak ahhoz, hogy valaki az Ön szervezetében hatékonyan legyen képes a munkáját végezni! (negatív választás)

Mindemellett az egyes javasolt kompetenciák mindegyikéhez a külső szemlélő által megfigyelhető, összesen általában 3-6 viselkedéses jegyet is társítottunk, melyeket a kompetenciáktól független véletlenszerű sorrendbe rendeztünk és így kérdeztük meg minden viselkedéses jegyre vonatkozóan azt, hogy egy 11-fokú skálán mennyire tartja fontosnak a válaszoló őket a saját szervezetében általában, valamint a saját beosztásának a hatékony betöltése érdekében specifikusan.

A kérdőív online formában került kidolgozásra a Belügyminisztérium ILIAS rendszerén keresztül. A kitöltést az Alapkompencia Kutatócsoport szakértői szervezték és koordinálták az általuk képviselt szakterületek illetve szervek vonatkozásában. Az online kérdőívet teljes egészében, azaz értékelhető módon összesen 1443, valamilyen szintű irányítói-vezetői beosztást betöltő kolléga töltötte ki, akiknek a szervenkénti megoszlása látható az alábbi grafikonon. A vizsgálati minta kialakításában törekedtünk az egyes szervek létszámarányos képviseletére, ennek köszönhető, hogy a Rendőrség részéről töltötték ki a legtöbbet a kérdőívet.

2. számú ábra

Az online kérdőívet kitöltők szervezeti megoszlása

A Rendőrségi minta alapjellemezői a következők voltak:

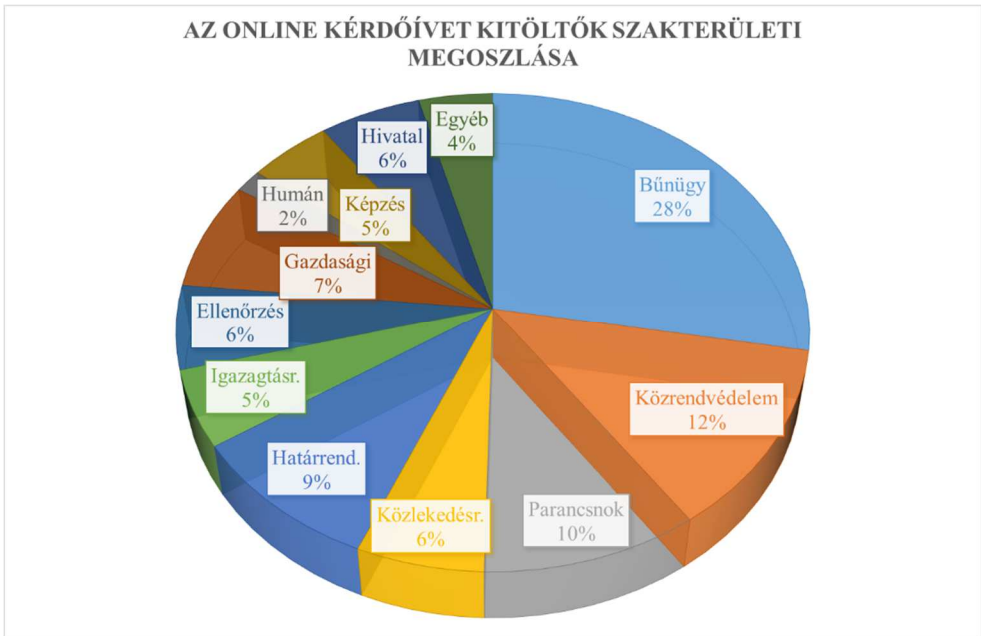
- az átlagéletkor 43,88 év volt, a legfiatalabb 26 a legidősebb résztvevő 59 éves volt;
- a közszolgálatban átlagosan 22,54 évet a Rendőrség szervezetében pedig 21,03 évet töltöttek el;
- a kitöltők 81,5%-a férfi 18,5% pedig nő volt;
- irányítói (alosztályvezető, szolgálatirányító pk.) beosztást 37,92%, osztályvezetői beosztást 53,25%, főosztályvezetői beosztást pedig 8,83% töltött be.

A minta kialakítása során egyaránt fontos volt a területi és a szakterületi reprezentativitás. Ezek megvalósulását illusztrálja az 6. táblázat és a 3. ábra.

Rendőri szerv	Résztevők lét- száma százalékos arány
<i>Országos Rendőr-főkapitányság</i>	1,30 %
<i>Készenléti Rendőrség</i>	5,45 %
<i>Repülőtéri Rendőr Igazgatóság</i>	5,19 %
<i>Bács-Kiskun MRFK</i>	4,68 %
<i>Baranya MRFK</i>	3,90 %
<i>Békés MRFK</i>	4,68 %
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén MRFK</i>	4,68 %
<i>Budapesti RFK</i>	4,42 %
<i>Csongrád MRFK</i>	5,19 %
<i>Fejér MRFK</i>	4,94 %
<i>Győr-Moson-Sopron MRFK</i>	4,94 %
<i>Hajdú-Bihar MRFK</i>	3,64 %
<i>Heves MRFK</i>	4,16 %
<i>Jász-Nagykun-Szolnok MRFK</i>	4,16 %
<i>Komárom-Esztergom MRFK</i>	4,68 %
<i>Nógrád MRFK</i>	4,94 %
<i>Pest MRFK</i>	3,38 %
<i>Somogy MRFK</i>	4,68 %
<i>Szabolcs-Szatmár-Bereg MRFK</i>	4,94 %
<i>Tolna MRFK</i>	5,19 %
<i>Vas MRFK</i>	3,64 %
<i>Veszprém MRFK</i>	4,16 %
<i>Zala MRFK</i>	3,12 %

6. számú táblázat

Az online kérdőívet kitöltők szervezeti megoszlása a Rendőrségen belül

3. számú ábra

Az online kérdőívet kitöltők szakterületi megoszlása a Rendőrségen belül

Az eredményeket jelen tanulmányban, az egységes közszolgálati alapkompenciák meghatározása során alkalmazott elemzési szempontokat figyelembe véve, a teljes minta és a rendőrségi minta eredményeit egymáshoz viszonyítva ismertetjük.

A 6. táblázatban azt tudjuk nyomon követni, hogy a teljes minta, illetve a rendőrségi minta gyakorisági válaszai alapján milyen sorrend állítható fel a felajánlott 19 kompetencia között a tekintetben, hogy:

- a válaszadók melyeket tekintették az 5 leginkább elengedhetetlennek a közszolgálat (közszolgálati rangsor) és a saját szervezetük (*szervezeti rangsor*) vonatkozásában,
- illetve hogy a viselkedéses jegyek alapján ugyanezen rangsor miként néz ki a válaszadók saját szervezete vonatkozásába (*viselkedéses jegy rangsor*).

Jól látható, hogy a közszolgálati és a szervezeti rangsor nagyon hasonlít egymásra mind a teljes vizsgálati mintát, mind pedig kizárólag csak a rendőrségi mintát tekintve, ami már önmagában is megerősíti az egységes közszolgálati alapkompenciák meghatározásának relevanciáját.

Az eredményekből egyértelműnek tűnik, hogy a 11 legfontosabb alapkompenciának a következők tekinthetők:

1. Döntési képesség
2. Problémamegoldó képesség
3. Felelősségvállalás
4. Szabálytudat, fegyelmezettség
5. Együttműködési készség
6. Helyzetfelismerés, lényeglátás
7. Pszichés terhelhetőség
8. Kommunikációs készség
9. Konfliktuskezelés
10. Önállóság
11. Minőségre törekvés

	Közszolgálati rangsor		Szervezeti rangsor		Viselkedéses Jegy rangsor	
	teljes minta	<i>Rendőrség</i>	teljes minta	<i>Rendőrség</i>	teljes minta	<i>Rendőrség</i>
1	Döntési képesség	<i>Döntési képesség</i>	Szabálytudat, fegyelmezettség	<i>Szabálytudat, fegyelmezettség</i>	Szabálytudat, fegyelmezettség	<i>Szabálytudat, fegyelmezettség</i>
2	Problémamegoldó képesség	<i>Szabálytudat, fegyelmezettség</i>	Döntési képesség	<i>Döntési képesség</i>	Minőségre törekvés	<i>Minőségre törekvés</i>
3	Felelősségvállalás	<i>Problémamegoldó képesség</i>	Problémamegoldó képesség	<i>Felelősségvállalás</i>	Felelősségvállalás	<i>Felelősségvállalás</i>
4	Szabálytudat, fegyelmezettség	<i>Felelősségvállalás</i>	Felelősségvállalás	<i>Együttműködési készség</i>	Pszichés terhelhetőség	<i>Önkontroll képessége</i>
5	Együttműködési készség	<i>Együttműködési készség</i>	Együttműködési készség	<i>Helyzetfelismerés, lényeglátás</i>	Döntési képesség	<i>Pszichés terhelhetőség</i>
6	Helyzetfelismerés, lényeglátás	<i>Helyzetfelismerés, lényeglátás</i>	Helyzetfelismerés, lényeglátás	<i>Pszichés terhelhetőség</i>	Önkontroll képessége	<i>Döntési képesség</i>
7	Pszichés terhelhetőség	<i>Pszichés terhelhetőség</i>	Pszichés terhelhetőség	<i>Problémamegoldó képesség</i>	Önállóság	<i>Kommunikációs készség</i>
8	Kommunikációs készség	<i>Kommunikációs készség</i>	Kommunikációs készség	<i>Konfliktuskezelés</i>	Kommunikációs készség	<i>Önállóság</i>
9	Konfliktuskezelés	<i>Konfliktuskezelés</i>	Önállóság	<i>Kommunikációs készség</i>	Önfejlesztési készség	<i>Helyzetfelismerés, lényeglátás</i>
10	Önállóság	<i>Önállóság</i>	Konfliktuskezelés	<i>Önállóság</i>	Teljesítmény-orientáció	<i>Teljesítmény-orientáció</i>
11	Minőségre törekvés	<i>Minőségre törekvés</i>	Minőségre törekvés	<i>Minőségre törekvés</i>	Helyzetfelismerés, lényeglátás	<i>Önfejlesztési készség</i>

	Közzolgálati rangsor		Szervezeti rangsor		Viselkedéses Jegy rangsor	
	teljes minta	<i>Rendőrség</i>	teljes minta	<i>Rendőrség</i>	teljes minta	<i>Rendőrség</i>
12	Rugalmasság, alkalmazkodóképesség	<i>Kreativitás</i>	Rugalmasság, alkalmazkodóképesség	<i>Kreativitás</i>	Rugalmasság, alkalmazkodóképesség	<i>Rugalmasság, alkalmazkodóképesség</i>
13	Szervezőkészség	<i>Rugalmasság, alkalmazkodóképesség</i>	Önfejlesztési készség	<i>Rugalmasság, alkalmazkodóképesség</i>	Szervezőkészség	<i>Problémamegoldó készség</i>
14	Empátia (megértés)	<i>Önfejlesztési készség</i>	Kreativitás	<i>Önfejlesztési készség</i>	Problémamegoldó készség	<i>Konfliktuskezelés</i>
15	Önfejlesztési készség	<i>Empátia (megértés)</i>	Empátia (megértés)	<i>Empátia (megértés)</i>	Együtműködési készség	<i>Szervezőkészség</i>
16	Kreativitás	<i>Önbizalom, magabiztosság</i>	Szervezőkészség	<i>Önbizalom, magabiztosság</i>	Konfliktuskezelés	<i>Együtműködési készség</i>
17	Teljesítményorientáció	<i>Önkontroll képessége</i>	Teljesítményorientáció	<i>Önkontroll képessége</i>	Önbizalom, magabiztosság	<i>Önbizalom, magabiztosság</i>
18	Önbizalom, magabiztosság	<i>Szervezőkészség</i>	Önbizalom, magabiztosság	<i>Szervezőkészség</i>	Empátia	<i>Empátia</i>
19	Önkontroll képessége	<i>Teljesítményorientáció</i>	Önkontroll képessége	<i>Teljesítményorientáció</i>	Kreativitás	<i>Kreativitás</i>

7. számú táblázat

A kompetenciák rangsora az online kérdőív eredményei alapján

Ezen egységesnek tekinthető véleménnyel szemben azonban, megvizsgálva az egyes javasolt kompetenciákhoz rendelt önálló viselkedéses jegyekből képzett kompetencia-rangsorokat, a kompetenciák sorrendjét tekintően felvetődik néhány olyan különbség, melyek mindenképpen magyarázatra szorulnak. Az egyik ilyen a *Minőségre törekvés* kompetenciájának az előre törése a viselkedéses jegyek szerinti megítélésben, melyre magyarázatot az eredmények viselkedéses jegyek szintjén történő elemzésekor kaphatunk.

Ezt az elemzést elvégezve kaphatjuk meg a 8. táblázatot. A viselkedéses jegyek előtt szereplő számok a hozzájuk tartozó kompetenciákat jelölik az alábbiak szerint:

1. Önfejlesztési készség
2. Szabálytudat, fegyelmezettség
3. Rugalmasság, alkalmazkodóképesség
4. Döntési képesség
5. Együttműködési készség
6. Felelősségvállalás
7. Problémamegoldó készség
8. Konfliktuskezelés
9. Kommunikációs készség
10. Önbizalom, magabiztosság
11. Önállóság
12. Önkontroll képessége
13. Pszichés terhelhetőség
14. Empátia
15. Minőségre törekvés
16. Teljesítményorientáció
17. Szervezőkészség
18. Kreativitás
19. Helyzetfelismerés, lényeglátás

Sorszám	Viselkedéses jegyek kompetenciáinként átlag szerint csökkenő sorrendben	Rendőri átlag	Minta átlag
15.	Szakszerűen látja el munkáját	9,96	10,09
2.	A munkaköréhez kapcsolódó szabályzókat helyesen	9,83	9,96
12.	Képes uralkodni az indulatain	9,53	9,15
6.	Vállalja döntései következményét	9,51	9,62
2.	Az adott helyzetnek leginkább megfelelő, jóváhagyott szabályt követi	9,43	9,59
2.	Ismeri a munkaköréhez kapcsolódó szabályzókat	9,39	9,62
4.	Képes a feladat elvégzése során keletkező hatáskörében meghozható döntéseket meghozni	9,37	8,85
6.	Képes konfliktushelyzetben is felvállalni a saját felelősségét	9,34	9,47
15.	Precízen látja el munkáját	9,31	9,64
12.	Képes megőrizni a nyugalma stresszes helyzetben is	9,29	9
6.	Tetteiről számot mer és tud adni	9,25	9,19
6.	Felvállalja az adott helyzet által meghatározott és megkövetelt felelősséget	9,21	9,32
15.	Munkájára az igényesség jellemző	9,21	9,48
13.	Stresszes helyzetben is képes hatékony teljesítményt nyújt	9,17	9,15
12.	Képes ellenállni annak, hogy belesodródjon indulatokkal terhes helyzetbe	9,13	9,35
11.	Egyszerű feladatok ellátása során nem igényel útmutatást	9,1	8,63

Sorszám	Viselkedéses jegyek kompetenciáinként átlag szerint csökkenő sorrendben	Rendőri átlag	Minta átlag
4.	Képes adott helyzetben gyors döntéseket hozni	9,09	9,07
6.	A feladat végrehajtása során szem előtt tartja, hogy annak milyen következményei lehetnek	9,04	9,15
4.	Képes a rendelkezésre álló információk alapján a legoptimálisabb döntést meghozni	9,03	8,97
8.	Képes felismerni, ha konfliktushelyzetben van	9,03	8,85
13.	Felmerülő akadályok ellenére is képes hatékony teljesítményre	8,99	9,12
13.	Váratlan helyzetekben is képes hatékony teljesítményt nyújtani	8,92	9
9.	Érthetően fejezi ki magát szóban	8,9	8,98
13.	Nehéz, kilátástalannak tűnő helyzetben is megőrzi teljesítőképességét	8,89	9,04
4.	Képes a döntési helyzetben felmérni a lehetséges döntési alternatívákat	8,88	9,11
15.	Munkavégzés során körültekintő	8,87	9,18
3.	Képes alkalmazkodni a különböző munkahelyzetekhez és munkafeltételekhez	8,85	8,98
9.	Érthetően fejezi ki magát írásban	8,8	9,04
7.	Problémák felmerülése esetén a lehetséges alternatívák közül kiválasztott megoldást képes véghezvinni	8,79	8,93
19.	Képes a lényegest a lényegtelenről elválasztani	8,77	8,93
6.	Felismeri az adott helyzetben meglévő felelősségét	8,76	9,03
16.	Törekszik eredményessége folyamatos javítására	8,75	8,86

Sorszám	Viselkedéses jegyek kompetenciáknként átlag szerint csökkenő sorrendben	Rendőri átlag	Minta átlag
9.	Amikor látja, hogy valami nem érthető beszélgetőpartnere számára, pontosítja közlését	8,74	8,88
17.	Képes a felmerülő problémákat a feladat végrehajtásánál azonosítani és/vagy megoldani, jelezni	8,74	8,9
16.	Törekszik a megfogalmazott célok elérésére	8,74	8,92
1.	A megtapasztalt hibáinak korrigálásáért lépéseket tesz	8,73	8,91
4.	Képes a feladat elvégzése során keletkező hatáskörét meghaladó döntéseket azonosítani és azokat továbbbírnia	8,72	9,53
3.	Képes alkalmazkodni a folyamatosan változó feladatokhoz	8,7	8,96
7.	Képes a felmerülő problémákat már a feladattervezésnél azonosítani és/vagy megoldani, vagy jelezni	8,69	8,53
12.	Kezeli tudja felbukkanó negatív érzelmeit	8,68	8,58
7.	Problémák felmerülése esetén a lehetséges alternatívákból képes kiválasztani azt, amelyik a leghatékonyabb megoldást eredményezheti	8,65	8,78
11.	Önismeretére, tapasztalataira támaszkodva önállóan képes új, váratlan feladatot is megoldani	8,64	8,64
19.	Összetett helyzetekben, feladatokban képes a fontossági sorrend felállítására	8,6	8,82
1.	Képes a közvetlen munkakörnyezetében a hiányzó ismeretek megszerzése érdekében segítséget kérni	8,59	8,87
1.	Utánaolvas a hiányzó ismereteknek	8,55	8,88
4.	A döntés előkészítése érdekében információkat gyűjt	8,52	8,64

Sorszám	Viselkedéses jegyek kompetenciáinként átlag szerint csökkenő sorrendben	Rendőri átlag	Minta átlag
5.	Rendszeresen megosztja másokkal azokat az információkat, amelyek a hatékony működéshez szükségesek	8,5	8,78
11.	Buzdítás nélkül is folyamatosan elvégzi feladatait	8,47	8,89
16.	Látja munkája értelmét	8,47	8,64
3.	Nyitott az új ismeretekre	8,44	8,66
10.	Hisz abban, hogy képességeivel eleget tud tenni a feladatoknak	8,41	8,55
9.	Képes a mások által elmondottakat elemezni, értékelni és továbbítani	8,4	8,59
1.	Tapasztalatokat cserél kollégákkal vagy más szakemberekkel	8,4	8,54
19.	Képes a feladathelyzeteket felismerni	8,39	8,46
17.	Képes a rendelkezésre álló erőforrásokat áttekinteni, számba venni	8,37	8,58
19.	Képes a kialakult helyzet elemzésére	8,36	8,38
3.	Képes változtatni viselkedésén, ha a helyzet azt kívánja	8,36	8,54
7.	Képes a felmerülő problémákat a feladat végrehajtásánál azonosítani és/vagy megoldani, jelezni	8,3	9,07
17.	Képes az elvégzendő feladatokat sorba rendezni, megtervezni	8,3	8,63
5.	A közös cél elérése érdekében képes saját egyéni céljait, érdekeit háttérbe szorítani	8,28	8,46
10.	A felmerülő akadályokat építő jelleggel, konstruktívan kezeli	8,27	8,45
8.	Felismeri, hogy az adott helyzetben ő maga milyen szerepet tölt be	8,24	8,4

Sorszám	Viselkedéses jegyek kompetenciáinként átlag szerint csökkenő sorrendben	Rendőri átlag	Minta átlag
18.	Képes az ismert adatokat újszerűen összekapcsolni a megoldás érdekében	8,23	8,39
19.	Nem veszik el a részletekben	8,23	8,32
3.	Képes alkalmazkodni más emberekhez	8,22	8,44
8.	Képes beazonosítani a konfliktus "igazi" okát	8,21	8,28
11.	Folyamatos útmutatás nélkül is képes elvégezni feladatait	8,19	9,38
5.	Képes a cél elérése érdekében az erőforrásokon osztozkodni	8,19	8,3
1.	Személyes tapasztalatait elemzi, látja hibáit	8,19	8,26
1.	Képes azonosítani adott feladat ellátásához szükséges hiányzó ismereteket / tudásokat	8,18	8,54
14.	Képes meghallgatni a másik személy problémáit	8,15	8,02
11.	Összetett feladatot is képes önállóan elvégezni	8,09	8,44
16.	Törekszik az egyéni és szervezeti célok összhangjának megteremtésére	8,09	8,4
16.	A munka során reális célokat állít maga elé	8,08	8,25
7.	Képes problémák felmerülése esetén megfelelő számú és minőségű megoldási alternatívát kidolgozni	8,08	8,22
17.	Folyamatosan kézben tartja a folyamatokat, szem előtt tartva a célokat	8,07	8,44
1.	Képes azonosítani adott feladat ellátásához szükséges hiányzó képességeket/ készségeket	8,07	8,32
8.	Képes a konfliktus megoldására alternatívákat kidolgozni	8,06	8,12

Sorszám	Viselkedéses jegyek kompetenciáinként átlag szerint csökkenő sorrendben	Rendőri átlag	Minta átlag
5.	Képes felismerni, hogy a feladat elvégzése érdekében milyen szerepet kell vállalnia az adott munkacsoportban	7,98	8,3
9.	Képes a számára nem egyértelmű kommunikációs helyzetekben adekvát kérdéseket feltenni	7,96	8,15
8.	Törekszik rá, hogy a másik személlyel együttműködve olyan megoldást találjon, amely mindkettejük szándékainak megfelel	7,93	8,2
14.	Képes a másik személy hangulatát, érzéseit megérteni	7,88	7,36
5.	Ötleteivel, véleményeivel segíteni igyekszik a közös cél elérését	7,88	8,16
10.	Mások kritikai észrevételét képes elfogadni és hasznosítani	7,85	8,07
7.	Képes a felmerülő problémák hátterében meghúzódó okokat elemezni	7,83	8,09
7.	Képes a felmerülő problémák hátterében meghúzódó okokat feltárni	7,83	8,11
14.	Törekszik mások megértésére	7,68	7,85
10.	Bízik saját értékítéleteiben, meggyőződéseiben	7,56	7,59
3.	Nyitott az új ötletekre	7,47	7,81
14.	Képes a másik személy helyzetébe beleképzelni magát	7,21	7,37
14.	Képes a másik személy hangulatát, érzéseit elfogadni	7,16	7,39
14.	Képes a másik személy hangulatát, érzéseit észlelni	7,12	7,77
18.	Munkájában törekszik a pozitív irányú változtatásra, az újíításra	7,11	7,38

Sorszám	Viselkedéses jegyek kompetenciáinként átlag szerint csökkenő sorrendben	Rendőri átlag	Minta átlag
18.	Adott probléma megoldásánál eredeti ötletei vannak	6,6	6,79

8. számú táblázat

A viselkedéses jegyek rangsora az online kérdőív eredményei alapján

A viselkedéses jegyeknek a fontosságukat jelképező átlagpontszámait áttekintve a rendőri valamint a teljes minta vonatkozásában, jól látható, hogy azon kompetenciák egy része, melyek pusztán a felajánlott 19-es kompetenciának a közvetlen értékeléséből kerültek az első 11-be nagyon vegyes a viselkedéses jegyek vonatkozásában.

Vannak olyan kompetenciák, melyekhez tartozó összes viselkedéses jegy értékelése kiemelt fontosságúnak tekinthető (átlaguk legalább 8,5). Ilyen például a *Döntési képesség*, a *Felelősségvállalás*, a *Szabálytudat és fegyelmezettség*, a *Pszichés terhelhetőség*, a *Minőségre törekvés*. Őket követik a fontossági sorrendben azok a kompetenciák, ahol csak 1-2 viselkedéses jegy fontosságának megítélése maradt el a kiemelt fontosságútól, mint pl. az *Önállóság* és a *Kommunikációs készség*. E mellett azonban olyan kompetenciákat is felfedezhetünk a listában, melyeknek a közvetlenül a kompetenciák mentén történő megítélése magasabb fontossági szintet jelzett előre, mint a hozzájuk kapcsolódó viselkedéses jegyek véleményezése. Ilyen volt a *Problémamegoldó képesség*, a *Helyzetfelismerés és lényeglátás*, Ezzel szemben az *Önkontroll képessége* esetében éppen fordítva tapasztalhatjuk, a közvetlenül a kompetencia megnevezésén keresztül történő értékelésben mindenhol az utolsó három kompetencia között szerepel, míg a viselkedéses jegyeinek a megítélése alapján kiemelten fontosnak tekinthető.

Mindemellett találkozhatunk a táblázatban néhány olyan viselkedéses jeggyel is, melyek kiemelten fontosnak minősültek, de csak egyedül az általa képviselt kompetenciához tartozó viselkedéses jegyek közül (a táblázat

elején a fehér sorok), így a kompetencia fontossága nem nyert alátámasztást, a viselkedéses jegyé viszont igen. Éppen ezért mindenképpen érdemes volt elgondolkodni azon, hogy más, tartalmilag közel álló kompetencia tartalmát bővítte ezen viselkedéses jegyek is bekerüljenek az alapkompétencia-elvárások közé.

Összegzésként kiemelendő, hogy a kompetenciák név szerinti és a viselkedéses jegyek alapján történő megítélésében tapasztalható különbségek következtében a kutatócsoportot átgondolta és javította a kompetenciák eredetileg javasolt definícióit, valamint a hozzájuk tartozó viselkedéses jegyeket. Ezen folyamat eredményeként született meg az a 10 elemű, már nem minden esetben az eredeti tartalommal rendelkező, hanem a viselkedéses jegyeknél tapasztalt eredmények alapján részben módosított tartalmú kompetenciát tartalmazó – az alábbiakban ismertetett - lista, melyek a fókuszcsoportok elé kerültek megvitatásra és végső definiálásra.

Az egységes közszolgálati alapkompétenciák

Az egységes közszolgálati alapkompétenciák definícióinak pontos meghatározása fókuszcsoportokon keresztül történt. A fókuszcsoportok elé megvitatásra a kérdőívek eredményeit összegezve kialakított alábbi kompetencialista került:

	Kompétencia ³ definíciója	Viselkedéses jegyek
1.	<i>Döntési képesség</i> Az egyén képes arra, hogy információgyűjtés és a döntési alternatívák felmérése után határozottan és gyorsan megfontolt döntést hozzon, még olyan helyzetekben is, amikor korlátozott idő	1. A feladat elvégzése során keletkező, hatáskörébe tartozó döntéseket meghozza.

³ Kompetencia fogalma: olyan magatartás-és viselkedésmódok, amelyek összefüggésben állnak a munkahelyi teljesítménnyel. Olyan személyiségjellemzők, képességek, készségek, tulajdonságok és ismeretek összessége, amelyek ahhoz szükségesek, hogy a személy munkakörét hatékonyan el tudja látni. Fontos, hogy a munkavégzés vonatkozásában van jelentőségük, és a munkatársak részéről ténylegesen megfigyelhetők, megtapasztalhatók.

	Kompetencia definíciója	Viselkedéses jegyek
	és/vagy hiányos információ áll rendelkezésére. Az önálló döntéshozatal előtt képes mások véleményét is kikérni, figyelembe venni. Amennyiben hatáskörét meghaladó döntést kell hoznia, képes azt felismerni és továbbítani.	2. A rendelkezésre álló információk alapján a legoptimálisabb döntést hozza meg.
		3. Adott helyzetben gyors döntéseket hoz.
		4. A feladat elvégzése során keletkező, hatáskörét meghaladó döntéseket azonosítja és azokat továbbítja.
2.	<p><i>Érzelmi intelligencia</i></p> <p><i>Éntudatosság, önszabályozás</i></p> <p><i>Éntudatosság, érzelmi tudatosság</i></p> <p>A személy megfelelő érzelmi intelligenciával rendelkezik, képes saját és mások érzelmi állapotát felismerni, megnevezni, értelmezni, kezelni és szabályozni. Képes tudatosan olyan érzelmi állapotba kerülni, amely hatékonyságát növeli. Magában foglalja a megfelelő önismeretet és a hatékony önszabályozást, indulatkezelést.</p>	<p>1. Felismeri és megnevezi saját érzelmi állapotát.</p> <p>2. Megérti a kapcsolatot saját érzelmei, gondolatai és viselkedése között.</p> <p>3. Saját érzelmeit hatékonyan kezeli, a nem kívánatos érzelmi állapotokat kedvezőbb érzelmi állapotok irányába tolja el. A hatékony érzelmenkezelés eredményeként viselkedését, reakcióit a helyzetnek megfelelően korrigálja.</p> <p>4. A másik személy érzelmi állapotát felismeri, beazonosítja.</p> <p>5. Mások érzelmi állapotát kedvezően befolyásolja.</p> <p>6. Uralkodik az indulatain.</p> <p>7. Ellenáll annak, hogy indulatokkal terhes helyzetbe sodródjon.</p>
3.	<p><i>Felelősségvállalás</i></p> <p>Tudatában van annak, hogy egyes helyzetekben mekkora a felelőssége, és ennek megfelelően cselekszik. Vállalja döntései, tettei következményeit.</p>	<p>1. Vállalja döntései következményét.</p> <p>2. Konfliktushelyzetben is felvállalja saját felelősségét.</p> <p>3. Felvállalja az adott helyzet által meghatározott és megkövetelt felelősséget.</p> <p>4. Tetteiről számot mer és tud adni.</p> <p>5. A feladat végrehajtása során szem előtt tartja, hogy annak milyen következményei lehetnek.</p> <p>6. Felismeri az adott helyzetben meglévő felelősségét.</p>

	Kompetencia definíciója	Viselkedéses jegyek
4.	<p><i>Kommunikációs készség</i></p> <p>Képes arra, hogy önmagát világosan és érthetően kifejezze mind szóban, mind írásban, mind szemléltető eszközök segítségével. Kommunikációs helyzetben vissza tud kérdezni, törekszik a kapott és adott információ pontosítására, megértésére és megértetésére.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Érthetően fejezi ki magát írásban. 2. Érthetően fejezi ki magát szóban. 3. Amikor látja, hogy valami nem érthető beszélgetőpartnerre számára, pontosítja közlését.
5.	<p><i>Önállóság</i></p> <p>Az egyén képes közvetlen irányítás, külső motiválás, útmutatás nélkül is saját munkájának, feladatainak elvégzésére.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Egyszerű feladatok ellátása során nem igényel útmutatást. 2. Külső ösztönzés nélkül is folyamatosan elvégzi feladatait. 3. Önismeretére, tapasztalataira támaszkodva önállóan megoldja az új, váratlan feladatokat. 4. Folyamatos útmutatás nélkül is elvégzi feladatait.
6.	<p><i>Problémamegoldó képesség</i></p> <p>A felmerülő problémákat észreveszi, azonosítja, jelzi. Megkeresi azokat az alternatívákat, amelyek a helyzetnek megfelelő megoldást eredményezhetnek, ezek közül a legkedvezőbbet ki tudja választani és meg is valósítja. Probléma esetén, összetett helyzetekben fontossági sorrendet állít fel, képes a lényegest a lényegtelentől elválasztani.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. A felmerülő problémákat a feladat végrehajtásánál azonosítja és/vagy megoldja, illetve jelzi, ha nem az ő hatáskörébe tartoznak. 2. Problémák felmerülése esetén a lehetséges alternatívák közül kiválasztott megoldást véghezviszi. 3. Problémák felmerülése esetén a lehetséges alternatívákból képes kiválasztani azt, amelyik a leghatékonyabb megoldást eredményezheti. 4. Elválasztja a lényegest a lényegtelentől. 5. Összetett helyzetekben, feladatokban felállítja a fontossági sorrendet.
7.	<p><i>Pszichés terhelhetőség</i></p> <p>Az egyén felmerülő akadályok esetén, stresszes helyzetben is képes hatékonyan ellátni feladatait. Nehéz helyzetben is képes a feltételekhez igazodni, alkalmazkodni. Váratlan, megterhelő helyzetben is megőrzi nyugalmát.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stresszes helyzetben is hatékony teljesítményt nyújt. 2. Felmerülő akadályok ellenére is hatékony teljesítményt nyújt. 3. Nehéz, kilátástalannak tűnő helyzetben is megőrzi teljesítőképeségét.

	Kompetencia definíciója	Viselkedéses jegyek
		4. Váratlan helyzetekben is hatékony teljesítményt nyújt. 5. Alkalmazkodik a folyamatosan változó feladatokhoz. 6. Stresszes helyzetben is megőrzi nyugalmát.
8.	<p><i>Szabálytudat, fegyelmezettség</i></p> <p>Az egyén képes arra, hogy a munkavégzést alapvetően meghatározó szabályrendszer ismeretében a vonatkozó előírásokat, szabályokat betartsa. Törekszik az adott helyzetben legmegfelelőbb, jóváhagyott szabály követésére.</p>	1. A munkaköréhez kapcsolódó szabályzókat helyesen alkalmazza. 2. Ismeri a munkaköréhez kapcsolódó szabályzókat. 3. Az adott helyzetnek leginkább megfelelő, jóváhagyott szabályt követi.
9.	<p><i>Szakszerűség, hatékonyság</i></p> <p><i>Szakszerű és minőségi munkavégzés</i></p> <p><i>Pontosság, minőségi munkavégzés és célorientáció</i></p> <p><i>Precizitás, szakszerű munkavégzés</i></p> <p>A személy azon törekvése, hogy munkája során a szakszerűség, a precizitás, az alaposság, az igényesség és a körültekintés határozza meg munkavégzését. A szervezeti és munkaköri követelményeknek való megfelelés érdekében az egyén törekszik saját személyiségének, képességeinek és készségeinek folyamatos fejlesztésére. Szakirányú ismereteit és képességeit – akár önállóan is – gyarapítja, fejleszti, jobbítja; ezért különböző mértékű erőfeszítésekre is hajlandó.</p>	1. Szakszerűen látja el munkáját. 2. Precízen látja el munkáját. 3. Munkájára az igényesség jellemző. 4. Munkavégzés során körültekintő. 5. A megtapasztalt hibáinak korrigálásáért lépéseket tesz. 6. Utánaolvas a hiányzó ismereteknek. 7. Törekszik a megfogalmazott célok elérésére. 8. Törekszik eredményessége folyamatos javítására.

	Kompetencia definíciója	Viselkedéses jegyek
10	<p><i>Társas kapcsolatok hatékony kezelése</i></p> <p><i>Együtműködés</i></p> <p>Az eredményes működés érdekében képes másokkal együttműködni, a hatékony munkavégzéshez szükséges információkat másokkal megosztani, adott esetben képes segítséget kérni. Felismeri, ha az együttműködés során konfliktushelyzetbe kerül. Konfliktus esetén lépéseket tesz a megoldás érdekében, törekszik az együttműködés fenntartására.</p>	1. Rendszeresen megosztja másokkal azokat az információkat, amelyek a hatékony működéshez szükségesek.
		2. A hiányzó ismeretek megszerzése érdekében közvetlen munkakörnyezetében segítséget kér.
		3. A feladatmegoldás érdekében törekszik a másokkal való együttműködésre.
		4. Tevékenységét összehangolja munkatársaival.
		5. Felismeri, ha az együttműködés során konfliktushelyzetbe kerül.
		6. Konfliktus esetén megoldást javasol, hogy az együttműködést fenntartsa.

9. számú táblázat

A fókuszcsoporthoz tartozó kompetencia lista

Mivel a kutatás egyszerre célozta az egységes közszolgálati alapkompenciákat, valamint a specifikus rendészeti és közigazgatási kompetenciák meghatározását, többféle összetételű fókuszcsoporthoz került kialakításra.

Megtartásra került 3 teljesen vegyes összetételű, 12 fős fókuszcsoporthoz az egységes közszolgálati alapkompenciák, 3 darab 6 fős közigazgatási a specifikus közigazgatási alapkompenciák, 2 darab 6 fős vegyes rendészeti a specifikus rendészeti alapkompenciák, valamint 5 darab a résztvevő rendészeti szervek (Rendőrség, Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, polgári nemzetbiztonsági szolgálatok, Nemzeti Adó- és Vámhivatal) szempontjából homogén fókuszcsoporthoz az egyes rendészeti szervek specifikus alapkompenciáinak a meghatározása érdekében.

A fókuszcsoporthoz munkájának eredményeként, bár megfogalmazásra kerültek minden esetben bizonyos hangsúlybeli eltérések a rendészet és a közigazgatás, valamint az egyes rendészeti szervek között is, mégis egy

olyan egységes *12 elemű kompetencialistát* sikerült kialakítania az Alapkompetencia Kutatócsoportnak a fókuszcsoporthoz eredményeinek szintetizálásakor, mely minden érintett szerv illetve szakterület vonatkozásában elfogadható volt.

Ezen listát ismerteti a 8. számú táblázat az egyes kompetenciák konkrét definícióival, valamint azon vonatkozó viselkedéses jegyek felsorolásával, amelyek segítenek a kompetenciák tartalmának megértésében, valamint abban, hogy mérhetővé tudjuk tenni az egyes kompetenciákat.

Fontos volt ugyanis, hogy a közszolgálati alapkompenciák, valamint a specifikus rendészeti és közigazgatási alapkompenciák olyan módon kerüljenek meghatározásra, hogy azok komplex felmérésére ki lehessen fejleszteni egy informatikailag támogatott

Az egységes közszolgálati alapkompenciák meghatározásával kapcsolatban mindenképpen megemlítenő, hogy a képviselt szervek szerint heterogén csoportok véleménye alapján először csak egy 10 elemű lista került kialakításra. A végső listából hiányzott a *Határozottság, magabiztosság* valamint a *Konfliktuskezelés* kompetenciája, melyek fontosságát és egyben az alapkompenciák között való önálló megjelenítésének szükségességét a specifikus rendészeti fókuszcsoporthoz vetették fel, mint specifikus rendészeti alapkompenciákat. A közigazgatási szerveket képviselő kutatók azonban egyértelműen úgy nyilatkoztak, hogy olyan kompetenciákról van szó, melyek megjelenítésére nem a specifikus rendészeti alapkompenciák, hanem az őket is érintő egységes közszolgálati alapkompenciák között van elengedhetetlenül szükség.

Ezen túlmutató specifikumokat az egyes rendészeti szerveket képviselő fókuszcsoporthoz sem fogalmaztak meg. Úgy tűnt, hogy bár vannak különbségek, ezek sokkal inkább hangsúlybeli eltolódásokat jeleznek, és nem igazolják a belépő állomány vonatkozásában megkövetelhető specifikus alapkompenciák létét igazolják a közszolgálati szerveken belül a rendészetben, valamint ezen túlmenően a Rendőrség viszonylatában.

Egységes közszolgálati alapkompenciák

Sorszám	Név	Definíció	Viselkedéses jegyek
I.	<i>Döntési képesség</i>	Felismeri a döntéshelyzeteket, és a rendelkezésre álló információk alapján az adott helyzetben elvárható optimális döntést hozza meg.	<ol style="list-style-type: none"> 1. A feladat elvégzése során keletkező, hatáskörébe tartozó döntéseket meghozza. 2. A rendelkezésre álló információk alapján a leoptimálisabb döntést hozza meg. 3. A helyzethez mérten időben hozza meg a döntést. 4. A feladat elvégzése során keletkező, hatáskörét meghaladó döntéseket azonosítja, és azokat továbbítja.
II.	<i>Együtműködés</i>	Feladata elvégzése érdekében tevékenységét, magatartását másokkal összehangolja.	<ol style="list-style-type: none"> 1. A hiányzó ismeretek megszerzése érdekében közvetlen munkakörnyezetében segítséget kér és ad. 2. A feladatmegoldás érdekében törekszik a másokkal való együttműködésre. 3. Tevékenységét összehangolja munkatársaival. 4. Közös feladat-végrehajtás során kiemelt figyelmet fordít társaira és környezetére. 5. Felismeri az együttműködés akadályait és törekszik azok elhárítására.
III.	<i>Érzelmi intelligencia</i>	Felismeri és megérti saját és a másik személy érzelmi állapotát, valamint az abból eredő viselkedések közötti összefüggéseket, azokat a helyzetnek megfelelően kezeli.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tisztában van saját érzelmi állapotával. 2. Megérti a kapcsolatot saját érzelmei, gondolatai és viselkedése között. 3. A hatékony érzelemkezelés eredményeként viselkedését, reakcióit a helyzetnek megfelelően alakítja. (összevonni a kettőt). 4. A másik személy érzelmi állapotát felismeri, beazonosítja. 5. Mások érzelmi állapotát törekszik a helyzetnek megfelelően befolyásolni. 6. Uralkodik az indulatain. 7. Ellenáll annak, hogy indulatokkal terhes helyzetbe sodródjon. 8. Munkája során előítéletektől mentesen viselkedik.
IV.	<i>Felelősség-vállalás</i>	A feladat végrehajtása során felismeri, szem előtt tartja és vállalja döntéseinek, tetteinek következményeit, és arról számot ad.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Felismeri és felvállalja az adott helyzet által meghatározott és megkövetelt felelősséget. 2. Vállalja döntései következményét. 3. Tetteiről számot mer és tud adni.

Egységes közszolgálati alapkompenciák			
Sorszám	Név	Definíció	Viselkedéses jegyek
V.	<i>Határozottság, magabiztoság</i>	Saját képességeinek, lehetőségeinek ismeretében képes a szervezet céljainak érvényesítése érdekében határozottan fellépni	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hisz abban, hogy képességeivel eleget tud tenni a feladatoknak. 2. Fellépése határozott és magabiztos.
VI.	<i>Hatékony munkavégzés</i>	Feladatát igényesen, körültekintően látja el. Képes a rendelkezésre álló erőforrások optimális felhasználására.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Precízen, igényesen, körültekintően látja el munkáját. 2. Önfejlesztési igény jellemzi. 3. A megfogalmazott célok elérése érdekében végzi tevékenységét. 4. Eredményességét az erőforrások optimalizálásával folyamatosan javítja. 5. Hibáinak korrigálásáért lépéseket tesz.
VII.	<i>Kommunikációs készség</i>	Képes a helyzetnek megfelelően érthetően kifejezni magát szóban és írásban, valamint mások kommunikációját megfelelő módon értelmezni.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Érthetően, helyesen fejezi ki magát írásban. 2. Érthetően fejezi ki magát szóban. 3. Amikor kommunikációs zavart észlel, annak feloldására törekszik. 4. Megosztja azokat az információkat, amelyek a hatékony feladat-végrehajtáshoz szükségesek.
VIII.	<i>Konfliktus-kezelés</i>	Képes ellentmondásos helyzetben olyan módszer vagy stílus alkalmazására, amely hatására a konfliktus csökkenthető.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Képes felismerni, ha konfliktushelyzetbe kerül. 2. Törekszik, hogy konfliktushelyzetben olyan megoldást alkalmazzon, ami a normák adta kereteken belül az érintettek számára megfelelő. 2. Érthetően fejezi ki magát szóban.
IX.	<i>Önállóság</i>	Képes ismereteire, tapasztalataira támaszkodva folyamatos útmutatás és irányítás nélkül elvégezni a számára meghatározott feladatokat.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Számára meghatározott feladatok ellátása során nem igényel útmutatást. 2. Külső ösztönzés nélkül is folyamatosan elvégzi feladatait.
X.	<i>Probléma-megoldó készség</i>	Képes a felmerülő problémák beazonosítására és megoldási lehetőségek megfogalmazására. A lehetséges alternatívákból képes kiválasztani azt, amelyik az optimális megoldást eredményezi.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Képes a felmerülő problémákat azonosítani. 2. Problémák felmerülése esetén a lehetséges alternatívákból képes kiválasztani azt, amelyik az optimális megoldást eredményezheti.

Egységes közszolgálati alapkompenciák			
Sorszám	Név	Definíció	Viselkedési jegyek
			3. Problémák felmerülése esetén a lehetséges alternatívák közül kiválasztott megoldást véghez viszi / vagy a megoldás érdekében lépéseket tesz.
XI.	<i>Pszichés terhelhetőség</i>	Nehéz, megterhelő helyzetekben is képes teljesítőképességének megőrzésére, fenntartására.	1. Stresszes helyzetben is hatékony teljesítményt nyújt.
			2. Felmerülő akadályok ellenére is hatékony teljesítményt nyújt.
			3. Nehéz, kilátástalannak tűnő helyzetben is megőrzi teljesítőképességét.
			4. Váratlan helyzetekben is hatékony teljesítményt nyújt.
			5. Alkalmazkodik a folyamatosan változó feladatokhoz és helyzetekhez.
			6. Számára egyhangú helyzetekben is megfelelő teljesítményt nyújt.
XII.	<i>Szabálykövetés, fegyelmezettség</i>	Képes a számára előírt szabályokat és normákat elsajátítani, elfogadni és helyesen alkalmazni.	1. Ismeri és elsajátítja a tevékenységéhez kapcsolódó szabályzókat.
			2. A normákat helyesen, az adott helyzetnek megfelelően alkalmazza.
			3. Elfogadja az alá-fölérendeltségi viszonyokat.

10. számú táblázat
Az egységes közszolgálati alapkompenciák meghatározása

Záró gondolatok

Tanulmányunk záró gondolataként mindenképpen fontos hangsúlyoznunk, hogy a végrehajtott kutatásban keletkezett eredmények számos további elemzésre is lehetőséget adnak a rendészeti, ezen belül is a rendőrségi specifikumok, sőt ezen túlmutatva a rendőrségi szakterületekre vonatkozó specifikumok feltárása és meghatározása vonatkozásában. Jelen tanulmány pusztán a kezdeti átfogó eredmények bemutatását tűzte ki célul illusztrálva azon alaphipotézisünk megdőlését, miszerint a belépő állomány vonatkozásában oly erősek az elvárásbeli különbségek a közigazgatási és a rendészeti szervek esetében, hogy bár meghatározhatunk bizonyos egységes közszolgálati alapkompenciákat, mindenképpen szükséges specifikus közigazgatási és rendészeti kompetenciák meghatározása is.

Visszautalva az integrált kompetencia alapú kiválasztási és képzési rendszer korábban ismertetett kialakítási lépéseire fontos kiemelni, hogy a jelen tanulmányban ismertetett kutatás, mely az egységes közszolgálati alapkompenciák, valamint ezen túlmutatva a specifikus rendészeti (ezen belül rendőrségi) alapkompenciák meghatározását célozta, a KÖFOP-2.1.5-VEKOP-16. sz. projekt keretein belül kialakítandó integrált kompetencia alapú kiválasztási és képzési rendszer (KOMP rendszer) alapjainak a letételét célozta. A rendszer kialakításának következő lépése ezen egységes közszolgálati alapkompenciák komplex módon történő felmérésére alkalmas, informatikailag támogatott vizsgálati módszertan kialakítása. Ezen folyamat során az egységes alapkompenciák az alapkövek, melyek képesek biztosítani az átjárhatóságot a közszolgálat egészének rendszerén belül. Az egyes szervek, szakterületek vonatkozásában meglévő törvényszerű különbségeket pedig a kiválasztási eljárás kiértékelési módszertanába beépülő ún. specifikus kompetenciaprofil-elvárásrendszerek (neurális modellek) képviselik majd.

Mindezt illusztrálva a Rendőrség vonatkozásban az egységes közszolgálati alapkompenciákra épülve külön elvárásrendszer lett kidolgozva *a bűnügyi, a közrendvédelmi, a közlekedésrendészeti, és a határrendészeti szakterület számára, míg az úgynevezett támogató-kiszolgáló szakterületek*

vonatkozásában (mint például a gazdasági, hivatal, humán, képzés) egy közös rendészeti elvárásrendszer került megfogalmazásra.

A KOMP rendszer teljes kialakításának érdekében a kutatás tovább folytatódik. A tervek szerint 2018-ban a rendészeti vezetői és szakmai tehetségek felismerését, valamint az irányítói (nem vezetői beosztást betöltők, de mások munkáját szervező, ellenőrző) beosztást betöltők kiválasztását lehetővé tevő kompetenciarendszerek meghatározása, a mérésükre alkalmas vizsgálati módszertanok kidolgozása, valamint ezen kompetenciákra épülő képzési rendszerek kidolgozása fog megvalósulni, valamint beszerzésre kerül egy komplex informatikai keretrendszer is. Ezzel válik majd teljessé a KOMP rendszer funkcionalitása, melyen keresztül egyértelműen és tervezetten válik lehetővé az egyén szakmai életpályájának tudatos HR támogatása.

IRODALOM

Aamodt, M. G. (2004). Research in law enforcement selection. Boca Raton, FL: Brownwalker Press.

Abrahamsen, S. & Strype, J. (2010). Are they all the same? Norwegian police officers' personality characteristics and tactics of conflict resolution. *Policing and Society*, 20(1), 99-123.

Andreescu, V., and Vito, G. (2010). An exploratory study on ideal leadership behaviour: The opinions of American police managers. *International Journal of Police Science Management*, 12(4), 567-583.

Baker, T. E. (2006). *Effective police leadership: moving beyond management*. Flushing, NY: Looseleaf Law Publications.

Bass, B.M. (1990). *Bass and Stogdill's handbook of leadership: theory, research and managerial applications (3rd edn)*. New York, NY: The Free Press.

Brewer, N. (1995). Leadership and supervision', in N. Brewer and C. Wilson (eds), *Psychology and policing (pp. 291–316)*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates

- Bruns, G.H. & Shuman, I.G. (1988).** Police managers' perception of organisational leadership styles. *Public Personnel Management*, 17(2): 145–57.
- Bryman, A., & Stephens, M. (1996).** The importance of context: Qualitative research and the study of leadership. *Leadership Quarterly*, 7(3), 353–371.
- Campbell, I., & Kodz, J. (2011).** What makes great police leadership? What research can tell us about the effectiveness of different leadership styles, competencies and behaviours. A Rapid Evidence Review. *National Policing Improvement Agency*, 11, 1–27.
- Densten, I. (2003).** Senior police leadership: Does rank matter? *Policing: An International Journal of Police Strategies and Management*, 26(3), 400–418.
- Drew, J., Carless, S. A., & Thompson, B. M. (2008).** Predicting turnover of police officers using the sixteen personality factor questionnaire. *Journal of Criminal Justice*, 36(4), 326–331.
- du Preez, E., Cassimjee, N., Ghazinour, M., Lauritz, L. E., & Richter, J. (2009).** Personality of South African police trainees. *Psychological reports*, 105(2), 539–553.
- Guller, I. B., & Guller, M. (2003).** C.O.P.S. Candidate and Officer Personnel Survey technical manual. Oakland, NJ: Institute for Forensic Psychology.
- Hegyi Hella (2010)** A kompetencia alapú kiválasztás lehetőségei a rendvédelmi szerveknél. In: Valcsicsák Imre (szerk.): Rendvédelmi Füzetek: Rendészeti Doktoranduszok I. Országos Konferenciája. Konferencia helye, ideje: Budapest, Magyarország, 2009.11.24 Budapest: Rendőrtiszti Főiskola, pp. 78–89.
- Heyse, Volker/Erpenbeck, John (Hg.) (2007).** Kompetenzmanagement. Methoden, Vorgehen, KODE® und KODE® im Praxistest, Münster/ New York.
- McGrath, R., & Guller, M. (2009).** Concurrent validity of the candidate and officer personnel survey (COPS). *International Journal of Police Science & Management*, 11(2), 150–159.

- Mirnics, Zs. (2006).** A személyiség építőkövei. Típus-, vonás- és biológiai elméletek. Bölcsész Konzorcium.
- Molnár K. & Krémer F. (2011)** A szociális kompetenciák szerepe a rendészeti szakmai gondolkodás formálásában. In: Gaál Gyula, Hautzinger Zoltán (szerk.): Tanulmányok a „Rendészeti kutatások – a rendvédelem fejlesztése” című tudományos konferenciáról. Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, pp. 229-241.
- Northouse, P.G. (2004).** *Leadership: theory and practice (3rd edn)*. London, UK: Sage.
- Pearson-Goff, M., & Herrington, V. (2013).** Police leaders and leadership development: A systematic literature review. Sydney: AIPM.
- Reams, R., Kuykendall, J. & Burns, D. (1975).** Police management systems: what is an appropriate model? *Journal of Police Science and Administration*, 3: 475–81.
- Roberg, R., Kuykendall, J. and Novak, K. (2002).** Police management (3rd edn). Los Angeles, CA: Roxbury Publishing Company.
- Rózsa S., Kállai J., Osváth A., Bánki M.C. (2004).** Temperamentum és karakter. TCI felhasználói kézikönyv. Budapest, Medicina.
- Salters-Pedneault, K., Ruef, A. M., & Orr, S. P. (2010).** Personality and psychophysiological profiles of police officer and firefighter recruits. *Personality and Individual Differences*, 49(3), 210-215.
- Sarchione, C., Muchinsky, P., Nelson, R., & Cuttler, M. (1998).** Prediction of dysfunctional job behaviors among law enforcement officers. *Journal of Applied Psychology*, 83(6), 904–912.
- Schlesinger, Thomas et al. (2016).** **Kompetenzprofil und Kompetenztraining für den Polizeidienst**, SIAK-Journal – Zeitschrift für Polizeiwissenschaft und polizeiliche Praxis (3), 66-76, Online: http://dx.doi.org/10.7396/2016_3_F.
- Stevens, D.J. (2001).** Community policing and managerial techniques: total quality management techniques. *Police Journal*, 74, 26–41.
- Varela, J. G., Boccaccini, M. T., Scogin, F., Stump, J., & Caputo, A. (2004).** Personality testing in law enforcement employment settings: A meta-analytic review. *Criminal Justice and Behavior*, 31, 649–675.

Wigfeld, D. (1996). Competent leadership in the police. *The Police Journal*, 99–108.

Wigfeld, D., Burton, C., Aitchison, D. and Knill, L. (1998). Developing leaders in the police service. *The Police Journal*, 99–108.

Wright, A., Alison, L., & Crego, J. (2012). The current state of police leadership research. In: Alison, L., & Crego, J. (Eds.): *Policing critical incidents: Leadership and critical incident management* (pp. 54-80). Routledge, UK.

Wycoff, M.A. & Skogan, W.G. (1994). The effect of a community policing management style on officers' attitudes. *Crime and Delinquency*, 40: 371–83.

Karcsics É. (2007): Versenyképes munkavállaló kompetenciái az Európai Unióban és Magyarországon Európai Tükör Külügyminisztérium Folyóirata 2007. márciusi. szám.128. old.

Szelestey J. (2007): Kompetencia modul; in: Összefoglaló tanulmány a kompetencia alapú HR-rendszer alkalmazásához, Duna Palota Kulturális Kht. kiadója, Bp.

Szakács G. – Bokodi M. – Szakács É. (2012): A közszolgálat egyéni teljesítményértékelési rendszere, Módszertani kézikönyv a rendszert alkalmazó értékelő vezetők részére, Az Államreform Operatív Program -2.2.5.-2008-001 támogatásával kiadja: A Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Személyügyekért Felelős Helyettes Államtitkárság, Budapest

Szakács G. – Bokodi M. (2012): Kompetenciák a teljesítményértékelésben, Budapest, <http://magaryprogram.kormany.hu/> Magyar Program

Innovációs javaslatok a határrendészeti szolgálati ág részére a tömeges méretű migráció kezelésében¹

Bevezetés

A hazánk Schengeni külső határát érintő tömegesen megjelenő illegális migráció jogszabályoknak megfelelő kezelése talán a legnagyobb kihívást jelentette nemcsak a határrendészeti szakterületnek, de a teljes rendőri állománynak az elmúlt három évben, de leginkább 2015-ben, a „menekültválság” évében, amikor az államhatárt jogellenesen átlépő 414 ezer főből 170 ezer fő regisztrációja volt fizikailag elvégezhető az idegenrendészeti eljárás során.

Az elmúlt év végén és az idei évben az ideiglenes biztonsági határzár bevezetésének eredményeként, a korábban Magyarország déli határszakaszára nehezedő kiemelkedően magas migrációs nyomás alábbhagyott, azonban a csoportos tiltott határátlépések nem szűntek meg teljesen. A magyar-szerb határszakaszon létesített tranzitónák folyamatos működése ellenére a harmadik országbeli állampolgárok jelenleg is próbálkoznak embercsempészek segítségével vagy önállóan kisebb-nagyobb csoportokban a határzáron keresztül illegálisan az ország területére jutni. Ennek megakadályozására mind Csongrád, mind Bács-Kiskun megyék határszakaszai megyei csapatszolgálati századokkal, heti váltásban történő megerősítése jelenleg is folyamatosan zajlik. A zöldhatáron érkezők nagy részét a rendőrök és a honvédek elfogják, vagy eleve megakadályozzák a határzár átvágásával kezdődő próbálkozásukat, azonban az illegális migránsok egy része így is bejut Magyarországra. Elég, ha kisebb csoportok követik a határzár kerítését és napokig gyalogolva olyan helyet keresnek ahol – például

¹ A Rendőrség Tudományos Tanácsának 2016. évi pályázati felhívására benyújtott pályamű szerkesztett változata

vízparton – már a gyorstelepítésű drótakadály is megszűnik, majd azt megkerülve bejuthatnak. Azt ugyanis ők is tudják – hiszen az embercsempészek eligazítják őket – hogy ilyenkor nem követnek el bűncselekményt, nem kerülnek bíróság elé. A migránsok ezen felül a mobil kommunikációs lehetőségeket magas fokon használják ki az illegális határátlépés sikerének biztosításához. Elég csak a migráns közösségi oldalakra, chat-szobákra gondolni, de létezik olyan egyszerű applikáció is, amely rögzíti a bejárt útvonalat és azt elektronikus térképre rajzolja fel. Amennyiben egy csoport sikeresen bejut Magyarországra ezt az útvonalat át lehet küldeni a még Szerbiában lévő társak telefonjára, akiket a GPS technológia innentől már végig vezet rajta, tehát tájékozódni sem kell.

A Baranya Megyei Rendőr-főkapitányság megerősítő erők vezényleésével folyamatosan részt vett a szerb viszonylatban jelentkezett illegális bevándorlással kapcsolatos feladatok ellátásában. Az elmúlt év első félévének végére a Bács-Kiskun és Csongrád megyékben elfogottak nagy száma okán a lefolytatandó idegenrendészeti eljárások érdekében Pécssett, a Rendészeti Igazgatóság objektumában is kialakításra került egy Ideiglenes Meghallgató Központ. A központ 2015. június 26. és 2015. szeptember 16. között 5263 személy idegenrendészeti eljárását folytatta le. Az eljárás alá vontak – 5 fő kivételével – a szerb viszonylatban kerültek elfogásra, közülük 51% szír, 29% afgán, 9% pakisztáni, 3% iraki, 8% egyéb állampolgárságúnak vallotta magát. Az alacsony kiutasítási arányt jól példázza, hogy a külföldiek közül 44 főt – kevesebb, mint az elfogottak 1 %-át – vették idegenrendészeti őrizetbe kiutasításuk elrendelése mellett. Az összes többi külföldi a benyújtott menedékkérelme miatt kikerült a rendőrség, majd a nemzetbiztonsági szervek látóköréből is és lehetőség szerint folytatták útjukat Ausztria, Németország, Svájc, Svédország vagy az Egyesült Királyság felé.

Az egész Európára jellemző tömeges méretű migráció maga után vonta a terrorfenyegetettség eddig szokatlan dimenziójának megjelenését, és a menedékkérők közé vegyült Európai nagyvárosokban robbantásos merényleteket elkövetett személyek megjelenése is növelte az igényt a megbízhatóbb személyazonosítás és regisztráció iránt. A nehezen ellenőrizhető migrációs hullám egyre újabb kihívások elé állította a rendőrséget, amely az

első védelmi vonalban azzal szembesült, hogy a menekültválság csúcsán nem mindig tudott időszerű, megbízható adatokkal szolgálni sem a bevándorlási szervek, sem pedig a terrorelhárítás felé.

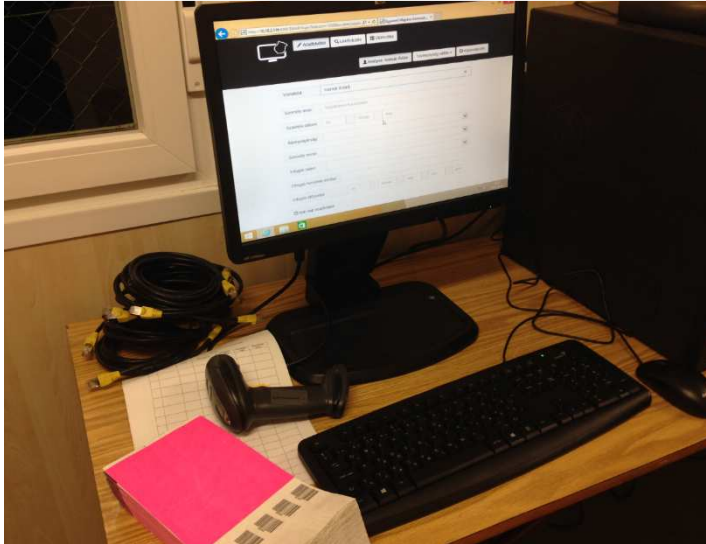
Természetesen a személyazonosítás problémája segítette a fejlesztéseket, így lehetőségem nyílt egy újítási javaslat benyújtására, mely az Egyszerű Migráns Azonosító Rendszer (EMAR) nevet kapta. A rendszer rövid bemutatását követően annak további fejlesztési lehetőségeit kívánom számba venni és azok közül többet – mint potenciális innovációs lehetőséget – felvetni.

Egy már megvalósult fejlesztés: az EMAR rendszer

Az Egyszerű Migráns Azonosító Rendszer egy olyan – az idegenrendészeti eljárások során a migránsok azonosítását és mozgásuk nyomon követését lehetővé tevő – egyedi műszaki és szervezési megoldás, mellyel a tiltott határátlépést követően elfogott harmadik országbeliek rendőrségi előállító helyeken illetve a meghallgató-regisztrációs központok közötti úton és a központokban történő személy azonosítása az idegenrendészeti eljárás teljes szakaszában a korábbinál pontosabban, gyorsabban valósul meg, valamint az eljárás alatti nyomon követésük időszerűbbé válik. A rendőrök a személyek helyzetével kapcsolatban valós idejű adatokat kaphatnak elősegítve ezzel a helyzettudatosság és a biztonság növelését.

Az innovációs javaslatot 2015 májusában dolgoztam ki és a megyei rendészeti rendőrfőkapitány-helyettesen keresztül – a szolgálati út betartásával – 2015. május 7-én került felterjesztésre az ORFK Határrendészeti Főosztályra. A Határrendészeti Főosztály vezetője a javaslatot megvalósításra érdemesnek találta, ezért felkérték az ORFK GF Informatikai Fejlesztési Főosztályát a hozzá kapcsolódó szoftver kifejlesztésére. A főosztály kérésére a szoftver-követelményekre vonatkozó javaslatot is kidolgoztam. Az Informatikai Fejlesztési Főosztály ezek figyelembe vételével a Határrendészeti Főosztály útmutatásai alapján kifejlesztette az EMAR intranetes szoftverét Robotzsaru NEO-hoz kötött belépési jogosultsággal. Az első vonalkód le-

olvasóval ellátott EMAR rendszert a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság Rösze II. gyűjtőpontján 2015. szeptember 5-én telepítették, és még aznap a tesztfázisban lévő rendszer alkalmazása elindult. Ezt követően több megyei rendőr-főkapitányságon – köztük a baranyai Ideiglenes Meghallgató Központban – is telepítésre került a vonalkódos karszalagokkal és vonalkód olvasóval ellátott EMAR szoftver.

1. számú kép
Telepített EMAR rendszer Röszkén

A már megvalósult EMAR rendszer az idegenrendészeti eljárást, vagy a határzár tiltott átlépése bűncselekmény miatt elfogottaknál a nyomozást, meghallgatást vagy kihallgatást végző helyszíneken létrehozott ki- és beléptető pontokon működik. Ezek megerősítésre kerültek egy-egy EMAR számítógépes munkaállomással. A munkaállomásokhoz vonalkód olvasót (és opcionálisan webkamerát) csatlakoztattak. A zöldhatáron a határzárnál vagy mélységben az elfogást követően vagy legkésőbb a rendőrségi objektumba történő beszállításkor egy vonalkódos karszalag kerül fel az elfogott személy csuklójára, melyen rögzítésre kerül az elfogás ideje. Az EMAR

program a vonalkód beolvasásával megbízhatóan rögzíti a személy és az elfogás alapvető adatait illetve a helyben készített fényképet is. A program képes minden telepítési helyen (meghallgató, átvizsgáló helyiség stb...) a megjelenő migránsok gyors azonosítására továbbá az előállítási idő nyomon követésére. A személy adatlapja automatikusan bekerül egy adatbázisba, mely végig kíséri az eljárás ideje alatt. Emellett azonnal lekérdezhetővé válik az objektumokban tartózkodók pontos száma, illetve lehetőség van az adatok szűrésével történő különböző lekérdezésekre, szállítási listák készítésére is.

2. számú kép Az EMAR rendszer elvi vázlata

Ez a rendszer azonnali pontos információt szolgáltat az elfogásban, vizsgálati munkában állománynak az intranetes felületen történő belépés után függetlenül attól, hogy melyik objektumban tartózkodnak. Természetesen a felvett elektronikus adatlapok előállítási nyilvántartássá fűzhetők össze.

A rendszer legnagyobb előnye mégis az, hogy a migránsok mozgása nyomon követhető, és a biztonság növelhető a rendszer alkalmazása által, mely elsődleges érdekként fogalmazható meg. Ezen felül a továbbszállítások esetén kinyomtatott listák a buszra szállítás előtt leolvasott karszalagok adatai alapján gyorsan és pontosan készülnek el. Az persze már az újítási javaslatban is röviden kifejtésre került, hogy a rendszer koránt sem teljes, csak a gyors személyazonosítás, a migránsok mozgásának rendőrségi objektumokon belüli pontosabb nyomon követhetősége, a pontosabb adat-szolgáltatás és nyilvántartás igénye hívta életre. A fentiek alapján – a szakmai feladatokban való személyes részvételem okán is – több fejlesztési lehetőséget is kidolgoztam, melyet jelen tanulmányban kívánok összefoglalni.

Javaslatok további technikai fejlesztésekre

A fejlesztési lehetőségek számba vételekor arra kell törekedni, hogy a jelenleg a rendőrségnél alkalmazott technikai eszközök hogyan kapcsolhatók össze, illetve bizonyos szoftverfejlesztésekkel ezek hogyan alkothatnak egy biztonságosabb migráns személyazonosítást lehetővé tevő rendszert. A kiindulópont az volt, hogy az EMAR rendszer egy segédprogram, mely a külföldi elsődleges azonosító adatait akkor tartalmazza, ha azt már az objektumba való beléptetéskor ismerjük, vagyis megbízható tolmáccsal írásban személyi adatlapon rögzítjük. Ekkor a személyes adat már bekerül az EMAR rendszerbe, de azt később más programokban is rögzíteni kell. Ezek a programok összekapcsolhatók, integrálhatók. Az integrálásra kerülő rendőrségi szoftverek között a legfontosabb a HIDRA rendszer lenne.

A kockázat értékelés, az elemző-értékelő munka szempontjából elengedhetetlen egy idegenrendészeti ügymenetet támogató számítógépes alkalmazás folyamatos használata. Ezt a szerepet tölti be a 2006. január 1-én elindított HIDRA rendszer, teljes nevén a Hazai Idegenrendészeti Ügymenetet Támogató Rendszer. A szoftver képes a rendőrség által indított idegenrendészeti ügyekben az ügytípusok, intézkedések és azokhoz tartozó

iratok készítésére, tárolására, Robotzsaru rendszeren keresztül történő iktatására és irattárazására. A HIDRA rendszerbe felvitt pontos személyes törzsadatok és a meghallgatási jegyzőkönyvek az idegenrendészeti elemző-értékelő munka legfontosabb forrásai. A HIDRA 2013-ban került egy interfész kapcsolattal összeköttetésbe került a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatallal (BÁH) Menekültügyi Információs Rendszerével a MIR-el, így a fenti adatok automatikusan átkerülnek a Hivatal adatbázisába, segítve ezzel a későbbi menekültügyi eljárások megindítását.

A rendőrségi hatósági idegenrendészeti ügyintézők az idegenrendészeti ügyekben előállított harmadik országbeli állampolgárok személyes adatait jelenleg még egy idegen nyelvű papír alapú adatlapról rögzítik a HIDRA rendszer törzsadatok részében. A technikusok által készített digitális fényképet jelenleg szintén külön kell az ügghöz hozzáfűzni, a feltöltés pedig nehézkes, mert 300 kbyte alatti képet kell előállítani, vagyis a mai digitális fényképezőgépekkel készült legjobb esetben is 1 Mbyte méretű képeket kell „lebutítani” mely nagy mennyiségben időbe telik. Ezt követően azokat még fel is kell tölteni a rendszerbe. A HIDRA ezen kívül külön kéri megadni az elfogás-előállítás idejét, az intézkedők adatait és az intézkedés leírását is. Ezt követően kitölthetők a szükséges iratok melyek közül a legfontosabbak a jogokról szóló tájékoztató, a jelentés az előállításról, a meghallgatási jegyzőkönyv, az igazolások, határozatok, végzések, valamint a tolmács tevékenységek iratai. Ezek egy részének a kitöltése automatizálható, már az elfogó járőr eszközein tárolt és alkalmazott szoftverek fejlesztésével megvalósítható, így jelen tanulmány egy része ezen fejlesztések megvalósíthatóságával foglalkozik.

Az illegális migráció elleni fellépést célzó járőrszolgálat és az idegenrendészeti ügyintézés oldaláról a jelenlegi rendszer fejlesztésekor felvetődik a járőrszolgálat részére olyan *mobil járőrjelentés* alkalmazás kifejlesztése is, mely a terepen az elfogást követően segíti a jelentéskészítést, helyszínvázlat megjelenítését, fénykép dokumentáció rögzítését és a szolgálati statisztika készítését. Egy a már meglévő TIR mobil rendszerhez kapcsolódó, arra ráépülő mobil határrendészeti tevékenységet támogató rendszer

jelentősen meggyorsítja és pontosabbá teszi az elfogás végrehajtását, a jelentési rendszert, segítve a tevékenységirányítást és a határrendészeti kirendeltségek, rendőrkapitányságok elemző-értékelő és vizsgálati munkáját is.

Az előállított migránsok az esetek egy részében – elrejtve ugyan – de személyes okmányokkal, esetenként úti okmányokkal is rendelkeznek, ezekből viszont a személyes adatokat a rendőrök – a tolmácsok segítségével kimásolják, nem kerülnek gépi beolvasásra. Például a géppel olvasható OCR kódsávval ellátott szír útlevéllel rendelkezők esetében az EMAR munkaállomásokhoz kapcsolt – határátkelőhelyeken is használt – okmányleolvasó gyorsíthatja a munkát, valamint a Határellenőrző és Regisztrációs Rendszer (HERR) ezzel összekapcsolt modulja (pl: mélységi ellenőrzés üzemmódban) azonnal adattári lekérdezést is végezhet az okmány adatai alapján. Ebben az esetben a HERMON rendszerben is könnyen és gyorsan lekérdezhetőek a személyek adatai, ezek összevethetőek az élő körözési adatokkal.

A jelenlegi EMAR munkaállomásokból más hardveres perifériák csatlakoztatása és a szükséges szoftveres fejlesztés után úgynevezett EMAR kioszkok kifejlesztése is megvalósítható. Ehhez persze pályázati támogatás elnyerése is szükséges lenne. A szerző javaslata szerint a kioszkok hasonlóak lennének a Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér 2-es terminálján elhelyezett automatizált határforgalom ellenőrző rendszer egyik eleméhez.

A repülőtéren telepített eGate első eleme a kioszk, melynél az azt igénybe vevő utasoknak a kapuhoz érkezést megelőzően az úti okmányuk beolvasásával regisztrálniuk kell magukat.

3. számú kép
Kioszk az LFNR 2. terminálon

A sikeres okmányolvasást követően az utas adatai egy ideiglenes adatbázisba kerülnek, amelyet a rendszer az utas ujjnyomata és az okmányban elhelyezett chipben tárolt ujjnyomat összevetése céljából kezel a határátlépés időpontjáig. A rendszer második eleme a zsilipkapu, amely a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér 2-es Terminál indulási szintjén, a schengeni térségből kilépő utasok határellenőrzésére kijelölt területén került telepítésre. A zsilipkapuban az utasok ujjnyomatukkal azonosítják magukat. A levett ujjnyomat-minták összevetésre kerülnek az ideiglenes adatbázisban tárolt adatokkal, azonosság esetén a zsilipkapu ajtaja kinyílik, és az utas átléptetése megtörténik. Ez persze a kifejlesztendő EMAR kioszk esetében nem a határforgalom ellenőrzését, hanem a migránsok személyazonosítását és regisztrációját szolgálja.

A következő fejlesztési lehetőség az EMAR és a HIDRA összekapcsolása. Az EMAR-ba bevitt személyes adatok, az EMAR kamerája által készített fénykép és az intézkedés alap adatainak (pl: elfogás ideje) a HIDRA idegenrendészeti ügymenet támogató rendszerbe történő automatikus át-
emelése, automatikus törzsadat kitöltés és a személynek új ügy nyitása jelentősen gyorsítaná a jelenlegi ügyintézkést. Ezekkel a fejlesztésekkel már idegenrendészeti ügyszám generálnánk, így a Robotzsaru rendszerben is megjelenne az új ügy, majd később az a bevándorlási ügyintézők részére a MIR rendszerben is elérhetővé válna.

A Mobil Járőrjelentés készítése

A magyar rendőrségnél jelenleg is zajlik a járőrök tevékenységét segítő mobil szoftveres alkalmazás, a Robotzsaru TIRMobil rendszer éles teszt-üzeme, mely a rendőrségi gépjárművekbe szerelt ipari PC-n és mobil eszközökön (Android operációs rendszerrel ellátott ZTE okos telefonokon) keresztül végzi a járőrirányítás feladatait 3G hálózaton működő mobil adatkapcsolattal. Ezek, a Robotzsaru NOVA Tevékenység-irányítási Rendszer, vagyis a TIR rendszer részeként működő alkalmazásokat futtató olyan számítástechnikai eszközök, amelyek biztosítják a bevetési egységek feladatainak végrehajtásához szükséges informatikai háttérrel, együttműködnek a TIR-rel az önálló esemény- és státuszkezelésben. Közvetlen elérést biztosítanak az alkalmazott nyilvántartásokhoz, támogatják a videó, kép és hangfelvétel kezelését, navigáció segítségével útvonaltervezést végeznek, lehetőséget biztosítanak a segítségkérésre úgy, hogy manuálisan kiváltott riasztás esetén vészhelyzetben a Tevékenység Irányítási Központ – a TIK – számára információkat küldenek. A járőrök a kézi vagy gépkocsiba szerelt mobilkészülékön keresztül kapják meg szolgálati eligazításuk alap adatait is, megtekinthetik az eligazítás részleteit (útvonal, részletes feladat) és a járőrkörzetük is megjeleníthető. Az eljárás alá vont személyek adattári ellenőrzése is lehetővé válik, ráadásul a személygépkocsik lekérdezését rendszámfelismerő szoftverelem is segíti. A járőr ezen felül beléphet a jog-

tárba, hogy a hatályos jogszabályi rendelkezésekről valós időben tájékozódjon az adott ügyben. Az okos telefonos applikációk változatos és kimeríthetetlen lehetőségeit ismerve könnyen belátható, hogy a határrendészeti feladatot ellátó járőr részére az illegális migráció kezelése terén is nagy segítséget nyújthat a jelenlegi alkalmazás alábbi részletes megvalósítási javaslat szerinti továbbfejlesztése.

A járőröknek kiadott mobileszközök jelenlegi funkciói még nem fedik le a teljes járőrszolgálati tevékenységet, ezért azok a rendelkezésre álló Android alapú applikáció fejlesztésével kiegészíthetők a „*Mobil Járőrjelentés*” készítésével is.

Jelenleg a HIDRA idegenrendészeti rendszerben elérhető „*Jelentés az előállításról*” című nyomtatvány kitöltéséhez az alábbi adatokat kell rögzíteni:

- Előállított külföldi neve, születési ideje, anyja neve.
- Az előállítás kezdő ideje.
- Kényszerítő eszköz került-e alkalmazásra, ha igen, milyen, mettől, meddig?
- A kényszerítő eszköz alkalmazására, használatára figyelmeztetés, megelőző intézkedés történt-e?
- Sérülés keletkezett-e ?
- Dologi kár keletkezett-e?
- Az előállított hozzátartozója/képviselője kiértékelését kérte-e?
- A személyes szabadságot korlátozó intézkedésre, előállításra hol került sor?
- A rendőri intézkedésre hol került sor?
- A személy idegenrendészeti eljárás során korábban menekültekérelmet terjesztett-e elő és befogadó állomáson, közösségi szálláson került-e elhelyezésre?
- A kijelölt szálláshely jogellenes elhagyására hányadik alkalommal került sor?
- Az eljárás alapjául szolgáló esemény és az intézkedés rövid leírása.
- Az előállítás vége.

- Az előállítás összes időtartama.
- Az előállított szabadon bocsátásra került, vagy őrizetbe vételre került, vagy átadásra került más hatóság részére?
- Parancsnoki kivizsgálás.

Ezen adatok teljes körűen az elfogáskor még nem állnak rendelkezésre, azért a fejlesztés során arra kell törekedni, hogy az alapvető – személyes adatok nélküli – járőrjelentés elkészíthető legyen, és annak főadatait a későbbiekben az ideiglenes ügyszám alapján majd a HIDRA rendszer is be tudja integrálni.

Az anonim – személyes adatok nélküli – járőrjelentés és a hozzá kapcsolt helyszínvázlat az alábbiak szerint épül fel.

„Tisztelt Alezredes Úr! ... (név ...rendfokozat ...beosztás...szolgálati hely...) jelentem, hogy ...napon ...óra...perckor...szolgálati helyen határrendészeti járőrszolgálat ellátása során ... fő ...állampolgárt (...férfi ...nő ...gyermek) vontam igazoltatás alá, akik ...-tól ... irányba haladtak gyalogosan. A személyek Magyarországon való tartózkodásuk jogszerűségét hitelt érdemlően nem tudták igazolni, személyi okmányokkal nem rendelkeztek. A helyszínen végrehajtott előzetes ruházat átvizsgálást követően őket a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV törvény 33. §-a (1) bekezdés e) pontjára hivatkozással a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény 67. §-a (4) bekezdése alapján Határrendészeti Kirendeltség előállító helyiségébe állítottam elő. A személyekkel szemben ... kényszerítő eszköz került alkalmazásra ... óra ...perctől ...óra ...percig. Az előállítás és a kísérés során sérülés nem keletkezett, rendkívüli esemény nem történt. Az előállítás megszűnt ... óra ... perckor. A személyeket további intézkedésre ... részére adtam át. Az intézkedésben részt vettek: (név ...rendfokozat ...beosztás). Kelt, aláírás, Melléklet: helyszínvázlat, (fénykép dokumentáció – opcionális).”

Egy ilyen egyszerű tényjelentés néhány adat gyors megadásával a TIR-Mobil szoftver továbbfejlesztésével elkészíthető lenne a mobilszközön. A járőrnek a bejelentkezést követően a Robotzsaru TIRMobil főmenüjéből jelenleg a következő menüpontok érhetők el:

- Szolgálatvezénylés
- Adatlapok kezelése
- Státusz módosítása
- Pánik – SOS
- KEKKH
- Körözöttek
- Küldések listája
- Jogtár
- Priorálás
- Szerviz
- Kijelentkezés

4. számú kép
RZS TIRMobil főmenü

Javaslatom szerint ide szükséges beilleszteni a „Járőrjelentések” menüpontot, azon belül választható lenne a „Jelentés elfogásról” vagy „Jelentés terepkutatásról” almenüpont. A „Jelentés elfogásról” gombra kattintva a járőr az alábbi lehetőségeket választhatja ki.

- Elfogás alapadatainak gyors bevitele
- Helyszínvázlat készítése
- Fénykép dokumentáció készítése
- Járőrjelentés mentése

Az „*Elfogás alapadatainak gyors bevitele*” menüpontban a járőr meg tudná adni az alábbiakat:

- Szolgálati hely és idő kiválasztása (napi eligazításból vagy legördülő menüből).
- Elfogott személyek állampolgársági és nemenkénti megoszlása (pl: 5 fő afgán, 6 fő pakisztáni, 2 fő szír – 6 férfi, 5 nő, 2 gyerek).
- Mozgás iránya, módja (pl: É-i irányba, gyalogosan – legördülő menüből).
- Kényszerítő eszköz alkalmazása (típusának kiválasztása legördülő menüből, alkalmazás megkezdésének ideje).

A „*Helyszínvázlat készítése*” menüpontban a járőr az applikáció által megjelenített térképen rábökéssel meg tudná adni az elfogás pontos helyét, melyet a mobil eszköz GPS vevőjének jele alapján a program azonnal be-kódol és a korábban megadott személyi statisztika, idő és mozgási irány alapján azokat elektronikus térképre rajzolva automatikusan helyszínvázlatot készít így az később elektronikusan vagy igény szerint kinyomtatható áll rendelkezésre.

5. számú kép
Helyszínvázlat

A „*Fénykép dokumentáció készítése*” menüpontra kattintás után automatikusan bekapcsolódna a mobileszköz kamerája és így az okos telefonnál ismert módszerrel releváns képek készíthetők, melyek egy fénykép dokumentációs sablonba kerülnek elmentésre az applikáció által, így az később elektronikusan vagy igény szerint kinyomtatva állnak rendelkezésre.

A „*Járőrjelentés mentése*” opciót választva az eddig elkészített jelentést az applikáció jelentéssé rendezné össze, és a Robotzsaru iktató modullal való összekötés megteremtése után ideiglenes iktatószámon tarthatja nyilván. A járőr bevonuláskor a Robotzsaru rendszerben a mobil eszköz applikációja által készített jelentést és a hozzá kapcsolt helyszín vázlatot és fényképes dokumentációt kiegészítheti, kinyomtathatja, aláírhatja megkönnyítve és felgyorsítva ezzel a jelentésírás folyamatát. Az idegenrendészeti ügyintézők pedig a HIDRA rendszerben indított ügybe automatikusan behívhatják az elektronikus járőrjelentés alap adatait.

A járőr a „*Járőrjelentések*” menüpontból kiválaszthatja a „*Jelentés terepkutatásról*” opciót is. Itt az előzőekben említettekhez hasonlóan készítheti el a terepkutatásról készült fényképes és térképes jelentését. A program által felkínált szövegmezőkben természetesen egyedileg néhány mondatos szövegeket is megadhat. Ennek gátat szab, hogy a PDA méretű készüléken kényelmesen csak rövidebb szövegek készíthetők el egy érintőceruza használatával, de természetesen az applikációba menthetők bizonyos szöveg panelek, melyek gyorsan elérhetők és beszúrhatók. A terepkutatásról szóló összerendezett jelentés ideiglenes iktatószámon iktatható és a szolgálati helyen szükség esetén kinyomtatható.

Természetesen a TIRMobil járőrjelentés készítő alrendszere akkor működne igazán hasznosan, ha közvetlenül a Tevékenységirányítási Központban lévő monitorfalon megjelenítené az elfogás helyét és legfontosabb adatait, vagyis az elfogó járőr tagjait, gépjárművük forgalmi rendszámát, EDR rádió számukat és a használt mobil eszköz számát, illetve természetesen az elfogott személyek számát és állampolgárságát valós időben. Ez a szoftveres kapcsolat áttekinthetővé tenné egy adott nagy mozgású határszakaszon bekövetkezett tiltott határátlépéseket vagy határzár sértéseket és így segít-

heti a járőrirányítási rendszert, adatokat adhat az elemző-értékelő tiszteknek a határhelyzetképekhez és pontos statisztikai adatszolgáltatást tenne lehetővé. A TIRMobil járőrjelentés készítő modulja összeköttetésbe hozható a Robotzsaru NEO belső koordinációs rendszerével is, melyen keresztül tisztán elektronikus formában is felterjeszhető a jelentés a szolgálati előljárónak.

A Mobil Járőrjelentés előnyei között említhető tehát, hogy gyors, pontos jelentés készíthető segítségével a terepen megkönnyítve ezzel a jelentésírás végrehajtását. Az innováció megvalósítása valós idejű, automatikus, elemzhető adatokat nyújthatna a szolgálatirányító parancsnokoknak, elemző-értékelőknek és a vezető állománynak is. A fejlesztést a rendőrségen belül az ORFK GF Informatikai Fejlesztési Főosztálya végre tudná hajtani. A program integrálható lenne továbbá a Robotzsaru NOVA intranetes elérésű szoftverrendszerébe, és nemcsak a PDA mobil eszközökkel, de a járőr gépkocsikba telepített ipari PC-kkel is kompatibilis lenne.

A járőrszolgálat tagjának persze a fent felvázolthoz képest nehezebb dolga van akkor, ha az elfogás – vagyis a tetten érés – közvetlenül a határzárnál történik így az elkövető cselekménye már a Btk. 352/A §-ba ütköző határzár tiltott átlépése vétsége. Ilyenkor még nagyobb szükség van a javasolt rendszer működésére, hiszen a büntető eljárás lefolytatásához több pontos adatra, bizonyítékra van szükség. Ekkor a jelentés, illetve már a feljelentés több adatot kell, hogy tartalmazzon.

A járőr a Mobil Járőrjelentéssel rögzíteni tudja a jogellenes belépés – vagyis a bűncselekmény elkövetésének – pontos helyét, idejét, hogy mekkora távolságból észlelte a bűncselekményt, milyen napszakban és milyen időjárási körülmények között. Ezeket ráadásul a javasolt szoftver a mobil-eszköz adatainak átemelésével emberi beavatkozás nélkül megjelenítheti. A pontos elfogási helyet és az észlelés helyét GPS koordinátával jelölve térképen határolhatja be, illetve ezek távolságát automatikusan megadhatja. Az elfogás idejét és a napszakot az óra funkcióból veheti át az applikáció. Azt, hogy az elkövető milyen módszerrel követte el cselekményét, átmászott-e a kerítésen vagy átbújt alatta, esetleg felette, egy előre megadott válaszokat tartalmazó legördítő menüből választhatja ki a járőr. A szolgálati

személynek rögzítenie kellene továbbá az elkövető mozgási irányát, azt, hogy csoportosan követték-e el a cselekményt, és hogy hogyan érkezett a határzárhoz, gyalogosan, vagy esetleg gépkocsival. Le kellene írnia ezen felül az esetleges embercsempész segítségére vonatkozó adatokat is. A határzár tiltott átlépése bűncselekmény felfedésekor ezen felül a mobilkészítők saját kamera funkciója által rövid videó is rögzíthető lenne, mely a mobiljárőrjelentéshez kapcsolható. Az itt bemutatott vizsgálati munka tartalma nyomozást felügyelő ügyészek elvárását is kielégíti. Látható tehát, hogy a járőrnek gyorsan, nagy mennyiségű és pontos adatot szükséges rögzítenie, vagyis egy olyan megoldás, amely ennek egy részét automatikusan elvégzi, nagy segítséget nyújthat a határrendészeti szolgálati ágaknak.

A telepített EMAR fejlesztési lehetőségei

Az előállított migránsok az esetek egy részében – elrejtve ugyan – de személyes okmányokkal, esetenként úti okmánnyal is rendelkeznek, ezekből viszont a személyes adatokat a rendőrök – a tolmácsok segítségével kimásolják, nem kerülnek beolvasásra. Például az OCR kódsávval ellátott szír útlevéllel rendelkezők esetében az EMAR munkaállomásokhoz kapcsolt okmányolvasó gyorsíthatja a munkát, valamint a Határellenőrző és Regisztrációs Rendszer (HERR) ezzel összekapcsolt modulja (pl: mélységi ellenőrzés üzemmódban) azonnal adattári lekérdezést is végezhet az okmány adatai alapján. Ebben az esetben a HERMON rendszerben is könnyen és gyorsan lekérdezhetők a személyek adatai, ezek összevethetők az élő körözési adatokkal.

Az EMAR munkaállomások további fejlesztési lehetőségei az „EMAR kioszkok” és hozzá kapcsolt automatizált beléptető kapuk. Ezek hasonlóak lennének például a budapesti repülőtéren elhelyezett automatizált határforgalom ellenőrző rendszerhez. Az EMAR kioszk javaslatom szerint egy olyan komplex személyazonosítást végző – körülbelül bankautomata méretű – munkaállomás, mely telepítését követően elvégzi az elfogott külföldiek alapvető személyes és biometrikus adatainak rögzítését és segíti az idegenrendészeti eljárás alapdokumentumainak elkészítését is.

6. számú kép
EMAR Kioszk

Az EMAR kioszk egy az alábbi hardverekből, perifériákból állítható össze:

- célszámítógép
- monitor
- beépített lézeryomtató
- elektronikus érintőpad-billentyűzet és érintőceruza
- ujjnyomat leolvasó
- úti okmány leolvasó
- vonalkód leolvasó
- kamera

Az EMAR kioszk az alábbi szoftvereket integrálhatja:

- EMAR rendszer
- HIDRA rendszer
- AFIS-EURODAC ujjnyomat azonosító rendszer

- HERMON körözési rendszer
- HERR, határellenőrzési regisztrációs rendszer

A kiosk működtetéséhez azt egy idegenrendészeti eljárást, meghallgatást végző helyszínen (pl: Szeged Határrendészeti Kirendeltségen) vagy gyűjtőponton, esetleg tranzit zónában a be- vagy kiléptető ellenőrző-átengedő ponton (EÁP) szükséges telepíteni. Az elfogott személyek be- és kiléptetése kizárólag az EÁP-on keresztül történne. A zöldhatáron az elfogást követően vagy legkésőbb a gyűjtőpontra történő beszállításkor egy vonalkódos karszalag kerül fel az elfogott személy csuklójára, melyen rögzítésre kerül az elfogás ideje.

Az elfogott személyt ezt követően az EÁP-on lévő EMAR kioszkhoz kísérik. A kiosk működtetéséhez egy rendőr és egy tolmács is szükséges. A rendőr biztosító feladatokat végezne, míg a tolmács a személyes adat kitöltést segítené. A személy adatainak felvitele a vonalkód beolvasásával kezdődne. A vonalkód olvasáshoz a rendszerbe beépíthető a jelenleg is használt Motorola DS9208 vonalkód olvasó eszköz. Ezt követően elsőként megjelenne egy személyi adatlap (tartalmazza a vonalkódot is), melyen rögzíthetők a személy és az elfogás alapvető adatai (név, születési idő, állampolgárság, nem). Amennyiben a személy rendelkezik OCR kódsávval ellátott úti okmánnyal, akkor a rendőr az okmányból alapos személyazonosítást végez, majd a határátkelőhelyeken látott módon a leolvasó szkennel üvegére adathordozó oldallal lefordítva ráhelyezett okmányt beolvassa. Az okmány leolvasásához a rendszerbe beépíthető egy PRMC-233 típusú okmányleolvasó. Az adat ellenőrzés egy billentyű kombinációval megtörténik a nemzeti és Schengeni, valamint az Interpol adatbázisokban. Megjegyzendő, hogy bár a lehetősége adott, az automatikus okmányolvasás jelenleg sajnos a befogadó helyeken nem vagy csak ritkán valósul meg, annak ellenére, hogy léteznek mobil okmányleolvasó eszközök és használatuk nagyobb biztonságot jelentene, hiszen a ruházat átvizsgálás során sokszor kerül elő úti okmány a személyektől.

Ha a személy nem rendelkezik beolvasható úti okmánnyal, de más okmánnyal igen és annak adatait a tolmácsnak helyesen mondja el, valamint

az okmány nem látszik hamis-hamisított okmánynak, akkor annak adatai alapján lehetne az EMAR által kért személyes adatokat az elektronikus érintőpad-billentyűzeten az érintőceruzával begépelni. Ebben segíthet, ha szoftveresen más nyelv – akár arab írásjelek – választható ki a billentyűzeten és azt a tolmács segítségével helyesen rögzíthetjük.

Ezt követően a személy biometrikus adatai rögzíthetőek lennének. A beépített webkamera legfeljebb 1 Mbyte méretű digitális arcképet készítene és csatolná az adatfájlhoz az EMAR-ba.

Ezután következhet az egy ujjas digitális ujjnyomat vétel, melyhez a jelenleg használatos RECOcard14 szoftver és a SUPREMA RealScan G10 optikai ujjnyomat olvasó beépítése javasolható. A személy ellenőrzéséhez elégséges a RECOcard14 szoftver rendőr általi elindítása után a „*Személyazonosítás 2 ujj alapján*” menüpontban a bal és a jobb mutató ujj nyomatának rögzítése. A felvett ujjnyomatokból és adatokból elkészül egy NIST tranzakciós fájl, mely levélmellékletként továbbításra kerül a Központba további feldolgozásra. A „Frissítés” gomb megnyomása után a listában megjelenik a tranzakció. Az elküldött tranzakció esetén a „nyomatlap státusza” mezőben megjelenik a válasz, vagyis hogy van vagy nincs találat az ujjnyomatra.

Ezután az adatlapon automatikusan rögzíthető még az objektumba be- és kilépés ideje (vagyis a vonalkód leolvasás ideje, az irány megjelölésével, melyet a rendszer naplóz), valamint az előállítási idő kezdete és az elhelyezési pont. Több azonos időben előállított személy felvitele gyorsítható, mert az előző elfogási adatokat megtartja a rendszer. A személy adatlapja automatikusan bekerül egy adatbázisba, mely végig kíséri az adott személyt az eljárás ideje alatt. Emellett azonnal lekérdezhetővé válik az objektumokban tartózkodók pontos száma, illetve lehetőség van az adatok szűrésével történő különböző lekérdezésekre, szállítási listák készítésére.

Az EMAR kiosk javaslatom szerint egy beépített lézer nyomtatóval is kiegészülhet. Ez azért lenne fontos, mert egyrészt az elkészített adatlapok vagy listák azonnal a kiosknál kinyomtathatóak, de mivel a személyes

adatok is rendelkezésre állnak, így a rendszer összeköthető a HIDRA rendszerrel és annak egyes nyomtatványai már a beléptetéskor papír alapon állhatnak rendelkezésre.

Az EMAR és a HIDRA összekapcsolása

Az EMAR és a HIDRA összekapcsolásával kioszkon bevitt személyes adatok, a készített fénykép és az intézkedés alapvető adatainak a HIDRA rendszerbe történő automatikus átemelése, automatikus törzsadat kitöltés és a személynek új ügy nyitása jelentősen gyorsíthatja a jelenlegi ügyintézt. Az alapadatok programban történő megjelenése által új idegenrendészeti ügyszám generálódik, így a Robotzsaru rendszerben is megjelenik az esemény leírása, majd később az ügy a MIR rendszerben is elérhetővé válik. Természetesen nem elegendő a külföldi nevének, születési adatainak, állampolgárságának és nemének kitöltése. Ennél több adatra van szükség, melyek az alábbiak:

- Név
- Születési hely
- Születési idő
- Anyja neve
- Neme
- Állampolgárság
- Lakóhely
- Családi állapota
- Jelenlegi foglalkozása
- Iskolai végzettsége
- Anyanyelve
- Nyelvismerete
- Személyazonosító okmány típusa
- Személyazonosító okmány száma
- Személyazonosító okmány érvényessége
- Vízumszáma

- Vízum típusa
- Vízum érvényessége
- Magyarországi tartózkodási helye
- Nemzetisége
- Vele együtt utazó családtagja
- Vele együtt utazó családtagjainak száma, adatai

Az adatok egy része úti okmány beolvasásával vagy abból kitöltve a kioszkon bevihető lenne a HIDRA törzsadatok adatbázisába. Ha valamely adat nem releváns (például vízumszáma, Magyarországi Tartózkodási helye) azokat ki lehet kapcsolni a szoftver felviteli mezőiből.

Nagy előrelépést jelent azonban az, ha az idegenrendészeti eljárás gyors lefolytatását elősegítve ezek és a fénykép már a kioszkon bevitelre kerül, mert egyrészt ezt követően már ott az előállítás elején nyomtatható részére a „jogokról szóló tájékoztató” akár arab nyelven is. Így az eljárás jobban megfelel a normáknak, az emberi jogokról való tájékoztatás követelményeinek és az ügyészségi vagy más ellenőrzések lefolytatása is kevesebb problémát tárhat fel. Az itt felvázolt fejlesztés képessé teszi ezt követően az idegenrendészeti ügyintézőket arra, hogy a meghallgatás előtt a személy vonalkódját leolvassva őt azonosítsák, a már létrehozott HIDRA ügyszámot megnyissák és abban tovább dolgozzanak.

A mobil EMAR rendszer

A következőkben szükséges számba venni a jelenlegi telepített EMAR rendszer helyett a mobil járőrszolgálat eszközeinek kihasználásával a migráns azonosítás okos telefonos applikációval történő végrehajtását. Ennek jelentősége elsősorban a rendőrségi objektumokba történő előállítások során szükséges automatizált migráns azonosítás és priorálás követelményeinek megteremtésében áll.

Tanulmányom ezen pontján ismételten a járőrnek kiadott mobileszközök jelenlegi funkcióinak szoftveres fejlesztését javaslom. A jelenlegi szoftver kiegészíthető a „*Mobil EMAR*” nevű alkalmazásrészsel.

A Mobil EMAR egyik célja, hogy az elfogott illegális migránsok alapvető személyes adatai rögzíthetők és a rendőrségi EMAR adatbázisba mobil internet kapcsolaton keresztül beküldhetők legyenek. A másik célja, hogy a rendőrségi objektumokba már befogadott – vonalkódos karszalaggal rendelkező – illegális migránsok rögzített adatait az idegenrendészeti hatósági ügyintézők megtekinthessék. Ennek igénye abból adódik, hogy a rendőrségi gyűjtőpontokon, nagyobb előállító helyeken a kialakított szektorokban és ezek között a migránsok kísérettel mozognak, de ha a szektorból valakit el kell szállítani vagy a mozgás alatt azonosítani, akkor ez nyelvi nehézségekből adódóan csak a rajta lévő karszalag adatainak kiolvasásával oldható meg. Problémát okoz az is, ha a már rögzített személy adatait más adatokkal össze kell vetni hozzá tartozóját kell megtalálni.

Ilyen esetekben a ZTE mobil eszközre kifejlesztett „Mobil EMAR” alkalmazás nyújthat segítséget.

7. számú kép
Mobil EMAR

A terepen történő személyrögzítés akkor valósulhat meg, ha a járőr a helyszínen rendelkezik vonalkódos karszalagokkal és a mobil eszközzel, melyre az applikáció telepítésre került. Elsőként a járőr bejelentkezik az

applikációba a saját Robotzsaru azonosítójával és megkezdi a hely- és tevékenységadatok legördítő menüből történő kiválasztását.

A kiválasztható tevékenységek az alábbiak lehetnek:

- Személy adatainak felvétele
- Rögzített személy keresése
- Személlyel kapcsolatos tevékenység rögzítése
- Személy szállítása
- Statisztikák

Adatlap kitöltése előtt a személyre fel kell helyezni a vonalkódos karszalagot. Ezután a járőr elindítja a vonalkód olvasó programot a „*Vonalkód olvasás*” gombbal és az adatlapon aktív vonalkód mezőbe beilleszti a karszalagon található azonosítót. Az adatlapon a továbbiakban minden adat ezen azonosítóhoz csatolódik. Ezen adatok a következők:

- Személy állampolgársága
- Személy kora (kiskorú vagy felnőtt)
- Személy neme
- Elfogás helye (automatikus GPS alapú helyrögzítés)
- Elfogás ideje (automatikus rögzítés)

Az adatlapon opcionálisan rögzíthető továbbá:

- Személy neve (ha a járőr által rögzíthető)
- Személy születési ideje
- Fénykép (a mobil eszköz kamerája segítségével)

A rögzített személyek adatainak visszakeresésére is van lehetőség a „*Rögzített személy keresése*” menüpontban. A vonalkód mezőt kitöltve, vagyis a kódot beolvasva majd a lekérdezés gombra kattintva betöltődnek az adott személyhez tartozó információk és a vele kapcsolatban rögzített

tevékenységek. A „*Személlyel kapcsolatos tevékenység rögzítése*” menüpontban a tevékenység listából kiválasztva a „Ruházat átvizsgálása” opciót, rögzíteni lehet a rendszerben, hogy a kiválasztott személy ruházata átvizsgálásra került. Az így rögzített tevékenység ezt követően meg fog jelenni a felhasználó lekérdezésekor, ez által ellenőrizhető, hogy mely időpontban lett elküldve a személy átvizsgálásra. Amennyiben az adott helyszínről átszállítják az elfogott személyt (de még nem fejeződött be vele kapcsolatban a rendőrségi eljárás) akkor a „*Személy szállítása*” opciót kell kiválasztani a tevékenységek közül. Ha a kibocsátani kívánt személy vonalkódja nem került rögzítésre, akkor a „*Személy felvétele*” gombra kattintva a rendszer átlép az adatfelvétel oldalra ahova be is illeszti az illető vonalkódját. A rögzítést követően lehet majd szállítani a személyt.

Amennyiben tehát a Mobil EMAR megvalósulhat, akkor a rendszer azonnali és pontos információkat biztosít a jogosultsággal rendelkező háttárrendészeti kirendeltség ügyeletesnek, a vezető vizsgálónak, az őrpáncsnoknak, a koordinátornak és a vezető állományoknak az intranetes felületen történő belépés után függetlenül attól hogy melyik objektumban tartózkodnak, így az elfogások, és a migránsok objektumok közötti mozgása is nyomon követhető, és a biztonság növelhető a rendszer alkalmazása által, mely elsődleges érdekként fogalmazható meg.

Befejezés

A szakértők rámutattak, adatvédelmi szempontból is nagy gondot jelent Európának, hogy migránsok tömegei azonosítás nélkül áramlottak be a kontinensre, a már bent lévők azonosítása pedig 5, de akár 10 évig is eltarthat. A tagállamok a terrorizmus elleni harc megvívásában mindenhol egyre megbízhatóbb és elsősorban a biometrikus azonosító jegyek rögzítésén alapuló rendszerek kifejlesztésén dolgoznak. A beléptetési pontokon – például a görögországi szigeteken létrehozott Hotspotoknál – a migránsok egyidőben olyan nagy számban vannak jelen, mely fizikailag most is lehetetlenné teszi 24-48 órán belüli azonosításukat, regisztrációjukat.

A fenti problémával hazánkban a rendőrség is szembesült 2015 évben, amikor annak nyarán nem ritkán naponta 8-10 ezer illegális határátlépő is belépett a magyar-szerb, majd magyar-horvát külső határszakaszokon. Be kell vallanunk, hogy az akkori technikai ellátottság és alkalmazott módszerek naponta legfeljebb 4-5 ezer fő regisztrációját engedték meg a Rendőrség és a Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal tisztségviselői számára. Napjainkban, tekintettel arra, hogy a Schengeni külső határszakasz erős technikai és jogi védelme Magyarországon visszaszorította az államhatár illegális átlépését, van idő és lehetőség rendszereink fejlesztésére, a válsághelyzet tapasztalatainak felhasználásával.

Jelen tanulmányomban felsorolt fejlesztési lehetőségek - úgy mint a mobil járőrjelentés alkalmazás, a jelenleg rendelkezésre álló EMAR munkaalomások más hardveres perifériákkal történő felszerelése, a személyazonosító EMAR kioszkok és a mobil EMAR applikáció kifejlesztése, végül az EMAR rendszer és a HIDRA összekapcsolása - mind abban az irányban indítanak el egy innovatív szakmai gondolkodást, hogy a jövőben bekövetkező hasonló helyzetekre a Rendőrség technikailag felkészültebben álljon készen. Ez a cél pedig megvalósításra érdemes.

IRODALOM

15/2010. (OT.8) ORFK utasítás a Rendőrség idegenrendészeti tevékenységét támogató szakrendszer működtetéséről

57/2013. (XII. 21.) ORFK utasítás az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv tevékenység-irányítási központjai, egyes rendőri szervek ügyeletei, valamint a segélyhívásokat fogadó központok egységes működéséről

Halottvizsgálati alkalmazás Android alapú eszközökre¹

Bevezetés

A rejtelmes doboz története című Sherlock Holmes novellában közli a detektív (!) Holmes orvos barátjával, Watsonnal, hogy az előző évben két rövid monográfiát jelentetett meg az *Antropological Journal*-ban az emberi fül egyediségéről, alaktani jellegzetességeiről.² Conan Doyle zsenialitása és korát jóval megelőző kriminalisztikai (nota bene bizonyításelméleti) gondolkodása már ezzel az egyetlen mondattal is tetten érhető lehet. Száz évvel később ugyanis azt érzékeljük, hogy az egyes nagy tudományterületek között felgyorsult integráció jelei tapasztalhatók. Míg a természettudományok kezdeti fejlődési szakaszában az egyes tudományterületek kizárólag a saját részterületük problémáinak megoldásával foglalkoztak, leírták ugyan a megfigyelt jelenségeket és igyekeztek is azokat valamilyen módon értelmezni, nem feltétlenül vették figyelembe a társtudományok eredményeit. Csak jóval később derült ki, hogy vannak olyan elvek, törvényszerűségek, amelyek minden tudományterületre érvényesek. Ma már elvárható a társadalomtudomány magas szintű művelőjétől, kutatójától, hogy otthonosan mozogjon legalább a természettudományok alapvető koncepcióiban, tisztában legyen a természettudományok központi téziseivel, az elmélet és a gyakorlat közötti összefüggéssel. Hatványozottan igaz ez az interdiszciplináris területeken dolgozó, kutató szakemberekre. Sherlock Holmes talán az első (de biztosan a leghíresebb) „tudós nyomozó” úgy tudott sikereket elérni a bűnügyei felderítése során, hogy ismerte (és alkalmazta) korának természettudományos eredményeit, és ezeket egyéb megfigyelt adatokkal koherens láncná szintetizálva jutott el az elkövetőkhöz. A ma nyomozója a

¹ A Rendőrség Tudományos Tanácsának 2015. évi pályázati felhívására benyújtott pályamű szerkesztett változata

² Conan Doyle, A.: *The Adventure of the Cardboard box*. In.: *His Last Bow*, 1917)

tudományos eredmények mélysége és szerteágazósága szempontjából nehezebb, viszont a hozzáférhetőség³ miatt bizonyos szempontból könnyebb helyzetben van, mint jellegzetes gyapjúkalapos hősünk volt. Bár eljárásjogi rendelkezéseink számos ponton szigorú határokat szabnak szakértők, szaktanácsadók és nyomozók közé, úgy vélem egy széles természettudományos ismeretanyaggal rendelkező, átlag feletti logikai képességekkel bíró nyomozó bűnfelderítési eredményességének valószínűsége jóval meghaladja kevesebb reálismerettel bíró, középsterű társáét. És mint tudjuk a siker (mint ahogy a sikertelenség is...) visszahat alanyára és további tudás megszerzésére ösztökélhet.

A tanulmány célja

E tanulmány megírásával és a később ismertetett Android operációs rendszerekre készített halottvizsgálati alkalmazással céljaim három terület köré csoportosíthatók.

(1) Célom volt

- a halottszemléken részt vállaló rendőri állomány számára egy olyan halottvizsgálati módszertan bemutatása, amely a modern medicina eredményeit figyelembe véve, de azt közérthető formában tálalva elősegítheti az orvosi halottvizsgálat menetének megismerését, megértését;
- a jogszabályokban és normákban megszokottól eltérő, kissé szabaddabb stílusban, de pontos és szakszerű megfogalmazásokkal és definíciókkal segíteni ezen ismeretek elsajátítását;
- bemutatni, hogy a kriminalisztika és a forenzikus medicina határai sok esetben nem átjárhatatlanok és merevek;
- a halottvizsgálati protokoll megismertetése révén elérni azt az érintett állományban, hogy kövessék, nota bene kritikus szemmel kövessék a halottszemléken történő orvosi ténykedést.

³ Elég csak az Internetre gondolnunk

(2) Célul tűztem ki, hogy

- az elkészült tanulmány – támaszkodva természetesen az eddig ebben a témában született orvosszakmai munkákra – alkalmas legyen a halottvizsgálatokon, halottszemléken részt vevő orvosok hatékonyabb munkavégzésének elősegítésére;
- a kriminalisztikai ténykedések (és a jogi környezet) bemutatásával megismertesse ezen tudományterület szépségeit, logikai menetét és hasznosságát a medicina művelőivel.

(3) Végül (vagy talán leginkább) célom volt egy olyan, könnyen kezelhető mobil alkalmazás létrehozása, amely

- szakmai vezérfonalat jelenthet a halottvizsgálatokat végző orvosoknak;
- kiválthatja a jelenlegi, kézírással történő jegyzőkönyvezést, feljegyzés készítést;
- alkalmas arra, hogy a szöveges részek mellett (helyszínen készült) kép- és hangfájlokat is kezelni tudjon;
- a későbbiekben – igény szerint – bővíthető és módosítható legyen;
- a bevitt adatokból (leletből) készítse el a véleményi rész vázát;
- az adatokat és véleményt képes legyen adatbázisszerűen tárolni;
- az elkészült dokumentum pedig elektronikus úton exportálható legyen.

Anyag és módszer

A halottvizsgálat rövid történeti áttekintését követően kitérek az ember (egyén) halálának jogi és orvosi értelmezésére, majd a nem természetes halál definitív tárgyalását követően a halottvizsgálat egyes fázisait mutatom be. Különlegessége okán megemlékezek az ismeretlen személyazonosságú holttest vizsgálata során szükséges speciális orvosi teendőkről is. Az orvosi módszertani rész – amely több mint ezer általam végzett halottvizsgálat megfigyelésén, valamint a Bűnügyi Szakértői és Kutató Intézet Bűnügyi Orvosi és Orvosszakértői Osztály 2013-2014 évben végzett hasonló gyakorlati metódusán alapul – részletesebb szerepeltetését indokolhatja, hogy

jelenleg hazánkban nincs hatályos igazságügyi orvosszakértői módszertani levél sem a helyszíni halottvizsgálatokkal, sem a hatósági és igazságügyi boncolásokkal kapcsolatban. A módszertani rész egyebekben a tanulmány végén ismertetendő számítógépes alkalmazás vezérfonalául is szolgál. Tekintettel arra, hogy a közelmúltban a vonatkozó jogi szabályozás bemutatását célzó hasonló tanulmányt készítettünk akkori szerzőtársammal, így ennek részletesebb ismertetésétől eltekintettem.

Az Android alapú eszközökre készült számítógépes alkalmazás elkészülésében köszönet illeti a Budapesti Műszaki Egyetemen végzett, mérnök-informatikus diplomával rendelkező fiamat. Közös munkánk végtermékét több mint 10 holttest vizsgálata, illetőleg halottszemléje során sikeresen kipróbáltam. A bináris fájlt a mellékelt CD lemezre másoltam, amelynek Android alapú eszközre történő egyszerű telepítését követően az a bírálók részéről is tesztelhető. A program forráskódjának helyét a felhasználói dokumentáció tartalmazza.

A halottvizsgálat történeti gyökerei

Szinte a világ valamennyi fejlettebb országában találunk az adott társadalom tagjainak pontos haláloki megállapítását célzó jogszabályokat és rendelkezéseket. Már a Kr. u. 1200 körül született német hősi eposz, a Nibelung ének említi az un. *tetemre hívást* (Bahrrecht), amely – ma biztosan misztikusnak tűnő „vizsgálat” – emberölés gyanúja esetén arra volt hivatott, hogy igazolja, vagy cáfolja a megvádolt személy cselekmény elkövetését tagadó védekezését. Az eljárás lényege az volt, hogy a gyilkossággal gyanúsított személynek a kezét az áldozat sebére kellett helyeznie, és ha a seb vérezni kezdett, akkor bűnös volt, ha pedig nem, akkor ártatlanságát elfogadták.⁴ Hasonló mitikus vizsgálatokat a skót és angol mondavilágban is találhatunk, többek szerint ezek voltak azok, amelyek Arany János egyik legismertebb balladájának, a *Tetemre hívás*-nak is alapjául szolgáltak.⁵ Az

⁴ Kube, E. (1969) Beweisverfahren und Kriminalistik in Deutschland: Ihre geschichtliche Entwicklung. In: Deutsche Kriminologische Gesellschaft (Hrsg) Kriminologische Schriftenreihe, Band 13. Kriminalistik Verlag, Hamburg.

⁵ László, B.(1908): A „Tetemre hívás” forrása. Egyet. Phil. Közlöny. 111-116. o.

egyik legrégebb német (frank) jogi mű, a Pactus legis Salicae (cca. 507-511) is leír olyan esetet, amikor medicinában jártas szakembert kérdeztek egy sérülés és a sérült halála közötti esetleges okozati összefüggésről.⁶ Orvos által végzendő halottvizsgálat szükségességének első, német nyelvű, jogszabályi megjelenése a Constitutio Criminalis Bambergiensis-ben⁷ történt 1508-ban. A 173. cikkelye szerint kérdéses halálok esetén kellett orvost (borbélyt) hívni. Később a Constitutio Criminalis Carolina (1532) is tartalmazott olyan rendelkezéseket, hogy azon esetekben, amikor valakit bántalmaztak, és a személy később elhalálozott, annak tisztázására, hogy a bántalmazás okozta-e a halálát halottvizsgálatot kell végezni.⁸

Angolszász területen halottkémekeket már a 8. századtól alkalmaztak, maga az összetett (adóbeszedő, igazságszolgáltató) koroner rendszer felállása Angliában azonban csak 1194-re tehető. A témát érintően feladatuk az erőszakos, hirtelen, nem természetes halálesetek kivizsgálása volt.⁹ Az angolok a halottkémi rendszert a 17. században exportálták az Új Világba. Az Amerikai Egyesült Államokban ma is ún. vegyes halottvizsgálati rendszer működik, azaz egyes területeken klinikai orvosok (medical examiners), másutt igazságügyi patológusok (forensic pathologists), míg vannak olyan megyék (counties), ahol nem orvosi végzettségű halottkémekek (coroners) végzik ezeket a feladatokat.

Csak érintőlegesen jegyzem meg, hogy hazánkban a halál bürokratizálódásának kezdete az abszolutizmus korára (1849–1861), kiteljesedése a 19. század második felére esett.

⁶ Groß, D. (2001) Die historische Entwicklung der äußeren und inneren Leichenschau in Deutschland: unter Berücksichtigung ethischer Fragen. Med. Dissertation. Universität Ulm.

<http://ediss.sub.uni-hamburg.de/volltexte/2007/3333/>

Letöltés ideje: 2015. 09. 11.

⁷ Bambergische Peinliche Halsgerichtsordnung

⁸ Schweitzer I (1986) Zu Problemen von Leichenschau und Totenbescheinigung unter besonderer Berücksichtigung des Strafrechts. Med. Dissertation. Universität Tübingen.

<http://ediss.sub.uni-hamburg.de/volltexte/2007/3333/>

Letöltés ideje: 2015. 09. 11.

⁹ <http://www.coronersociety.org.uk/history>

Letöltés ideje: 2015. 09. 15.

Az ember halála, nem természetes halál

A klasszikus igazságügyi orvostan döntő része ún. forenzikus tanatológia (vagy patológia), azaz az igazságügy tárgykörébe tartozó halálesetek vizsgálata. Halál csak akkor következhet be, ha azt élet is megelőzte, ezért jogi és orvosi értelemben halálról a terhesség 24. hetétől beszélhetünk,¹⁰ ennél korábbi eseményt, amely a méhen belüli magzat létezésének megszűnéséhez vezet, vetélésnek¹¹ nevezzük.

Az élet vége a halál időpontja. A halál fogalmát az Eütv.¹² XII. fejezetének halottakkal kapcsolatos rendelkezései határozzák meg. Az Eütv. 218. § (1) bekezdése definiálja a nem természetes halál fogalmát, amely szerint nem természetes a halál, ha a természetes módon való bekövetkezését a körülmények kétségessé teszik, így:

*„a) a halál tekintetében bűncselekményre utaló adat merül fel, vagy
b) rendkívüli halálnak minősül, azaz
ba) a halált baleset¹³ okozta, vagy a körülmények arra utalnak,
bb) a halált öngyilkosság okozta vagy a körülmények arra utalnak,
bc) a halál bekövetkezésének előzményei, körülményei ismeretlenek és
nem állnak rendelkezésre olyan adatok, amelyekből megalapozottan következtetni lehet a halál természetes okból történő bekövetkezésére,
bd) fogvatartott elhalálozása esetén.”*

¹⁰ Túlnő az értekezés keretein annak elméleti elemzése, hogy ha halálról már a terhesség 24. hetétől beszélhetünk, és a halált mindig az élet előzi meg, akkor az (emberi) élet kezdete biztosan nem a megszületés...

¹¹ Abortusz (lat.). Számos fajtája ismert: pl. fenyegető-, kezdődő-, befejezetlen-, komplett- (befejezett), művi-, kriminális abortusz.

¹² 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről.

¹³ Baleset az Eütv. halottakkal kapcsolatos fejezetének fogalom meghatározása szerint: „emberi szervezetet ért olyan külső hatás, amely a sérült akaratától függetlenül következik be és halált okoz”.

A törvény rendelkezései szerint a rendkívüli halál esetén követendő eljárást kell alkalmazni, a személyazonosság megállapításáig, ha az elhunyt személyazonossága ismeretlen. [Eütv. 218. § (2)]

Az idézett törvényi szabályozásnak megfelelően, valamint a halottvizsgálattal kapcsolatos részletszabályokat tartalmazó 351/2013. kormányrendelet¹⁴ rendelkezései alapján az alábbi alapelvek fogalmazhatók meg:

- A halál bekövetkezését halottvizsgálattal kell megállapítani.
- A helyszíni halottvizsgálat során meg kell állapítani a halál tényét, valószínűsíthető idejét és meg kell kezdeni a halálok megállapítását.
- A halál tényét mentőtiszt is megállapíthatja, az ok és az idő vonatkozásában csak orvos jogosult eljárni.
- A vonatkozó jogszabályi rendelkezések tartalmazzák, hogy ki a halál helye szerint az illetékes orvos.
- A helyszíni halottvizsgálatot az értesítést követően 4 órán belül, közterületen, járművön bekövetkezett halál esetén lehetőség szerint azonnal, de legkésőbb 2 órán belül meg kell kezdeni.
- A halottvizsgálat, olyan post-mortem diagnosztikai eljárás, ahol a helyes diagnózis felállításához a halál bekövetkezése helyének orvos által elvárható megismerésére, valamint speciális eszközökre is szükség lehet.
- A halál természetes vagy nem természetes módon következhet be.
- Ha a halál természetes módon következett be, vizsgálni kell, hogy a kórboncolás jogszabályi feltételei fennállnak-e.
- Ha a halál nem természetes módon vagy nem egyértelmű, hogy milyen módon jött létre, értesíteni kell a rendőrséget. Megérkezéséig a helyszínt biztosítani kell.
- A kikerülő hatósággal (szemlebizottsággal, illetőleg annak vezetőjével) konzultáció szükséges a halál bekövetkezése vonatkozásában.

¹⁴ 351/2013. (X. 4.) Korm. rendelet a halottvizsgálatról és a halottakkal kapcsolatos eljárásról

- Az elhunyt személyre vonatkozó orvosi előzményi adatok ismerete érdemi támpont a haláloki diagnózisokban, így ezek beszerzése alapvető fontosságú lehet.
- Ha a szemlebizottsággal történt eszmecserét követően a hatóság arra illetékes tagja úgy dönt, hogy a halál rendkívüli, akkor közigazgatósági hatósági eljárás keretében, ha döntése értelmében a halál bűncselekmény következtében jött létre, akkor büntetőeljárás keretében halottszemle történik. Amennyiben a rendkívüli halál törvényi feltételeinek fennállása nem egyértelmű, a hatóság ún. előzetes vizsgálatot tart. Halottszemlére ebben az esetben is szükség van.¹⁵

A halottszemle menete

A halottszemle közigazgatási hatósági-, vagy büntetőeljárásban, általában a helyszíni szemle részeként megtartásra kerülő, jogszabályban meghatározott, megfelelő felszereléssel és szakmai tudással rendelkező *orvos* közreműködésével végzett olyan vizsgálat, amelynek *célja* a holttest személyazonossága igazolásának (kiderítésének) elősegítése mellett:

- a halál tényének igazolása,
- a halál bekövetkezési idejének lehető legpontosabb megállapítása,
- valamint a halál valószínűsíthető okának véleményezése.¹⁶

Az idézett jogszabályok, valamint a kriminalisztikai ajánlások alapján az alábbi módszertani alapelvek figyelembe vétele javasolt:

- A halottszemle a holttest külső vizsgálatán túl a holttest ruházata, valamint a holttesten és az azon lévő ruházatban található dolgok

¹⁵ Angyal M., Kricskovics, A.: Helyszíni halottvizsgálat. Elméleti alapok és gyakorlati útmutató. Korszerű Családorvos Képzésért Alapítvány, Pécs, 2014. 27-29. o.

¹⁶ Angyal, M., Kricskovics, A.: Élő és halott személy vizsgálata. In: Gárdonyi, G. (szerk.): Módszertani útmutató 1. bűnügyi technikusok részére. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar, Budapest, 2014. 107-119. o. ÁROP 2.2.21 Tudásalapú közszolgálati előmenetel

vizsgálatát is jelenti. Emellett szükség lehet a szemlebizottság helyszíni kriminalisztikai tevékenységében történő közreműködésre is.

- A halottszemlén részt vevő orvos a holttest vizsgálatát követően részletes leletet (előzményi adatok, megtalálás körülményei, holttest elhelyezkedése, külvizsgálat, orvosi beavatkozások nyomai, hullajelenségek, sérülések) készít, majd azt a feljegyzéseivel és a megállapításaival együtt a hatóság rendelkezésére bocsátja. A halottszemle lényegi eleme a haláleset eseménysorának gondolati rekonstrukciója, és ennek a helyszíni észleletekkel történő megfeleltetésének ellenőrző vizsgálata.
- Rendkívüli halál esetén halottvizsgálati szaktanácsadó, bűncselekmény esetén igazságügyi orvosszakértő igénybevétele javasolt.
- A helyszíni halottvizsgálat (halottszemle) során a halottvizsgálati bizonyítvány megfelelő részeit ki kell tölteni, gondoskodni kell a holttestre történő azonosítók (lábcédulák) felhelyezéséről, valamint felügyelni kell a holttest helyszínről történő elszállítását is.

Külvizsgálat, ismeretlen személyazonosságú holttest

A holttest alapos vizsgálatához nélkülözhetetlen annak megelőző lemeztenítése. A ruházat eltávolítása minden esetben vetkőztetéssel, az orvos felügyeletével, lehetőleg orvos által, de legalább iránymutatásai szerint történjék. Ha az orvos személyesen végzi a vetkőztetést, akkor eredeti állapotában észleli a hullamerevség kialakulásának fokát, megismeri annak kimozgatásához szükséges erőt, könnyebben értékeli annak újrafajlásának mértékét.

A ruházat ollóval vagy egyéb eszközzel történő levágásától mindenképpen tartózkodni kell, mert ilyen esetben akaratlanul is tönkretethetünk meglévő, kriminalisztikai szempontból lényeges nyomokat, károsodásokat a ruházaton, illetve újakat hozhatunk létre, amelyek a ruházat, mint esetleges bűnjel későbbi vizsgálata során nehézségeket okozhat. Kivételes esetben, végső megoldásként mégis rákényszerülhetünk a ruházat levágására, abban az esetben, ha az erőltetett vetkőztetéssel további, jelentős sérüléseket okoznánk a holttesten, vagy ha a holttest végtagjainak mozgatása még nagy

erőkifejtés árán sem érhető el. Például, ha előrehaladott rothadás esetén az átázott ruházat túlzottan tapad a testhez, lehúzása során a felázott bőr is sérül; vagy fagyás, égés illetve nagy izomtömeg esetén a hullamerevség teljes kifejlődése mellett, ha féltő, hogy a végtagok erőltetett mozgásával azokon további sérüléseket, esetleg csonttöréseket okoznánk.

A ruházat eltávolítása során óvakodni kell attól, hogy véres testrészek vagy vérző sérülések érintése révén a ruházatot az eredetinel jobban beszennyezzük, vagy a vért más testrészekre rákenjük. A ruházat eltávolítását javasolt ruhaneműnként végezni. A vetkőztetés során a ruházat zsebeit átkutatva keresni kell a halálessel esetlegesen összefüggésben lévő lényeges tárgyakat, eszközöket, így személyazonosító okmányt, bűcsűlevelet, mobiltelefont, elkövetési eszközt stb.

Az orvos feladatai közé tartozik a ruházaton észlelt sérülések (folytonosság megszakítások, anyaghiányok), vagy szennyeződések összevetése a holttesten észlelhető sérülésekkel, elváltozásokkal, azok pontos elhelyezkedését, számát is ellenőrizve.

A meztelen holttest vizsgálata során általános megtekintés által illetve méréssel dokumentálni kell annak testhosszát, becsült testtömegét, testalkatát, fejlettségét, nemét, esetleges fejlődési rendellenességek, csonkolások jelenlétét. A részletes fizikális vizsgálat során a holttest mind elülső mind hátulsó felszínét át kell vizsgálni, különös figyelmet szentelve az összefekvő bőrterületekre (ilyenek lehetnek a hónaljárok, az emlők alatti területek). Ugyanígy a szemek, kötőhártyák, arcbőr, orr- és fülnyílások, szájnyalkahártya, fogak, szájüreg, felkarok, alkarok, szeméremtájék, külső nemi szervek, gáttájék és végbélnyílás bőrének megjelenésére, esetleges kóros elváltozására, sérülésére. A holttest csontos vázának áttapintásával esetleges külsőleg észlelhető töréseket, kóros mozgathatóságot kell keresni, így különösen az agykoponya, orrcsont, arccsont, járomívek, állkapocs, nyaki gerinc, mellkas, medence, háti- és ágyéki gerinc valamint a végtagok hosszú csöves csontjait végigtapintva, megmozgatva.¹⁷

¹⁷ Angyal M., Kricskovics, A.: Helyszíni halottvizsgálat. Elméleti alapok és gyakorlati útmutató. Korszerű Családorvos Képzésért Alapítvány, Pécs, 2014. 31-33. o.

Ismeretlen személyazonosságú holttest esetében a ruházat részletes dokumentálásának (szín, típus, márkajelzés, méretjelzés, szennyezettség, kopottság, sérülések stb.) kiemelt jelentősége van. Emellett jegyzőkönyvezni kell a holttestre vonatkozó mindennemű alkati jellegzetességet, valamint a különös ismertetőjegyeket, részletezve:

- a haj hosszúságát, jellegét, színét, esetleges festettségét,
- az orr, a fülek, az ajkak, és az arc egyéb jellegzetességeit,
- a testen található szőrzet különlegességeit,
- a tetoválások elhelyezkedését, nagyságát, alakját, színét, esetleg korát,
- a műtéti (és egyéb) hegek mibenlétét,
- jellegzetes festékes anyajegyek elhelyezkedését,
- a körmök állapotát,
- esetleges fejlődési rendellenességeket,
- valamint a meglévő szöveti hiányok, amputációk leírását.

Az azonosítás érdekében DNS vizsgálathoz mintát kell biztosítani. Ez – a holttest állapotától függően – lehet szájnyálkahártya törlet, vér, vagy egyéb szövet (pl. izom, csont, fog) is.

Az orvos feladati közé tartozik, illetőleg segítsége elvárható továbbá:

- hajminta biztosításában,
- mumifikálódott, vagy felázott holttest esetében az ujjnyomat, tenyérnyomat rögzítésénél,
- a részletes fogstátusz felvételekor,
- korábbi csonttörések maradványállapotának leírásakor is¹⁸

Hullajelenségek

¹⁸ Angyal M., Kricskovics, A.: Élő és halott személy vizsgálata. In: Gárdonyi, G. (szerk.): Módszertani útmutató 1. bűnügyi technikusok részére. Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Kar, Budapest, 2014. 117-118. o. ÁROP 2.2.21 Tudásalapú közszolgálati előmenetel

A halottvizsgálat során az orvos a halál óta eltelt időt az észlelhető hullajelenségek és a holttest környezetének vizsgálata, valamint az előzményi adatok együttes értékelésével állapíthatja meg. A hullajelenségeket megjelenési idejük szerint korai és késői hullajelenségekre oszthatjuk. A *korai hullajelenségek* köze tartozik:

- (1) a hullafoltok megjelenése (és ellenoldalon a hullai sápadtság),
- (2) a hullamerevség,
- (3) valamint a holttest hőmérséklet változása (kihűlés).

(1) A hullafoltok úgy alakulnak ki, hogy a halál bekövetkezését követően a gravitáció hatására az érpályában lévő vér a mélyen fekvő területekre süllyed (süllyedéses hullafoltok). Értelemszerűen, hanyatt fekvő halott esetében a háton és a végtagok hátsó részén, akasztott, függő halott esetében pedig az alsó végtagokon észlelhetők. Tekintettel arra, hogy a vér – legalábbis kezdetben – az erekben helyezkedik el, a nyomás alatt lévő területeken hullafoltok nem alakulnak ki. Amennyiben a személy hosszú, szenvedő megbetegedésben hunyt el és halálát megelőzően már vérkeringési elégtelenség állt fenn, a hullafoltok már röviddel a halál bekövetkezése után jól láthatók. Általánosságban elmondható, hogy a hullafoltok a halál bekövetkezése után 2-4 órával kezdenek el kialakulni.¹⁹ A kezdetben össze nem függő, folt- illetve felhőszerűen elrendeződő hullafoltok ujjal könnyen, teljesen elnyomhatók, a holttest helyzetének változtatására vándorolnak. Ezt követően kiterjedésük fokozatosan nő, összefüggővé válnak, a nyomásnak ki nem tett, mélyen fekvő területen mutatkoznak, majd a hullai véralvadék illetve beivódás megjelenésével elnyomhatóságuk illetve vándorlásuk mértéke csökken. A holttest megtalálási helyzetével össze nem egyeztethető elhelyezkedésű hullafoltok a holttest halál utáni mozgatására utalnak, ez a jelenség az idegenkezűség, bűncselekmény gyanúját vetheti fel. A hullafoltok

¹⁹ Mallach, H. J.: Zur Frage der Todeszeitbestimmung. Berlin Medizin, 1964/18. 577-588. o.

oltok színe függ a vörösvértettek oxigenizáltságától, így általában (szobahőmérsékleten) sötét-szederjések, míg hideg környezetben inkább világosszederjések.

A bomlási folyamatok révén az érfalak folyadék visszatartó képessége elégtelenné válik és a vér a környező területekbe szivárog, megfesti azokat, létrehozva az ún. beivódásos hullafoltokat. A beivódásos hullafoltok időbeni megjelenése az egyéni adottságoktól, külső körülményektől jelentős mértékben függhet. Komfort körülmények között (átlagos páratartalom mellett, szobahőmérsékleten) megjelenésük 1-2 nap után várható. Jellemzőjük, hogy a mélyen fekvő területeken lévő erek a beivódás következtében kirajzolódnak és a környező lágyrészekben a hullafoltok a beivódás miatt már nem elnyomhatók. A hullafoltok színe – adott körülményektől függően – utalhat a halál okára: pl. kis kiterjedésű, világos hullafoltok elvérzésre, cseresznyepiros hullafoltok szén-monoxid mérgezésre, barna hullafoltok egyes gombák által okozott mérgezésre jellemzőek.

A hullafoltok megjelenésének, kiterjedésének, vándorlásának és beivódásának sebességét leginkább meghatározó tényezők a külső hőmérséklet, az érpályában található vér mennyisége és alvadékonysága. Így a holttestek hűtése mellett akár néhány héten keresztül is megtartott lehet a hullafoltok elnyomhatósága, illetve gátolt azok beivódása (a környező szövetek lebomló vérfesték okozta elszíneződése). A hullafoltok diszkrét megjelenése felveti a súlyos fokú vérszegénység, külső vagy belső elvérzés gyanúját.

A halott arcának sápadt-fehér ábrázolása közismert. Az előző pontban tárgyaltakból következik, hogy amennyiben a keringés leállását követően a vér a mélyen fekvő területekre süllyed, az ellenoldali terület vértelen, sápadt lesz (hullai sápadtság). Hason fekvő holttest esetén tehát a háti felszín a sápadt.

(2) A hullamerevség kialakulása az élettani (fiziológias) izom kontrakcióhoz hasonló biofizikai jelenség.²⁰ Először a mimikai izmokban, rágóizmokban jelentkezik, komfort körülmények között a halál beállta után 2-4

²⁰ Az izomzat oxigénhiányos környezetben folyamatosan csökkenő adenizon-trifoszfát (energiatároló molekula) koncentrációja miatt az izomfehérjét alkotó aktin-miozin komplexum összehúzódott állapotban rögzül, ezáltal az izomrostok rövidülnek, merevvé válnak, elaszticitásuk csökken.

órával. Ezt követően a testen a fej felől a talp irányába folyamatosan alakul ki az egyes izomcsoportokban.²¹ A hullamerevség megjelenéséhez és teljes kifejlődéséhez szükséges időtartamot jelentős mértékben befolyásolja több külső és belső tényező, amelyeket figyelembe kell venni a halál óta eltelt idő véleményezéséhez.

A belső tényezők közé tartozik az izomzat halált közvetlen megelőző energiatartalékainak mértéke, így a kifejezett fizikai megterhelés vagy a kóros lesoványodás. Ilyen esetekben és különböző görcsállapotokat követően, ha eleve alacsony az izomsejtek energiatároló molekula (adenizintrifoszfát, ATP) koncentrációja, a hullamerevség jellemzően rövidebb idő után és kisebb intenzitással fejlődik ki. A merevség mértékét meghatározza az izomzat tömege is. A külső tényezők közül a legjelentősebb befolyással a környezeti hőmérséklet bír; alacsony hőmérsékleten, később fejlődik ki, de hosszabb időn (akár heteken) keresztül is fennállhat, míg nagy melegben akár néhány órán belül is oldódhat.²²

A halált követően mintegy 24 órával már az egész testen észlelhető és ugyanilyen időtartamban fenn is marad. A harmadik napon a kialakulás sorrendjében oldódik, amely oldódásért már biokémiai folyamatok (izomfehérje bomlás) okolhatók. Az egyes fázisokat különböző megbetegedések és kórállapotok (görcsös, lázas állapotok, testi leromlás, fáradtság, heveny koponyaűri trauma) jelentős fokban befolyásolhatják. Fontos kiemelni, hogy a hullamerevség az egyes izületeknek megfelelően kimozgatható, tehát vizsgálatukat a holttest mozgatása előtt célszerű megejteni. Hasonlóan a hullafoltokhoz, kizárólag a hullamerevség vizsgálatán alapuló, halál idejére levont következtetések önmagukban jelentős hibalehetőséget rejtenek, azok csak a többi hullajelenséggel együtt értékelendők.

(3) A halál bekövetkezését követően a fiziológiás hőreguláció megszűnik, ugyanakkor a testfelületről történő passzív kipárolgás – a külső hőmérséklet függvényében – folytatódhat. Ennek következménye, hogy a testhőmérsékletnél alacsonyabb környezeti hőmérséklet esetén a halott teste hőt

²¹ Első leírója után Nysten szabálynak hívjuk.

²² Madea, B. – Dettmeyer, R.: *Ärztliche Leichenschau und Todesbescheinigung*. Deutsches Ärzteblatt, 2003/48. 3161-3179. o.

veszít, kihűl. (Amennyiben a külső hőmérséklet a testhőmérsékletnél magasabb, a fentiekből következően, a holttest hőmérséklete emelkedik.) Megfigyelések és számos tudományos kísérlet alapján megállapítást nyert, hogy a holttest maghőmérsékletének halál utáni változása (csökkenése) és a halál óta eltelt idő között – több változó figyelembevételével – közel lineáris (fordított exponenciális) összefüggés mutatkozik. A tudományos kísérletek számos matematikai modell és képlet kidolgozását eredményezték, amelyek közül a legelterjedtebben használt és a legelfogadottabb, Claus Henssge német igazságügyi orvosszakértő nevéhez fűződő, dupla exponenciális modell alapú módszer.²³

A holttest és környezete közötti hőmérséklet kiegyenlítődés – a holttest kihűlése – nem közvetlenül a klinikai halál beálltát követően indul meg, azt egy ún. hőmérsékleti plató fázis kialakulása előzi meg, amikor a maghőmérséklet akár 1-3 órán keresztül is megőrizheti eredeti, kiindulási értékét (végbélben mérve átlagosan 37,2 °C), esetlegesen akár minimális emelkedése is megfigyelhető. A folyamat kialakulásához kisebb részben a máj és izomzat glikogénlebontási²⁴ tevékenysége, valamint az elszaporodó bélbaktériumok hőtermelése járul hozzá, nagyobb részben azonban a plató fázist a bőralatti zsírszövet és ruházat szigetelő funkciója okozta hőmérséklet gradiens kifejlődésének elhúzódása okozza. Ebből következően korpulens testalkatú vagy több rétegű, vastag téli ruházatot viselő holttestek esetében a maghőmérséklet hosszabb időn keresztül (akár 3-4 óra) is állandó maradhat, míg ellenkező esetben a platófázis akár teljesen el is maradhat.

A holttest maghőmérséklete és a környezeti (levegő-, és/vagy érintkező felület, közeg) hőmérséklet között túlnyomórészt hőáramlás (konvekció) útján kialakuló hőcserélődés mértéke számos külső és belső befolyásoló tényező függvénye. Ezek közül a legjelentősebbek a testtömeg, a ruházat vastagsága, rétegeinek száma, a környezeti hőmérséklet, az érintkező felület hővezető tulajdonsága, a környezet- és ruházat nedvessége valamint a

²³ Henssge, C.: Death time estimation in case work I. The rectal temperature time of death nomogram. *Forensic Science International*, 1988, 38/3-4. 209-236. o.

²⁴ A glikogén (állati keményítő) a glükóz (szőlőcukor) poliszacharid (nagy molekulájú szénhidrát) származéka. Funkciója a sejten belüli rövid távú energiaraktározás.

légmozgás. A vastag zsírréteg és ruházat szigetelő funkciója révén lassítja a hőcserélődést, míg a nedves, szellős közeg azt inkább felgyorsítja.

A holttest halált követő lehülésének sebessége jelentős részben a környezeti hőmérséklet függvénye. Minél magasabb a különbség a mag- és környezeti hőmérséklet között, annál gyorsabb ütemű a kihülés. A gyakorlatban a helyszíni átlag hőmérséklet meghatározása a legcélravezetőbb, amely azonban sokszor pontosan nem lehetséges. Gondolni kell a külső hőmérséklet halált követő, mesterséges változásaira is (pl. hozzátartozók, mentősök, rendőrök általi szellőztetés), amelyek tényét mindenképp rögzíteni kell, majd a mérést a közel eredeti körülmények helyreállítását követően kell elvégezni.

Vízben, nedves közegben található holttesteknél a kihülés mértéke akár többszöröse is lehet a levegőn tapasztaltaknál, így ha a holttest, akár részlegesen is vízben található, akkor nem a levegő, hanem a víz hőmérsékletének meghatározása szükséges.²⁵

A hullajelenségek vizsgálatát követő, a halál idejére vonatkozó véleményalkotásnál tehát a szakértőnek az ismert egyedi befolyásoló tényezőket (pl. lázas állapot, kifejezetten vékony testalkat), valamint a külső körülményeket (pl. a holttest ruházata, külső hőmérséklet) is figyelembe kell venni. A talált jelenségeket célszerű összefüggéseikben vizsgálni.²⁶

A *késői hullajelenségek* megjelenéséért a szövetek bomlása (rothadása) tehető felelőssé. A rothadás feltétele, hogy megfelelő hőmérséklet, nedveség (páratartalom), valamint oxigén és mikrobák álljanak rendelkezésre. A rothadás a holttest szöveteinek baktériumok illetve kisebb mértékben gombák általi lebontásának folyamatát takarja. A folyamat a keringés és az immunrendszer működésének megszűnésével a bélbaktériumok által csaknem azonnal elindul, azonban a hőmérséklettől függően akár 24-36 óra is eltelhet az első külsőleg is észlelhető elváltozás, a hasfal zöldes-szürke elszíneződésének megjelenéséig. Ezt követően jelennek meg a beivódásos hullafoltok, amelyek a felszínes visszeres hálózatnak megfelelően sötét-

²⁵ Henssge, C.: Todeszeitbestimmung an Leichen. Rechtsmedizin, 2002, 12/2. 112-128. o.

²⁶ Angyal M.: Igazságügyi orvostan a büntetőjogi gyakorlatban. Tansegédlet. PTE ÁJK, Pécs, 2001. 7-9. o.

vörhenyes, faágszerű mintázatot, helyenként márványozott rajzolatot adnak a bőrnek. A baktériumok gázképzése (kén-hidrogén, metán) a szövetek zöldes elszíneződésén túl a lazább szöveti szerkezettel bíró testrészek, így a has, az arc, illetve herezacskó jelentős felpuffadását eredményezi. A rothadás következtében a szöveti kapcsolatok felbomlanak, a szövetek elfolyósodnak, a holttest jellegzetes szagot áraszt. A rothadás e kezdeti, anaerob körülmények között zajló folyamatait „nedves” szakasznak nevezik.

A tavasztól ősziig tartó időszakban a holttest szöveteinek legnagyobb mértékű lebomlását – amennyiben ahhoz hozzáférnek – a rovarok végzik. A különböző légyfajok szinte a halált már közvetlenül követően lerakják petéiket a holttest nedvesebb részeire, jellemzően a különböző testnyílások környezetébe, azok üregeibe, a szemek vagy sérülések területére. A fajtól és az éghajlati körülményektől függő időt követően e petékből álcák fejlődnek ki, amelyek megkezdik a környező szövetek bontását. Ez a folyamat a nyári, meleg időszakban gyors és nagy mértékű lágyrészvesztéshez vezethet. A holttesten így létrejövő nyílások eredményezik a rothadás második, ún. „száraz” szakaszát, amikor is az eredetileg anaerob baktériumokat leváltják az aerobok,²⁷ a szövetek idővel inkább kiszáradnak, megszikkadnak, jellegzetes záptojáshoz hasonló szúrós szagot árasztanak.

A különböző légyálcák mellett más rovarok (darazsak, bogarak, hangyák), rágcsálók (pl. patkányok) valamint nagyobb testű emlősök (kutyák, macskák, sertések, vadállatok) is hozzájárulnak a lebomlási folyamathoz. A nagyobb testű emlősök a holttest egyes részeit akár jelentős távolságokra is széthordhatják, megnehezítve így a halottvizsgálatot végzők munkáját.

A rothadás a belső szerveken is kialakul, szintén nehezítve az objektív patológiai megállapításokat. Amennyiben valamely kialakulási feltétel²⁸ nem teljesül, a rothadás módosulata alakul ki (pl. vízben lévő holttest felázik, macerálódik, száraz melegben a test mumifikálódik, illetve magas alkáli földfém tartalmú vizes közegben hullaviaszos átalakulás, mocsaras területen lévő holttestben ún. tőzegcserzés jön létre).

²⁷ Az anaerob baktériumoknak nincs szükségük oxigénre szaporodásukhoz, míg az aeroboknak van.

²⁸ A biológiai égéshez oxigén, megfelelő hőmérséklet, páratartalom és mikrobák együttes jelenléte szükséges.

Évek, évtizedek múltán (függően a környezeti feltételektől) a holttest skeletizálódik,²⁹ a csontok elvesztik lágyrész borításukat. Eldöntendő, alapvető kérdés ilyen esetekben, hogy a csontváznak, csontvázletnek „csupán” archeológiai (történeti) vagy forenzikus jelentősége van? A kérdés megválaszolása igazságügyi antropológus szakértő segítségét igényelheti.³⁰ A szakértő feladatát képezi emellett a csontokból, erősen oszlott, vagy azonosítatlan emberi maradványokból történő személyazonosítás is.

Sérülések a holttesten

A holttesten található sérüléseket pontokba szedve, fejtetőtől talpsíkgig és balról jobbra haladva, testtájékonként, fix anatómiai ponthoz mérten (szükség esetén a talpsíktól, fejtetőtől vagy a középvonaltól mért távolság megadásával), metrikus kiterjedési adatokkal (hossz, szélesség, mélység), jellemzőik (pl. színük) részletezésével kell megadni. A szakszerű leletből általában következtetni lehet a sérülést okozó erőbehatás jellegére (pl. tompa vagy éles eszköz által okozott), annak nagyságára (kis-, közepes-, vagy nagy erőbehatásra alakult ki) irányára is. A sérülés jellegzetes elhelyezkedése emellett az önképzőség, idegenképzőség kérdéskörében is fontos szempontokat szolgáltat.

A leggyakoribb sérülések *fizikai*, *kémiai*, vagy *biológiai* ártalom következtében jönnek létre. A *fizikai* ártalom lehet

- mechanikus jellegű,
- hőhatás,
- elektromos áram hatása,
- sugárhatás.

²⁹ (Lat.): A csontok elvesztik lágy részeiket. Csontvázzá válik.

³⁰ MANN, Robert W. – UBELAKER, Douglas H.: The Forensic Anthropologist. FBI Law Enforcement Bulletin, 1990/59(7). 20-23. o.

Kémiai jellegű károsodás általában savak, vagy lúgok hatására alakul ki. A *biológiai* kóroktanú sérülések közé a mikróbák (baktériumok, gombák, vírusok) által okozott fertőzések sorolhatók.

További osztályozásra adhat lehetőséget, hogy a sérülés (seb)

- élhatásra, vagy tompa erőművi behatásra alakulhatott-e ki,
- fedett, vagy a bőr folytonosságát megszakító un. nyílt sérülés-e,
- a halált megelőzően (intra-vitálisan), vagy utána (post-mortem) jött-e létre.

Klasszikusan éllel és/vagy hegygel rendelkező eszköztől alakul ki

- a szúrt sérülés,
- a metszett sérülés,
- a vágott sérülés,
- a hasított sérülés.

A testfelszínt ért tompa erőbehatások által létrehozott sérülések közül kiemelendő

- a (hám)zúzódás,
- a vérbeszűrődés,
- valamint a repesztett sérülés.

Sok esetben a lehetőségek többes kombinációjával találkozunk, a harapott-, termikus-, elektromos áram okozta-, valamint lőtt sérülések pedig önmagukban is speciális szakértelmet igényelhetnek.

A vélemény megállapításai

A halottvizsgálat céljaiban megfogalmazottaknak megfelelően, annak befejezését (valamint halottszemle esetén a szemlebizottsággal történt konzultációt) követően az orvos – a halál tényének közlése után – nyilatkozik annak

- időpontjáról, idő intervallumáról,
- a halálhoz közvetlenül vezető elváltozásokról, megbetegedésekről,
- a halálhoz vezető, a közvetlen halálokot létrehozó kóroki folyamatról,
- valamint a halál neméről (természetes, balesetszerű, idegenkezű, önkezű).

A válaszok valószínűségi szintjének ki kell tűnni a megállapításokból, hiszen számos esetben a meglévő adatok elégtelenek lehetnek a bizonyosság kimondásához, a határozott véleményalkotáshoz.

A halottszemle részeként megtörtént halottvizsgálat megállapításai döntőek az eljárás későbbi kimenetelét illetően, tehát az elnagyoltan, felületesen, vagy szakszerűtlenül végzett tevékenység megnehezítheti, adott esetben lehetetlenné teheti az eljárás sikeres, megnyugtató lezárását. Előírás, hogy az orvos tevékenységét a szemle során a szakmai előírásoknak megfelelően végezze, ugyanakkor kívánatos, hogy tudomással bírjon a szemle egyéb megállapításairól is, hogy véleményét – a halál idejére és valószínűsíthető okára, természetére nézve – mindezek alapján alapos körültekintéssel hozhassa meg. Amennyiben bűncselekmény gyanúja merül fel, a halottszemle során az orvos feladata tehát bővíthet releváns biológiai nyomok, anyagmaradványok felkutatásával, valamint további vizsgálatokhoz történő szakszerű biztosításával. Ennek megtörténte a jegyzőkönyvben utalni kell.

Összefoglalás

A tanulmányomban megpróbáltam a halottszemléken részt vállaló rendőri állomány számára egy olyan halottvizsgálati módszertant bemutatni, amely közérthetősége révén is elősegítheti az orvosi halottvizsgálat menetének

megismerését, bemutatja a kriminalisztika és a forenzikus medicina határainak változóságát, és alkalmas lehet arra, hogy a bűnügyi állomány – akár kritikus szemmel – nyomon követhesse a halottszemléken történő orvosi ténykedést. Emellett a tanulmány vezérfonal lehet a (nem igazságügyi orvostani végzettségű) orvosoknak ahhoz, hogy a halottvizsgálatok alkalmával munkájukat hatékonyabban, szakmaiabban és a nyomozó hatóságok teljes megelégedettségével tudják elvégezni.

A tanulmány mellett (informatikai segítséggel) készítettem egy – megítélésem szerint egyszerűen kezelhető – halottvizsgálati alkalmazást, amely Android operációs rendszereken (mobil telefonokon, tableteken) használva kiválthatja a jelenlegi, kézírással történő jegyzőkönyvezést, feljegyzés készítést. Az alkalmazás alkalmas arra, hogy a szöveges részek mellett (helyszínen készült) kép- és hangfájlokat is kezelni tudjon. Későbbiekben – igény szerint – bővíthető és módosítható, a bevitt adatokból (leletből) elkészíti a véleményi rész vázát, majd ezeket követően az elkészült dokumentum (.doc file) pedig elektronikus úton exportálható (email-ben elküldhető).

Reményeim szerint a közzétett ismeretanyag és az informatikai fejlesztés együtt nem csak hatékonyabb (orvosi, rendőri) munkavégzést tesz majd lehetővé, hanem a közigazgatósági hatósági- és büntetőeljárás jegyzőkönyvezésre vonatkozó szabályainak való jobb megfelelést is.

Az alkalmazás felhasználó dokumentációja

Leírás

Az alkalmazás célja a helyszíni halottvizsgálatot végző személy munkájának segítése, megkönnyítése. Egy olyan digitális vezérfonal, amely a tanulmány szöveges részével (vagy ilyen ismeretek birtokában) orvosok, szakavatott laikusok (rendőrök) számára is alkalmas lehet halottvizsgálatok végzése során annak támogatására, illetőleg történései nyomon követésére.

Lehetőségek az alkalmazáson belül:

- A *Halottvizsgálati jegyzőkönyv* illetve a *Halottszemle keretében történt halottvizsgálati jegyzőkönyv* készítése, mely tartalmát a szükséges mezők kitöltése adja.
- Az egyes mezőknél a lehetséges értékek bővítése/testreszabása.
- A jegyzőkönyv elmentése és a szerkesztés folytatása a korábban mentett állapotról (bármelyik korábban mentett jegyzőkönyv szerkeszthető később).
- A *Henssge formula* alapján a halál lehetséges idejének kiszámolása (külső weboldal segítségével – internet kapcsolat kell hozzá).
- Helyszínen készített *fényképek* készítése és hozzáfűzése a jegyzőkönyvhöz.
- Helyszínen készített *hangfájlok* (pl. diktált jegyzőkönyvi részek) készítése és hozzáfűzése a jegyzőkönyvhöz.
- A megadott adatok alapján a jegyzőkönyv elkészítése *.doc* formátumban.
- A jegyzőkönyv „on-demand” elküldése email-ben.

Az alkalmazás *Android* alapú eszközökre készült.

Az alkalmazás által az Android API-k közül a legalacsonyabb támogatott verzió a 14-es. A tesztelés Android 17, 19 és 21-es API-t használó készülékeken – mobiltelefonon és tableten – történt.

Az 1. számú táblázat ad áttekintés az Android API száma és az ezt használó verziók között:

Code name	Version	API level
Lollipop	5.1	API level 22
Lollipop	5.0	API level 21
KitKat	4.4 - 4.4.4	API level 19

Code name	Version	API level
Jelly Bean	4.3.x	API level 18
Jelly Bean	4.2.x	API level 17
Jelly Bean	4.1.x	API level 16
Ice Cream Sandwich	4.0.3 - 4.0.4	API level 15, NDK 8
Ice Cream Sandwich	4.0.1 - 4.0.2	API level 14, NDK 7

1. számú táblázat

(forrás: <https://source.android.com/source/build-numbers.html>)

Az alkalmazás jelenlegi verziója v1.0. Ez tehát kezdeti – béta – verzió, hivatalos tárolóhelye: <https://github.com/levios/Halottvizsgalat>

Erre a helyre vannak feltöltve az újabb verziók és a frissítések, illetve a forráskód is. A telepítő fájl letölthető innen:

<https://drive.google.com/folderview?id=0B1pdnBSy3BI-wWxo1QzZYY04xeG8&usp=sharing>

Az alkalmazás telepítése

Az alkalmazás egyetlen *.apk* kiterjesztésű fájlból áll. Ezt rámásolva a készülékre, majd a fájlt megnyitva indítható el a telepítés. Ehhez jóvá kell hagynunk az alkalmazás futásához szükséges jogosultságokat.

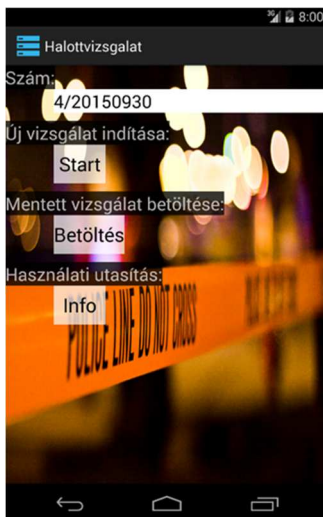
Az alkalmazás indítása

A kezdőképernyőn 3 lehetőség közül lehet választani:

- a *Start* gombra kattintva új vizsgálatot lehet indítani,
- a *Betöltés* gombbal előzőleg mentett vizsgálatot lehet kiválasztani és azt folytatni,

- az *Info* gomb a használati utasítást nyitja meg, amely egy PDF fájl.

Ezek a lehetőségek láthatók az alábbi ábrán:

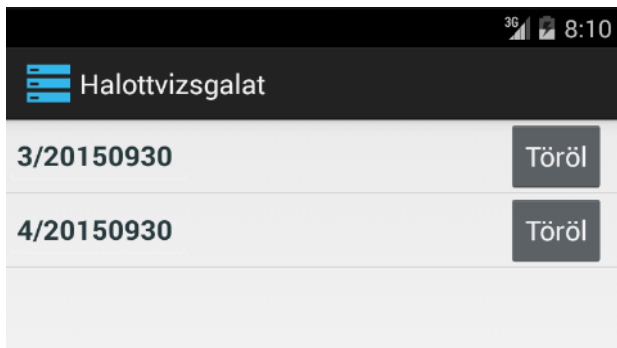

1. számú ábra

Ez az alkalmazás kezdőképe, innen lehet továbbnavigálni.

Mentett vizsgálat betöltése

A már mentett vizsgálatokat a *Betöltés* gombra kattintva tudjuk elérni. Itt kilistázza nekünk az alkalmazás a mentett vizsgálatokat, melyek közül érintéssel tudunk választani. Korábban mentett vizsgálatot törölni is tudunk.

2. számú ábra Mentett vizsgálatok listázása

Új vizsgálat indítása

A *Start* gombra kattintás után lehet új vizsgálatot indítani. Ez egy 7 fület tartalmazó képernyő. Itt az alkalmazás lehetőséget ad minden szükséges információt megadására.

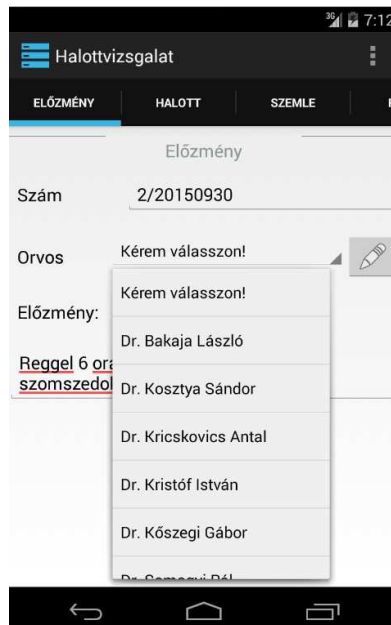
A hét fül a következő:

- Előzmény
- Halott
- Szemle
- PMI³¹ – 1.
- PMI – 2.
- Külvizsgálat
- Sérülések

Az alkalmazás részletes bemutatása

A fülek logikai sorrendben vannak. Az *Előzmények* fülről az 3. kép ad szemléltetést.

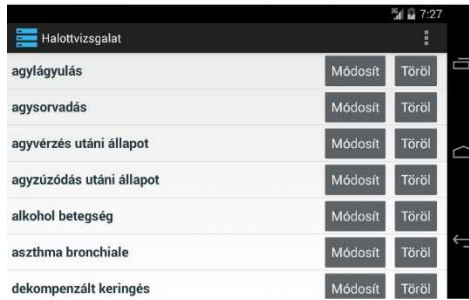
³¹ Post-Mortem Interval rövidítése

3. számú ábra
Előzmények fül

Látható, hogy van mező, ahol a felhasználó önkényesen írhat be szöveget, de van olyan is, ahol előre megadott listából tud választani. Ez a lista természetesen szerkeszthető a sor jobb szélén lévő kis ceruzát ábrázoló gombbal. Új elemeket adhat hozzá a felhasználó, a meglévőeket pedig módosítani vagy törölni is tudja, ezáltal testre szabhatja az alkalmazást. A változtatások permanensek lesznek, tehát később, minden új alkalmazás indításkor már ezek az értékek fognak szerepelni.

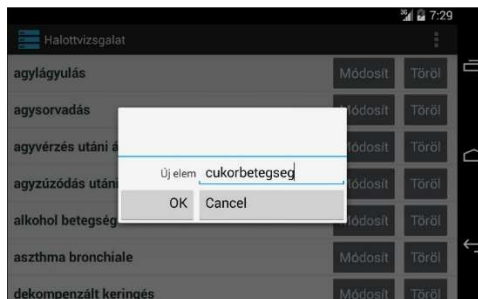
Egy ilyen szerkeszthető lista látható a következő ábrán.

4. számú ábra
Szerkeszthető listák

Ha a felhasználó egy értéket módosítani szeretne, akkor a kurzort a szövegre mozgatja, majd módosítja az értéket, végül rákattint a *Módosít* gombra. Ez szintén permanensen megváltoztatja az adott értéket.

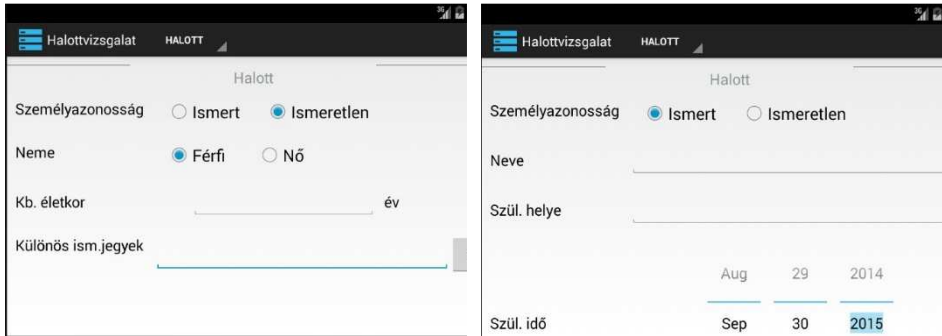
Ahogy az 5. ábrán látszik, új elemet a képernyő jobb felső sarkában lévő beállítások menüre kattintás után, az *Új elem hozzáadása* menüponttal lehet hozzáadni. Ezután a felugró ablakban lehet beírni az új elem értékét. A lista automatikusan frissül az új értékkel.

5. számú ábra
Új elem hozzáadása

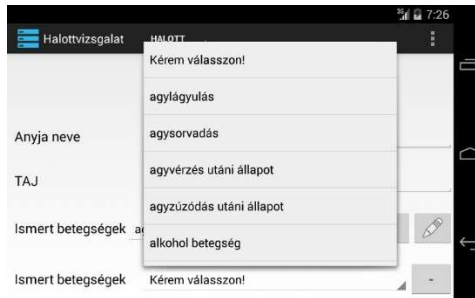
A fülek között és a füleken belül az egyes beviteli mezők között is van logikai kapcsolat. Például változnak a *Halott* fülön a halotról megadható információk attól függően, hogy a halott személyazonossága ismert-e vagy sem. Ha a felhasználó az *Ismeretlen* lehetőségeket választja, akkor – mint az a 6.a. ábrán látszik – az alkalmazás a halott *nemét*, valószínűsíthető

életkorát és különös ismertetőjegyeit várja el, míg ha a személyazonosság *Ismert*, akkor automatikusan átvált az alkalmazás és a bemeneti mezők a név, születési hely lesznek.

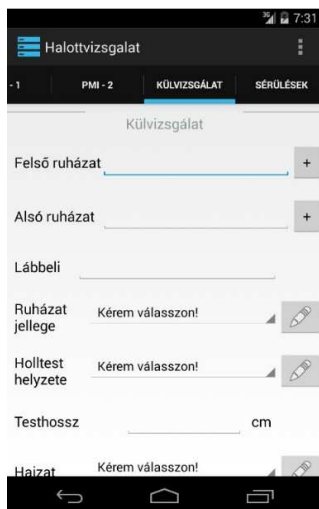
6. a/b. számú ábra
Halott személyazonosság megadása

Sokszor az a követelmény, hogy a felhasználó ne csak egy, hanem több értéket is meg tudjon adni egy résznél. Ahogy az a 7. ábrán is látszik, a felhasználó több *Ismert betegség* is meg tud adni, új betegség megadását a sor jobb szélén lévő „+” gombbal lehet elérni. Már hozzáadott sort pedig a „-” jelzésű gombbal lehet kitörölni.

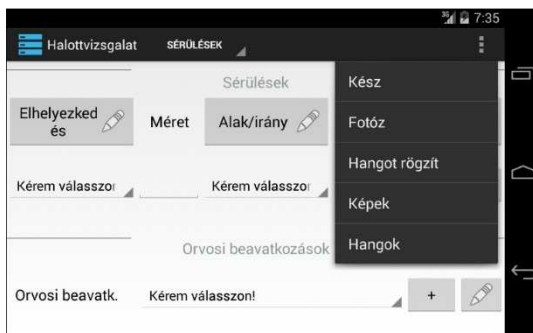
7. számú ábra
Ismert betegségeket tartalmazó lista

Ugyanilyen követelmény még például, hogy a felhasználó a külvizsgálat fölön fel tudja sorolni a különböző ruhadarabokat.

8. számú ábra
Ruházat részletezése

Ha a felhasználó már végzett a kitöltéssel, akkor a jobb felső sarokban lévő beállítások menüben a *Kész* gombra kattintva tud eljutni a végső képernyőre, ahol a jegyzőkönyvvel kapcsolatos adatokat tudja megadni.

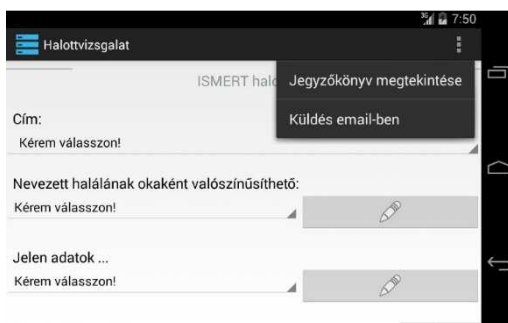
9. számú ábra
Jegyzőkönyvvel kapcsolatos adatok megadása

A 9. ábrán az is látszik, hogy szintén ezen a menün keresztül lehet fényképet készíteni illetve hangfájlt felvenni, valamint ugyancsak itt lehet megtekinteni a már elkészített képeket és audio fájlokat.

A 10. ábrán pedig már a végső képernyő látszik, ahol a felhasználó megadhatja a jegyzőkönyvre vonatkozó adatokat, illetve véleményezheti a halál lehetséges okát, továbbá kiegészítő megjegyzést tehet stb.

Az itt megadott adatok szintén részét fogják képezni a riportnak, amely egy Microsoft Word (.doc) dokumentum. Ezt a program a megadott adatokból generálja.

Ahogy szintén a 10. ábrán megfigyelhető, a felhasználó megtekintheti a riportot rögtön, vagy lehetősége van email-ben is elküldeni magának akár azonnal (ha van internet elérése), vagy később is.

10. számú ábra
Jegyzőkönyv megtekintése, küldés módja

Fontos kiemelni, hogy az alkalmazás mindent automatikusan ment, tehát nincs szükség a felhasználónak semmilyen manuális mentést végeznie, és ott tudja legközelebb folytatni a munkát, ahol abbahagyta.

Megjegyzések

A program jelenleg is fejlesztés alatt áll, kisebb hibák még előfordulhatnak. Mobiltelefonon a generált Word dokumentum megjelenítésére a *Microsoft Word* alkalmazás biztosan képes. (Egyéb alkalmazás is képes lehet persze

rá). Ahhoz, hogy a felhasználó az Android eszközén megtekinthesse a generált *.doc* fájl tartalmát, szükséges tehát ez a program, mely ingyenesen elérhető a Google Play-en keresztül:

<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.microsoft.office.word&hl=hu>

Újra a szemle jogi szabályozásáról¹

Az új büntetőeljárásról szóló 2018. július elsejétől hatályos 2017. évi XC. törvény a szemle szabályozásában több ponton is előrelépett. Olyan garanciális elemeket emelt a ma hatályos rendeleti szintről a törvényi szabályozás szintjére, mint az utólagos ellenőrizhetőség követelménye, vagy a szemletárgy felkutatása, összegyűjtése menetének rögzítési kötelezettsége. Továbbá megalkotta a szemle kapcsán a teljes kikényszeríthetőség elemeit is. Ezek jelentős lépések, mivel a változások a „jó szemle” egyik alapvető kritériumának,² a rekonstruálhatóság követelményének irányába hatnak. Megváltozott a szemle helyszínen tartásának szabálya is, így az - üdvözölhető módon -, igazodva a gyakorlathoz: főszabállyá vált. Doktori értekezésemben hosszasan kifejtettem azt, hogy miért javaslom a büntetőeljárás törvény egyes szabályainak megváltoztatását. Így ezekkel nem kívánok ismételtelen foglalkozni. Az új törvény végrehajtási rendeletei most készülnek. Jelen tanulmánnyal a kodifikációs munkához kívánok javaslatokat tenni, ötleteket adni, amelyek talán a bűnügyi technikai munka akkreditációjához is jó alapot szolgáltathatnak.³

A sokszor emlegetett „helyszínes bűncselekmények” és „nem helyszínes bűncselekményeknek” (és ennek kapcsán a „szemleköteles- és nem

¹Gárdonyi Gergely: A szemle jogi szabályozása In: Verebélyi Imre (szerk.): Az állam és jog alapvető értékei a változó világban: Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola konferenciája 2012. 136-145.

² Gárdonyi Gergely: A szemle szerepe a hazai büntetőeljárásban Doktori Értekezés 2017.

³ vö. KOVÁCS GÁBOR (2017): Az Európai Forenzikus Tudományos Térség (EFSA-2020) megalkotásának koncepciója. Jog-Állam-Politika, 2017/1.; Petrétei Dávid: A helyszíni tevékenység akkreditálása Magyar Bűnüldöző 2016/1. 71-77.

szemleköteles bűncselekményeknek”) a Btk. különös részi tényállása szerinti felosztása nem napjaink találmánya. Erről a múlt században heves viták folytak olyan jónévű kriminalisták között, mint Katona Géza, Dobos János⁴ és Pusztai László.⁵ E témával korábban már foglalkoztam,⁶ amelynek során kifejtettem, hogy véleményem szerint nem lehet egy eljárásjogi cselekményt kógens módon elrendelni, egyetlen, anyagi jogi szempont alapján (tehát egy cselekmény büntetőjogi minősítése alapján). A szemle ugyanolyan, a büntetőeljárás törvényben nevesített bizonyítási eljárás, mint például a felismerésre bemutatás, vagy a bizonyítási kísérlet. Mégsem beszélünk például „felismerésre bemutatás-köteles” bűncselekmények köréről. Ennek oka, hogy az egyes bizonyítási eljárásokat a nyomozó hatóság belátása szerint, a tényállás megfelelő felderítése, bizonyítása érdekében alkalmazza. Az eljárások lefolytatása az adott ügy számos jellemzőjétől, valamint a bizonyítandó ténytől függ, így kógens előírása értelmetlen és általában eredménytelen.⁷ Természetesen ez nem jelenti azt, hogy a bűncselekmény helyszínét nem kell szakembernek megtekinteni. Azonban abban az esetben, ha a szemlétől eredményt nem vár a nyomozó szerv vezetője, akkor azt nem kell elrendelni, hanem elegendő az elvégzett tevékenységről a Be. 178. § (1) bekezdése alapján jelentést készíteni. Tehát a „nyomozó hatóság egyéb adatszerző tevékenysége” keretében „*helyszínt megtekinthet (...) az adatszerzés során fénykép vagy más adathordozón rögzített kép bemutatásával személyt vagy tárgyat kiválasztathat*”. Az abban foglaltak a későbbiekben, mint okirat tartalma az eljárásba bármikor beemelhetőek, így bizonyítékként felhasználhatóak. Erre egyébként nemcsak a büntetőeljárás megindítása után, hanem azelőtt is lehetőség van a Be. 170/A. §. (2) bekezdése szerint a feljelentés kiegészítése során.

⁴ Katona Géza – Dobos János: A helyszíni szemlék gyakorlati tapasztalatai. Belügyi Szemle, 1967/1.

⁵ vö. Pusztai László: A szemle elrendelésének gyakorlati problémái. Belügyi Szemle, 1972/10.

⁶ vö. Gárdonyi Gergely: A szemle elrendelése Pécsi Határőr Tudományos Közlemények 2013. 409-414.

⁷ A helyszínköteles bűncselekmények körének kriminálmotodikai ajánlásként természetesen fontos szerepük van.

Nem fogalmaztam meg disszertációmban azonban azt a kritérium-rendszert, amely alapján eldönthető, hogy egy adott bűncselekmény során kell-e „*helyszíni szemlét*” tartani. Adódik tehát a kérdés, mégis miként határozható meg, hogy mely esetekben, milyen feltételek fennállása esetén kell *helyszíni szemlét* tartani? Olyan szabály, amely minden konkrét esetre igaz, természetesen nem alkotható. Azonban egy kritérium-rendszer felállítása segítséget adhat a jogalkalmazók számára.

Pozitív feltételek

A szemle végrehajtásának helyéül a hatóság a helyszínt választja, amennyiben:

- Szükséges lehet a helyszín vizsgálata annak bizonyítására, hogy az adott cselekmény bűncselekmény-e;
- Amennyiben annak vizsgálata indokolt, hogy a cselekmény a feltételezett helyszínen történt-e;
- A szemle tárgyainak egymáshoz való viszonya, elhelyezkedése a bizonyítás szempontjából különös jelentőséggel bírhat, így azok vizsgálata a helyszínen indokolt;
- A szemle tárgyait krimináltechnikai módszerekkel, eljárásokkal indokolt a helyszínen talált személykehez, tárgyakhoz kötni;
- A szemle tárgya megrongálódna, megsemmisülne, ha azt a hatóság elé vinnék;
- A szemle tárgya nem mozdítható.

Negatív feltétel

A helyszínen olyan mértékű változtatások történtek a cselekmény vélelmezett időpontja óta, hogy a szemle végrehajtásától eredmény nem várható.

A nyomozó hatóságnak kötelessége mérlegelni a feltételeket. Ha a pozitív feltételek közül bármelyik eset vagy annak lehetősége fennáll, meg kell kísérelni a szemle lefolytatását, kivéve, ha a negatív feltétel szintén megvalósul.

Azonban semmi esetre sem javasolt egy, a Btk-ban nevesített anyagi jogi szabály alapján szemlét lefolytatni, vagy le nem folytatni, így tehát a fenti szempontok mérlegelése nélkül megítélni egy bűncselekményről, hogy az „helyszínes bűncselekmény”-e vagy nem.

Amennyiben egyetlen pozitív feltétel sem áll fenn, vagy a negatív feltétel megvalósul, akkor a szemlét

- a hatóság előtt célszerű megtartani vagy
- a Be. 178. § (1) bekezdése szerinti „nyomozó hatóság egyéb adatszerező tevékenysége” keretében a helyszínt meg kell tekinteni, és arról videó- és/vagy fényképfelvételeket indokolt készíteni, amelyet a megtekintésről készült rendőri jelentéhez kell csatolni.

További fontos kritérium, hogy a helyszínt hozzáértő, ilyen szakirányú végzettséggel rendelkező személy tekintse meg, és ő tegyen javaslatot a szemle elrendelésére, vagy annak mellőzésére.

A fenti szabályokat a Nyor-ban a szemle szabályai között javasolom elhelyezni. A jogalkotó három esetet említ, amikor nem kell a szemlét a helyszínen megtartani: ha „egyáltalán nem, vagy csak jelentős nehézség, illetve költség árán” tekinthető meg a helyszínen. Ha egyáltalán nem tekinthető meg a helyszínen, akkor az további részletszabályozást nem igényel. Amennyiben jelentős költség árán tekinthető csak meg, az minden esetben a nyomozó hatóság, ügyészség, bíróság diszkrecionális jogköre az ügy súlyától, jellegétől függően eldönteni, hogy mi számít e tekintetben jelentős költségnek. Így a törvény szabályait kibontani csak a jelentős nehézség tekintetében érdemes, valamint szükséges olyan kriminalisztikai alapú szabály-együttest adni, amely támpontot jelenthet a jogalkalmazó számára úgy, hogy az adott ügy körülményeinek mérlegelésével dönthet a *helyszíni* szemle elrendelése mellett vagy éppen attól eltekinthet.

Az új rendeletbe ezt a szabály-együttest az alábbiak szerint javasolom beépíteni:

A szemlét – amennyiben attól eredmény várható - a helyszínen kell megtartani, ha:

- *szükséges a helyszín vizsgálata annak bizonyítására, hogy az adott cselekmény bűncselekmény-e, továbbá a feltételezett helyszínen történt-e;*
- *a szemle tárgyainak egymáshoz való viszonya, elhelyezkedése a bizonyítás szempontjából különös jelentőséggel bírhat, így azok vizsgálata a helyszínen indokolt;*
- *a szemle tárgyait krimináltechnikai módszerekkel, eljárásokkal indokolt a helyszínen talált vagy azzal kapcsolatba hozható személyekhez, tárgyakhoz kötni;*
- *a szemle tárgya megrongálódna, megsemmisülne, ha azt a hatóság elé vinnék.*

Ez a szabályozási javaslat összhangban van az új Büntetőeljárás Törvényben olvasható - ma hatályos szabályhoz képest - „megfordult” szabályrendszerrel, hiszen az új szabályok szerint a szemle megtartása főszabályként a helyszínen történik, és csak ha a szemle tárgyát a nyomozás során egyáltalán nem, vagy csak jelentős nehézség, illetve költség árán lehet a helyszínen megtekinteni, a szemlét abban az esetben kell az elrendelő szerv előtt megtartani.⁸

A szemle eredményeinek rögzítése a jövőben mozgóképen

A tárgyi bizonyítási eszközök felkutatása és rögzítése minden esetben együtt kell, hogy megvalósuljon, így ezek külön tárgyalása legfeljebb elméleti síkon lehetséges.⁹ A tények rögzítése jogi és kriminalisztikai értelemben egyaránt megtörténik, így e két fogalom nem külön tevékenységeként értelmezendő, hanem egy tevékenység két oldalaként. A *kriminalisztikai rögzítés* megvalósulhat eredetben biztosítással, vagy származékosan

⁸ 2017. évi XC. törvény a büntető eljárásról 207. §. (3) bekezdés

⁹ Ebben a hatályos törvény nem konzekvens, lásd a 119. §. (3) bekezdés és a 182. § (1) bekezdés megfogalmazását, akárcsak az új Be. tv. 207. §. (2) bekezdése és a 270. § (1) bekezdése.

(jegyzőkönyv, fényképfelvétel, videófelvétel, hangfelvétel, helyszínrajz révén és egyéb modern képalkotó eszközök segítségével). Az *eljárásjogi rögzítés* célja a bizonyíték létezése folyamatosságának igazolása, amely alkalmas arra, hogy bizonyítsa, a bíró asztalán lévő bűnjeltárgy azonos a szemle során lefoglalt tárggyal (vagy abból nyert mintával, nyommal). További célja, hogy az időközben beállt állagváltozás megállapítása lehetővé váljon, valamint hogy a tárgyi bizonyítási eszközök felkutatásának helye megismerhető és azonosítható legyen.¹⁰

A hatályos Be. 119. § (3) bekezdése szerint „*a szemle alkalmával a bizonyítás szempontjából jelentős körülményeket részletesen rögzíteni kell*”. Ilyen lényeges körülmény a talált állapot rögzítése, és a tárgyi bizonyítási eszköz felkutatásának helye, módja, ideje, valamint annak tulajdonságai.¹¹ Ezek rögzítése a Nyor.¹² szerinti felsorolás alapján lehetséges eredetben, megmintázva. Ki kell még egészíteni azzal, hogy ez történhet különböző tapadóanyagokon is, amely fixálási mód lényege, hogy a nyomok vagy anyagmaradványok természetbeni útján történő tartósításával azonosító tárgyakat biztosítson.¹³ A rögzítés sokszor az eredeti nyom, anyagmaradvány megsemmisülésével és új létrehozásával jár, azonban a létrehozott „új” objektum a réginek hiteles tükörképe. Ilyenkor az eredeti tárgy helyébe lép a származékos bizonyíték, amelynek rögzítése ugyanolyan eljárási keretek között történik, mint az eredeti bizonyítéké.¹⁴

A rögzítés módja a leírással történő dokumentálás, amely jegyzőkönyv formájában ölt testet. Ennek elkészítése minden esetben kötelező (kivéve

¹⁰ vö. Kertész Imre: A tárgyi bizonyítékok elmélete a büntetőeljárás jog és a kriminalisztika tudományában Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Budapest 1972 253–254.

¹¹ 115. § (1) bek. Tárgyi bizonyítási eszköz minden olyan tárgy (dolog), amely a bizonyítandó tény bizonyítására alkalmas, így különösen az, amely a bűncselekmény elkövetésének vagy a bűncselekmény elkövetésével összefüggésben az elkövető nyomait hordozza, vagy a bűncselekmény elkövetése útján jött létre, amelyet a bűncselekmény elkövetéséhez eszközül használtak, vagy amelyre a bűncselekményt elkövettek.

¹² 23/2003. (VI. 24.) BM–IM együttes rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó nyomozó hatóságok nyomozásának részletes szabályairól és a nyomozási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályairól (továbbiakban Nyor.)

¹³ vö. Katona Géza: Bizonyítási eszközök a XVIII-XIX. Században. A kriminalisztika magyarországi előzményei Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Budapest 1977. 119.

¹⁴ Bócz Endre (szerk.): Kriminalisztika BM Kiadó Budapest, 2004. 173.

egy szűk kört, amelynek vonatkozásban a Be. 168. § rendelkezései az irányadók). A jegyzőkönyv és a tárgyi bizonyíték, amelyet rögzít, kéz a kézben járnak, és eljárásjogilag akkor értelmezhetőek, ha együtt szerepelnek. Egyik hiánya esetén sem értelmezhető a másik önmagában, bizonyító jelentőségétől megfosztja – írja Kertész, és megjegyzi, hogy önálló eljárásjogi jellege ettől még megmarad, hiszen más személyi bizonyítékokhoz (szakértői vélemény, felismerésre bemutatás) kapcsolódik.¹⁵ Itt meg kell jegyezni, hogy csak ebben az egységben képes kapcsolódni – ezt nyilván Kertész Imre is így gondolja, még ha a megfogalmazásából nem is ez tűnik ki egyértelműen, hiszen ha a tárgyi bizonyíték származási helye jegyzőkönyvileg nem igazolható (feltételezve, hogy más forrásból sem igazolható), akkor az ügyben elveszítheti relevanciáját.

A rögzítés egyéb módjai a fényképezés, a videófelvétel, helyszínrajz (helyszínvázlat) készítése, amelyek kapcsán a hatályos normák nem adnak (vagy csupán „éppen” nem adnak) egyértelmű eligazodást. A szemle eredményeinek rögzítését szabályozó, hatályos normák következetlensége még szembetűnőbb a többi bizonyítási eljárás relációjában, amelyet a következő táblázat szemléltet.

¹⁵ Kertész (1972): i. m. 255. és vö. Bócz (szerk.) i. m. 174.

	Szemle	Helyszíni kihallgatás	Bizonyítási kísérlet	Felismerésre bemutatás	Szembesítés
<i>Be. 119–122. §</i>	Ha lehetséges és szükséges, kép- vagy hangfelvételt, illetve képet és hangot egyidejűleg rögzítő felvételt, rajz vagy vázlat	Nincs rendelkezés	Nincs rendelkezés	Nincs rendelkezés	Nincs rendelkezés
<i>Nyor.</i>	Nincs rendelkezés	Az eljárási cselekmény során készített helyszínrajzot, vázlatot, fénykép-, videó- vagy hangfelvételt a jegyzőkönyvhöz kell csatolni	Az eljárási cselekmény során készített helyszínrajzot, vázlatot, fénykép-, videó- vagy hangfelvételt a jegyzőkönyvhöz kell csatolni	Az eljárási cselekmény során készített helyszínrajzot, vázlatot, fénykép-, videó- vagy hangfelvételt a jegyzőkönyvhöz kell csatolni	Nincs rendelkezés
<i>Be. közös szabályok (123. §)</i>	Rendszerint kép- vagy hangfelvevővel, vagy egyéb berendezéssel rögzíteni kell	Nincs rendelkezés	Rendszerint kép- vagy hangfelvevővel, vagy egyéb berendezéssel rögzíteni kell	Rendszerint kép- vagy hangfelvevővel, vagy egyéb berendezéssel rögzíteni kell	Nincs rendelkezés

A fentiekből látható, hogy a szemle során „*ha lehetséges és szükséges*”, fénykép-, videó- és hangfelvételt, valamint helyszínrajzot kell készíteni. A jogalkotó „lehetséges” kitétele érthető, hiszen amennyiben nem áll rendel-

kezésre a nevesített technikai eszköz a szemlét foganatosító szerv alkalmazottjánál, illetve az annak kezeléséhez szükséges személyzet, infrastruktúra stb., akkor a jogszabályszerű magatartás nem volna elvárható. A „szükséges” feltétel megteremti az elvi lehetőségét annak, hogy alsóbb szintű normában ezt a jogalkotó kibontsa, amely azonban csak annyit tesz kötelezővé, hogy a „*talált nyomok és anyagmaradványok helyét a jegyzőkönyvbe foglaláskor alkalmazott számozással egyezően, egyértelműen magyarázott jelek segítségével a helyszínvázlatban is fel kell tüntetni. Ugyanezen számozást kell alkalmazni a jegyzőkönyvhöz csatolt fényképmellékletben is*”.¹⁶

A Be. bizonyítási eljárásokra vonatkozó közös szabályait olvasva pedig értelmezhetetlen, hogy az ott megfogalmazott eljárási cselekményeket (így a szemlét is) „rendszerint” rögzíteni kell a fentebb említett eszközökkel.

Fentiek alapján úgy áll a helyzet, hogy három feltétel fennállása esetén csak akkor szükséges a szemle során fénykép-, videó- és hangfelvételt, valamint helyszínrajzot készíteni, ha az „rendszerint”:

- „lehetséges”, hiszen a technikai és személyi feltételek fennállnak, és
- „szükséges”, tehát a nyomozó hatóság tagja úgy ítéli meg (hiszen norma nem kötelezi rá).

A szabályozásból azonban úgy tűnik, hogy – talán véletlenül – a jogalkotó egyedül a szemle kapcsán említi a hatályos törvényben az egyéb rögzítési lehetőségek végrehajtásának szükségességét összesen három konjunktív feltétel megvalósulása esetén. A bizonyítási eljárások között a szemlére irányuló kiemelt figyelem egyebekben indokoltnak mutatkozik, hiszen mind közül ez az eljárás tekinthető a leggyakoribbnak, ezzel együtt pedig a legkülönlegesebbnek az alábbiak miatt:

¹⁶ Nyor. 35. § (4) bek.

- a szemle során zajlanak a legtöbb speciális szakértelmet igénylő technikai eljárások, amelyek részletes bemutatása, bíró általi ellenőrizhetősége, figyelemmel kísérése (mint arra a Nyor. is utal)¹⁷ kiemelten indokolt;
- jellemzően a szemle terjeszkedik ki leginkább időben és térben;
- a gyakorlat is azt mutatja, hogy csak ezen eljárási cselekmény során készül el rendszerint mindegyik dokumentációs forma együttesen;
- a legfontosabb érv pedig, hogy ennek során található potenciálisan a legtöbb bizonyítékforrás, amelynek rögzítését a lehető legszélesebb spektrumon el kell érni, hiszen az eredetben, illetve származékosan tapadóanyagra vagy megmintázással rögzített bizonyíték megsemmisülése esetén csak ilyen módon biztosítható annak továbbra is szakértői vizsgálata, valamint komoly érdek fűződik ahhoz, hogy meg lehessen állapítani a bíró által az adott tárgyi bizonyítási eszköz kétségkívüli helyszínről származását.¹⁸ (Ezt a ma hatályos Nyor. 32. §-a is ekként határozza meg.)

Változott a szabályozás az új Büntetőeljárás Törvényben. Megmaradt a szemle szabályai között az amennyiben „lehetséges és szükséges” feltétel, és ennek okát a törvény indoklásában sem olvashatjuk. Sőt, mintha fel is puhította volna egy kissé a közös szabályokban a képkészítés kötelezettségét a „rendszerint kép- vagy hangfelvevővel vagy egyéb berendezéssel rögzíteni kell”¹⁹ kifejezés helyett a törvény úgy fogalmaz „a szemléről, a bizonyítási kísérletről és a felismerésre bemutatásról – *lehetőség szerint* – kép- és hangfelvételt kell készíteni.”²⁰ Mindezzel együtt azonban a jogalkotó az eljárási cselekmények audio-vizuális dokumentálásának fokozottabb igénye felé mozdította el a szabályozást. Ennek fontos jele, hogy bevezette az egyelőre még kidolgozásra váró, de a jogi alapokat megteremtő telekommunikációs eszköz fogalmát,²¹ ezzel tulajdonképpen bővítette a

¹⁷ Nyor. 34. §.

¹⁸ vö. KATONA (1977): i. m. 121.

¹⁹ 1998. évi XIX. Törvény a büntető eljárásról (továbbiakban Be.) 123. § (5) bekezdés

²⁰ 2017. évi XC. Törvény a büntető eljárásról (továbbiakban új Be.) 213. § (4) bekezdés

²¹ új Be. 120. §.

zártcélú távközlő hálózat igénybevételének lehetőségeit. Eszerint az eljárási cselekményen történő jelenlétre a törvény alapján kötelezett vagy jogosult személy számára a jelenlét telekommunikációs eszköz útján is biztosítható. Ennek használata esetén az eljárási cselekmény kitérő, illetve az ügyészség, nyomozó hatóság által megjelölt helyszíne és az ettől eltérő helyszín között az összeköttetés közvetlenségét mindkét irányban kép-és hangfelvétellel, vagy folyamatos hangfelvétellel biztosítja a nyomozó hatóság. Ez utóbbit csak szűk körben - így a szemle során nem - engedélyezi, a törvény indoklása szerint azért, mert „a kizárólag hangkapcsolatot biztosító összeköttetés korlátozottabb részvételi lehetőséget biztosít, és az eredmény hitelessége is megkérdőjelezhetőbb”.²²

A jogintézmény bevezetésének indoka, hogy a törvény a büntetőeljárás gyorsításának elősegítése érdekében, kihasználva a mára már széles körben rendelkezésre álló technikai, informatikai fejlettség által biztosított eszközöket, széles körben kívánja kiterjeszteni a hatályos törvény zártcélú távközlő hálózat alkalmazásának jelenleg csupán szűk körben alkalmazható szabályait. Ez az eljárás bármely szakaszában, a büntetőeljárásban részt vevő bármely személy vonatkozásában, tetszőleges eljárási cselekmény egész tartamára nézve alkalmazható.²³

Azonban e bővítés, így a szemle jogintézményére történő alkalmazás mellett szól az is, hogy ennek bevezetésével a nyomozó hatóság fokozottan meg fog tudni felelni a szemle szabályozásában megjelenő, már említett két új elemnek: az utólagos ellenőrizhetőség követelményének, és a szemletárgy felkutatása, összegyűjtése menete kapcsán megfogalmazott rögzítési kötelezettségnek. További érvként jelentkezik az, hogy a szemle tárgyat így potenciálisan kisebb számú résztvevő kontaminálhatja, amelynek

²²Az új Be. tv indoklása <https://www.google.hu/search?q=be+tv+indokol%C3%A1s&oq=be&aqs=chrome.5.69i57j69i6113j69i65j69i59.3642j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8>

Letöltés ideje: 2017. november. 25.

²³ Az új Be. tv indoklása <https://www.google.hu/search?q=be+tv+indokol%C3%A1s&oq=be&aqs=chrome.5.69i57j69i6113j69i65j69i59.3642j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8>

Letöltés ideje: 2017. november. 25.

elkerülése a mai fejlett vizsgálati technológia mellett kiemelt szempontként jelentkezik.

A Törvény rendelkezik arról is, hogy a jogintézmény alkalmazása indítványra vagy hivatalból történhet, illetve amelyek esetekben mellőzheti a nyomozó hatóság, ügyészség vagy a bíróság ennek használatát.²⁴ E körben meg kell említeni, hogy bizonyos eljárási cselekményeket e szempontból továbbra is preferál a törvény, de a szemle nincs közöttük. A Törvény indoklásából megismerhető, hogy ez a jogintézmény kismértékben sérti a közvetlenség alapelvét, ezért a jogalkalmazó döntésére bízva ennek adott ügyben történő alkalmazhatóságát.

Sietve hozzá kell tennem, hogy a telekommunikációs eszköz használata nem egyenlő a kriminalisztikai értelemben vett videófelvétel készítésével. Annak külön szabályai vannak,²⁵ hiszen míg előbbi a szemle menetének inkább eljárásjogi rögzítését, addig utóbbi inkább kriminalisztikai, azaz a szakmai szabályoknak megfelelő szemléltetését szolgálja. A két követelménynek természetesen együttesen kell teljesülnie, és szétválasztásuk nem is történhet mereven, mégis: amíg az előbbi esetén például lényeges elem lehet az, hogy a terhelt a felvételen is jól látható módon részt vett a szemlén, addig az utóbbi fókuszában inkább a terhelt ruházata, sérülései állnak, amelyek a felvételek készítése során is szerepet kapnak. De árulkodó az a kriminalisztikai ajánlás is, hogy a „filmfelvétel készítés a nyomozási cselekmény menetét nem gátolhatja, nem akadályozhatja”.²⁶ A felvételek céljában is különbség van. Eljárásjogi szempontból fontos, hogy a felvétel folyamatos legyen, ne szakadjon meg, mert az a hitelességét kérdőjelezheti meg (amennyiben megszakítják, akkor azt szabályszerűen tegyék). Kiemelten fontos, hogy a felkutatott tárgyi bizonyítási eszközök származásának helye, és az a tény, hogy a hatóság előtt fekvő tárgyi bizonyítási eszköz a helyszínről származik, kétséget kizárón megállapítható legyen. Ennek érdekében fokozottan fontos, hogy azt a felkutatás pillanatától a csomagolás

²⁴ Új Be tv. 121. § 122. §.

²⁵ vö. Gárdonyi Gergely (szerk.): Módszertani útmutató 1 bűnügyi technikusok részére NKE 2014. Petrétei Dávid: Helyszíni videófelvételek 31. ; Illár Sándor (szerk.): Krimináltechnika I. Rejtjel Kiadó 1996. 65-72.

²⁶ Illár (szerk.): im. 71.

befejezéséig rekonstruálni lehessen. Kriminálisztikai értelemben pedig éppen az a fontos cél, hogy a nyom, anyagmaradvány, tárgy, elváltozás felkutatása teljes folyamatában követhető legyen, különösen olyan esetben, amely többször nem ismételhető meg (például vérgyanús daktiloszkópiai nyom rögzítése), vagy amelynek esetében a végrehajtás folyamata fontos lehet (például az orvos szakértő számára a holttest első mozgatása, vetkőztetése).

Az eljárási cselekmény videófelvételen (*megszakítás nélküli kép- és hangfelvételen*) történő rögzítésében az új eljárási törvény sok új szabályt hozott. A jogalkotó szándéka egyértelmű: az eljárási cselekményeket, így a szemlét is, ha jogszabály elrendeli, vagy ha a hatóság hivatalból ekként dönt, illetve ha gyanúsított, védő vagy a sértett indítványozza és egyúttal ennek költségeit megelőlegezi, kötelező ilyen módon rögzíteni.²⁷ A Törvény megemlíti a folyamatos hangfelvétel készítésének kötelezőségét is ugyanilyen körben, azonban annak az esélye, hogy hivatalból ezt rendeli el a hatóság, vagy valamely erre jogosult résztvevő ezt a rögzítési módot indítványozza, véleményem szerint igen csekély, ugyanis a szemle, mint a nevéből is következik, éppen a látásra, az észlelésre épülő bizonyítási eljárás. Bár a kép- és hangfelvétel folyamatosságának követelménye a 358. §-ban olvasható rendelkezésben éppen a „folyamatos” kifejezés rossz helyen történt elhelyezése miatt nem egyértelmű, de az (5) bekezdésben azt egyértelműsíti a jogalkotó, hogy *a kép-és hangfelvételnek is megszakítás nélkülinek (azaz folyamatosnak) kell lennie.*

A jegyzőkönyvet ez nem helyettesíti, még csak nem is egészíti ki. Ennek alkalmazása tehát nem könnyít a jegyzőkönyvi kötelezettségeken. A *megszakítás nélküli kép-és hangfelvételt* az ügy iratai között kell elhelyezni.

Könnnyítő szabályok olvashatóak azonban a feljegyzés (ma jelentés) készítése esetén. Az új eljárási törvény lehetővé teszi, hogy amennyiben a szemlén nem vesz részt terhelt, védő, tanú vagy vagyoni érdekelt, akkor elegendő arról feljegyzést készíteni. Ez esetben, ha *megszakítás nélküli kép- és hangfelvétel* készül, akkor kevesebb adat is elegendő, így tehát nem kell belefoglalni az intézkedés menetének rövid leírását és az utalást arra,

²⁷ Új Be. tv. 358. §.

hogyan a feljegyzést az intézkedéssel egyidejűleg készítették, illetve az egyidejűség elmaradása esetén a feljegyzés készítésének időpontját és körülményeit sem szükséges leírni. Tehát érdemes a feljegyzés esetén is felkészülni a szemle teljes menetének rögzítésére, ugyanis ezzel a nyomozó hatóság saját feladatát könnyíti meg.

Összefoglalás

2018. július elsejét követően előreláthatóan rendkívül széles körben lesz kötelező és érdemes a szemle menetét *megszakítás nélküli kép- és hangfelvétel*, vagy telekommunikációs eszköz útján rögzíteni.

Véleményem szerint ezért bonyolult és nehézkesen megérthető differenciáló szabályrendszer kialakítása helyett *általános érvénnyel* indokolt a szemle teljes menetét megszakítás nélküli kép- és hangfelvételen rögzíteni, amely történhet *fej- vagy testkamerával*.²⁸ Olyan szemléken, amelyek végrehajtása statikusabb (pl. gépjárműszemle), mindez állványról is kivitelezhető.²⁹ Ezen eszközök bármelyike természetesen lehet olyan kellék is,

²⁸ Ennek mellőzése esetén egy vagy több külön, e célra foglalkoztatott munkatársat kellene igénybe venni, akik munka közben „útban vannak” és növeli a kontamináció lehetőségét. A fej- vagy testkamera lehetővé teszi, hogy valóban minden egyes mozzanatot rögzítsenek a szemle során, és ez szükség esetén visszanezhető, a kérdések megnyugtatóan tisztázhatóak.

²⁹ Az új Be. tv. megszavazását követően, felkészülve az új feladatokra, magam is több ízben próbáltam *megszakítás nélküli kép- és hangfelvételt* készíteni gépjárműszemle során, amely megállapításaim szerint jól alkalmazható. Ennek során különös figyelemmel voltam arra, hogy a járműben fellelt inkriminált tárgyak megtalálásának helye és módja jól érzékelhető és nyomon követhető legyen egészen azok szakszerű elcsomagolásáig. Ez esetben – a szemle statikussága miatt – döntően sikerült egy felvételen ötvözni a *megszakítás nélküli kép- és hangfelvétel* és a kriminalisztikai videófelvétel követelményeit (maradéktalanul lehetetlen: gondoljunk csak arra az esetre, amikor az alaposabb tanulmányozás, szemléltetés céljából ráközelít a felvételt készítés során a bűnügyi technikus az adott releváns tárgyra. Ez idő alatt értelemszerűen nem rögzíthető ugyanazzal a kamerával az, hogy az eljárás többi résztvevője mit csinál...).

amely a törvény szerint telekommunikációs eszközként is alkalmazható, valamint biztosított általa a kétirányú kommunikáció. *Mindemellett azonban továbbra is szükséges a releváns részletekről olyan kriminalisztikai videófelvételeket készíteni*, amelyek jól szemléltetik a későbbi szakértői vizsgálat számára fontos mozzanatokat (például a halottszemle lefolyását, lövési elváltozásokat).

Ki kell dolgozni egy új, kép-és hangrögzítési protokollt, és ennek végrehajtása érdekében komoly, egyénre szabott, gyakorlatias képzést kell szervezni. Az eljárásrend kidolgozásában segítséget nyújthat a Nemzeti Szakértői és Kutatóintézetben a Bűnügyi Szolgáltatási Főosztályon működő Helyszínelő Módszertani és Koordinációs Csoport³⁰, az oktatásban pedig a bűnügyi technikai szakirányítás feladatrendszerének keretei között a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Bűnügyi Technikai Főosztálya.³¹

Természetesen számos további feladat is felmerül a kamerák beszerzése, az adattárolás helye, körülményei kapcsán, amelyeket rövidesen tisztázni kell.

Jelen tanulmány elkészítésekor az új Büntetőeljárás Törvény érvényes, de nem hatályos jogszabály. A hatálybalépéséig még több, mint fél év van hátra, és a jogalkalmazók között is csak szűk réteg foglalkozik a jogalkotói akarat megismerésével, a részletszabályok kidolgozásával. A korábbi kódexek hatálybalépésének tapasztalataiból kiindulva nem kizárt, hogy kisebb módosítások is bekövetkeznek majd a korábban elfogadott új büntetőeljárás törvényben. Így a tanulmányban olvasható gondolatok inkább vitaindító ölteteknek tekintendők, semmint végleges, szabályozási javaslatnak.

³⁰ „közreműködik a bűnügyi technikai tevékenység tudományos megalapozásában, ennek érdekében eljárási és módszertani javaslatokat dolgoz ki” 350/2016. (XI. 18.) Korm. rendelet a Nemzeti Szakértői és Kutató Központtról 6. § (2) bekezdés d. pont

³¹ „a büntetőeljárásról szóló törvényre tekintettel bűnügyi technikai feladatokat lát el, ennek keretében végzi a meghatározott bűnügyi helyszínek esetében a gyakorlati tevékenységet, illetve végzi az általános rendőri szerv bűnügyi technikai tevékenységének szakmai irányítását” 329/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet a Rendőrség szerveiről és a Rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről 9. §. w.) pontja

Summary

Károly Papp: Recommendatory (5)

Zsolt Pozsgai: Prologue (6)

János Sallai: Introduction to the First issue of Police Studies (7-14)

The need for the publication of a special periodical on the theory and practice of law enforcement has existed since the establishment of the state police force. A specialised police journal to inform its readers about the various specialised areas and the life of the professional staff has always been present for the law enforcement community, albeit under a different title in each historical period. This is one of the reasons why, based on and continuing this tradition, a quality periodical reporting about the current professional and scientific life in the field of law enforcement should be published again, entitled “Police Studies”.

Erika Malét–Szabó – Hella Hegyi – Judit Hegedűs – Erika Szeles – Krisztián Ivaskevics: Basic Police competences (15-74)

In our study, we will present the joint research results of the Police Science Council and the Basic Competence Research Group established under the auspices of the project KÖFOP-2.1.5-VEKOP-16-2016-00001. The aim of the research was to define basic police competences based on the basic public service competencies. In the course of the research, 110 interviews (78 police officers) and 1443 online questionnaires (378 police officers) were recorded, which resulted in specific policing requirements.

Ádám Kalmár: Innovation proposals for the branch of border policing service in managing the mass migration (75-100)

The Simple Migrant Identification System is a unique technical and organizational solution which enables to identify apprehended third-country nationals after an illegal border crossing and track their way during aliens policing procedures.

Miklós Angyal: An Android application for dead body investigation (101-131)

The study demonstrates the theoretical and forensics medical basis of dead body investigation required in unnatural death cases. Furthermore, the aim of the study is to present an Android application easy to use on crime scenes by general doctors or crime scene investigators. The usage of the application along with a written study enables a better and more accurate medical and criminalistics work on unnatural or suspicious death cases.

Gergely Gárdonyi: New concepts in legal regulation of crime scene investigation (132-146)

The new Criminal Procedure Law coming into force in early July, 2018, concerns the regulation of crime scene investigation as well. Within its framework new concepts and methods are necessary for documenting crime scene investigation procedure, which aims the reconstructability of each process, thereby securing the chain of custody.